

Dominantou Chotěšova a celé této oblasti je ženský premonstrátský klášter. Klášter založil po roce 1197 blahoslavený Hroznata na přímluvu jeho sestry Vojslavy. Historie Chotěšova je úzce svázána s historií premonstrátského kláštera. Klášter a jeho zboží byl v historii nesčetněkrát vyplněn vojenskými hordami. Největší stavební rozmach zažil klášter v 17. a 18. století. V březnu roku 1782 pak byl císařským dekretem zrušen. V té době patřilo klášteru š městečka, 39 vesnic, 8 dvorů, 5 mlýnů, velice rozlehlé lesy a 14 rybníků. Tento majetek byl převeden na náboženský fond, od kterého tento majetek v roce 1822 ve veřejné dražbě koupil Karel Alexandr Thurn-Taxis. Tento rod držel někdejší klášterní zbožím do roku 1945. V roce 1887 Taxisové pronajaly konvent salesiánkám, které o klášter velice pečovaly. Po roce 1945 nastal úpadek, klášter sloužil jako kasárna, poté jako sklad České pošty. Od roku je klášter ve správě obce Chotěšov, 1. Července roku 2010 byl prohlášen národní kulturní památkou.

Mezi významné historické stavby patří kostel Panny Marie z r. 1366, budova bývalého klášterního pivovaru s gotickým portálem. Mezi Chotěšovské významné osobnosti patří František Xaver Margold 1887- 1967, malíř a architekt, poslední stavitel katedrály sv. Víta v Praze.

Text vzpomínek obsahuje události z celé této oblast.

VZPOMÍNKY NA MINULOST

1934 - 1956

K napsání následujících vzpomínek, mě delší dobu

vyzýval můj vnuk Zdeněk, který se od malička zajímal
co bylo dříve a jak jsem tu dobu prožil já. Když už
nebyl čas na vypravování, přišel s prosbou, abych vzpomínky napsal
písemně pro další generaci naší rodiny.
Při psaní jsem zvolil poněkud lehčí tón,
držel se ale přísně reality.

Ten co vzpomíná

U domečku z roku 1929

Jeho rodiče, sestra a Dieter

Rodina Fuchsova

Čím je člověk starší a jeho aktivní život se pomalu vytrácí, tím častěji se do mysli vrací vzpomínky na to, co dávno bylo a nikdy se nevrátí. Moje mládí bylo velice pestré, neustále jsem byl se svými kamarády něčím zaměstnán, neustále se vymýšleli jak prospěšné věci, tak lotroviny, málem životu nebezpečné. Pomatuji se velice dobře, že na školu a učení nám zbylo minimum času, nikdo z rodičů na nás neměl čas a učivo bylo doma jen zřídka tématem rozhovorů. Nakonec nám byla příroda druhým domovem a trávili jsme v ní spoustu času, ať se jednalo o zářivé sluneční

léto, nebo o zimu s třeskutým mrazem. Nádherné prostředí k našemu dovádění nám poskytla malá osada obce Mantov, s německým názvem Gansberg, (Husí vrch) neboť se jednalo o obec s obyvateli německé národnosti, v tehdejších Sudetech. Název osady Gansberg, neměl být ale na věky, po odsunu původních německých obyvatelů v roce 1946, se mezi přistěhovalci vžil název Pančava. Název Pančava údajně přivezl němec pan Gründl z Ruska, kde byl po první světové válce několik let v zajetí. Pan Gründl se ze zajetí vrátil jako přesvědčený bolševik a byl zakladatelem Komunistické strany v Mantově.

Vraťme se ale k našemu Husímu vrchu. Bylo to ideální místo pro dětské hry. Pod zahradami našich domů teče řeka Radbuza, nedaleko byl krásný lesík, kde se konaly různé oslavy a setkání Mantovského obyvatelstva a nelze zapomenout na nedaleký les plný hub s poutním místem Křížové hory, hojně navštěvované lidmi z okolních vesniček. Obec Mantov se pyšnila krásnou mateřskou školkou, kterou jsem navštěvoval a mám na ní ty nejkrásnější vzpomínky.

Pravidelně jsme tam jako děti dostávaly rybí tuk, tuto akci, podobnou svatému přijímání, mám v paměti jako něco hrozně ošklivého, po čem jsme vždy dělaly nevídané grimasy. Já, jako zvědavé dítě, jsem celou budovu do podrobnosti znal. Měl jsem prozkoumanou půdu, vylejzák ke komínu a hlavně sklep. Jakmile jsem nebyl v ohnisku pozornosti, už jsem byl na cestách. Naše mateřská školka zřejmě stála na místě s vysokou hladinou spodní vody, neboť byl její sklep, co si pomatuji, vždy naplněn vodou. Ledová voda mě dosahovala až k pupíku. Na schodech do sklepa stály vyzývavě dřevěné necky. Neodolal jsem a necky použil jako koráb pro objevy neznámých světadílů. Cesta bohužel netrvala dlouho. Paní učitelka si všimla mé nepřítomnosti, po budově se ozývalo volání Richarde, Richarde. Za pomoci sousedky paní učitelka přesunula hledání mé osoby na okolí školky a já dospěl k přesvědčení, že přišel čas přihlásit se. Nedočkal jsem se ale vyhubování, spíše naopak. Objala mě a přitiskla na prsa a já se cítil jak v sedmém nebi. Samozřejmě tento můj přečin nezůstal nepotrestán. Paní učitelka oznámila rodičům moje špatné chování, nezapomněla ale dodat, netrestejte ho. Samozřejmě ale můj zadek ochutnal řemen. Horší než celý výprask byla ale příprava na tento trest, pozorovat jak táta pomalu vyndává z poutek kalhot řemen. Jakmile bylo po trestu, začal jsem usilovně přemýšlet o pomstě. Napadlo mě, že druhý den nebudu do školky. To jsem taky udělal. Ráno jsem přebrodil řeku v místě naší školky. Vybudoval jsem krytou pozorovatelnu a čekal na věci příští. Neustále jsem měl školku v zorném poli a vyhlížel Žandarmerii, která, jak jsem si naivně představoval, mě bude hledat. Snědl jsem svůj namazaný chleba a postupně mě začala být celá záležitost nudnou. Snad jsem si popřál i šlofíka. Najednou jsem uslyšel dovádění dětí u školky. Byl to konec vyučování. Děti se rozešli do svých domovů a mě skončila akce pomsty. Ze strany rodičů a učitelky vše zůstalo bez odezvy. Pomatuji si, že jsem jednou dostal od paní učitelky velkou pochvalu. Po školce šla paní učitelka přede mnou domů. Bydlela v Chotěšově. Najednou se hrozně zakopla, jen tak, tak neupadla a já na ní zavolal „hopla srdéčko nezakopni, copak ty stará krávo nevidíš?“ (Přeložená německá říkanka „Hopla Herzerl, stolper nicht, alte Kuh siest wohl nicht?“). Ona se na mě obrátila, usmívala se a řekla, co ty všechno hezkého umíš? Kdo pak tě to naučil? Já jsem řekl, prosím maminka. Po nějakém čase se s námi tato paní učitelka pro svůj věk rozloučila. Na její místo nastoupila zcela mladičká hezká učitelka, do které jsem se okamžitě zamiloval a snad i ona do mě. Paní učitelka bydlela v Lelově a do Mantova dojížděla každý den na kole. Cesta z Lelova vede kolem našeho domu a tak mě hodná paní učitelka každý den naložila na nosič svého kola a slavnostně jsme se vydali do Mantova. Po cestě jsme samozřejmě míjeli děti z Husího vrchu jak kráčí do školky, já ze svého posedu hrdě zdravil. S paní učitelkou jsme měli dohodnuté pro mé vyzvednutí znamení, přerušované pískání. Po zaznění signálu mě vždy maminka provedla poslední uhlazení vlasů, vyšli jsme před dům, maminka se s paní učitelkou pozdravila, políbila mě a předala do její péče. Vše se po skončení vyučování opakovalo v obráceném sledu. Tuto idylku ale moje neposedná povaha jednoho dne hrubě narušila. Při vyučování jsem musel hrozně zlobit, paní učitelka mě před ostatními

děťmi velice pokárala, neodvezla mě za trest na kole domů a ještě se u maminky zastavila a požádala ji, aby mě domluvila. Po příchodu domů se na mě maminka opravdu zlobila. A já uvažoval, jak se slečně učitelce pomstít. Protože jsem měl vždy hojně nápadů, napadlo mě paní učitelku potrestat sestřelením z kola. Protože je výkon pomsty nejsladší bez dlouhého odkladu a nečekat až vše vyšumí, čekal jsem paní učitelku hned druhý den ráno u lesíka ve stráni, vyzbrojen lukem a šípem. Z mého palpostu jsem viděl až k nám domů. Slečna učitelka jako vždy u nás zastavila, maminka ji něco sdělovala, ona naskočila na kolo a blížila se k místu napadení. Jela velice svižně, netrvalo dlouho, co se přede mnou objevila. Vypálil jsem. Šíp trefil přední kolo a za hrozného rámusu, podobný kulometné palbě se zlomil a protahoval přední vidlici kola. Slečna učitelka se musela hrozně leknout, úplně zapomněla na brzdění a dojela za tohoto rámusu ještě nějakých 10 metrů, než zastavila. Já jsem jako lasička seběhl stráň a zmizel v kanálu pod silnicí, vedoucí do lesíka. Samozřejmě mě viděla a poznala, volala za mnou něco jako, to si odneseš. Hlášení události rodičům proběhlo bez mé přítomnosti a z celé události mě zůstalo v paměti jen to, že se naše vzájemná přítulnost se slečnou učitelkou utužila. Prostě poznala, že jsem muž činu. A já jako předtím, každý den ráno, nedočkavě čekal na smluvené, přerušované pískání.

Naše lékařka Heli

Hodně volného času jsem strávil u své milé babičky v Mantově. Na jejich selské usedlosti nebyla nikdy nuda. Bylo tam tolik věcí k poznávání a babi s dědou mě nikdy nezapomněli pověřit výkonem nějaké práce, samozřejmě s důrazem na důležitost této práce. Vozilo se dříví, šlichtovalo do hranice, sypalo se slepicím, vybírali vajíčka, hrabal se hnůj spode krav a prováděla podestýlka z čerstvé slámy. Když se přivezl jetel, dělala se řezanka, přidávala se hojně sláma, aby to nebylo tak nákladné a kravám se přesto naplnil bacher. Samozřejmě, že po vykonané práci čekala vždy vydatná odměna v podobě voňavého domácího chleba, smetany, sádla a různých marmelád. K pití byla vždy k dispozici konev plné chladné, černé melty, která byla za horkých dnů velmi osvěžující a stála na třetím schodu sklepa. Na konci léta častokráte stál na stejném

místě kameninový hrnec, se švestkovou omáčkou. Nevídaná pochoutka. Ještě dnes se mi v ústech sbíhají sliny, jak na omáčku vzpomenu. Uvedené práce ale mým koníčkem nikdy nebyly. Bavila mě kontrola strojů, jejich údržba. Většina strojů měla několik mazacích míst v podobě štauferek, kapátek nebo prostých, nezakrytých mazacích dírek. Mazadlem byl buď tuk, nebo olej. Na dvoře byl v zemi zapraven též žentour, který se ale již nepoužíval a pouze překážel a tak jsem se dočkal jeho odstranění. Na statku se vždy objevila velká nervozita, když se blížilo mláčení obilí. Se strejdou jsme obcházeli sedláky ve vesnici a domlouvali termín pro mláčení. Domluva byla důležitá z důvodů nedostatku elektrické energie. O Temelínu nebyla tohoto času ani zmínka. Kdyby dva nebo tři sedláci mlátili obilí ve stejném čase, tak v celé vesnici pohasli žárovky. Termín mláčení byl oznámen všem členům celé rodiny a stal se častým tématem hovorů mezi nimi. Příprava na mláčení netrvala pouhý den, ale nejméně dva dny. První činnost se týkala přípravy mlátičky. Musela se postavit, řádně a pevně zakotvit, prohlédnout funkčnost jejich dílů, aby samotné mláčení probíhalo bez poruch. Velká pozornost byla věnována umístění a zakotvení pohonné jednotky, elektromotoru. Elektromotor byl umístěn ve dřevěné skříni, s plechovou stříškou a na kolečkách. Pro pojiždění měla skříň dvě madla, jako normální kolečko. Ze skříně vyčnívala pouze řemenice o přibližném průměru 200mm. Na poháněcí kolo mlátičky byl položen řemen a následně též na řemenici motoru. Následovalo napínání řemenu a hrubé umístění pohonné jednotky. Domek s motorem se začal stabilizovat, upevňovat k zemi. K tomu sloužily metrové ocelové kulatiny, nebo „U“ železa o délce přibližně jednoho metru, které se velikánským kladivem zatloukala do země. Po této etapě se pokládal připojovací kabel el. proudu a provedla se jeho ochrana před možným poškozením. Na domku motoru byla připevněna nejdůležitější věc, vypínač a reostat pro spouštění motoru. Mohla začít první provozní zkouška, která obvykle trvala pouze jednu až dvě vteřiny, neboť po zapnutí motoru následovalo ihned spadnutí řemenu, provázené krucifixováním od strejdy. Správné ustavení motoru trvalo někdy dost dlouho, někdy krátce. Když krátce, tak se tvář strejdy Honzy rozzářila širokým úsměvem, z kterého mohl každý přítomný vyčíst, že je velký machr. Někdy jsem se dočkal poklepání na ramena i já, jakožto asistent.

Druhý den, brzo ráno, nastoupila rodina na vlastní mláčení obilí. Dva přinášeli obilí k mlátičce, jednoho zaměstnávalo podávání snopů nahoru na široký stůl mlátičky, tam bylo častokráte moje místo. Mým úkolem bylo rozvázání povřísel, později řezání provázek a snop posunout tetě Resi, která byla na vrcholu pyramidy a nejdůležitější osobou celého procesu mláčení. Musela rozvázaný snop pravidelně rozdělit po celé šířce zaváděcího válce. Samozřejmě že se to někdy nepovedlo, mlátička se zahltila, spadl řemen. Vždy následovala ostrá výměna slov mezi tetou a kapitánem Honzou, obvykle zakončen vržením dřeváku po strejdovi. Když zaznělo „Richarde, přines mě dřeváky“, znamenalo to, že spor byl ukončen. Na druhém konci mlátičky se obilí pytlilo, opakovaně byla slyšet otázka, „sype to?“ Po ukončení mláčení čekala na obsluhu další práce. Uklidit do stodoly slámu, vynést pytle s obilím na sýpku, vyčistit několik sít v mlátičce a uklidit motor. Tehdejší velkostatek v Chotěšově měl velkou část práce, spojené s výmlatkem obilí, ušetřen. Na pole se

přivezla parní lokomobila, zatopilo se a výmlat se konal rovnou na místě. Sláma se na poli rovnou stohovala, odváželo se pouze čisté obilí. Pro nás děti to byla velmi zajímavá podívaná, vidět v provozu parní stroj. Obsluha musela naši zvědavost krotit a odhánět nás. V mysli mě ale zůstala práce na poli, která výmlatu předcházela. Obilí se muselo na poli posekat. Sekání tzv. vachtl kosou, která měla za vlastní kosou připevněný oblouk, potažený látkou, vyžadovalo velkou sílu. Oblouk za kosou měl za úkol posečené obilí pěkně řádkovat, aby je bylo možno lehce odebírat při jeho vázání do snopů. K dosušování obilí ve snopech, se stavěli panáky. Tyto snopy se vázaly povřísky, které se předem připravovali z vymláčené žitné slámy. K tomu potřebná sláma se vymlátila cepy ve stodole na mlatu. Vlastní cep byl dřevěný válec, volně připevněn koženou páskou k násadě. Skupina mlatců stála v kruhu a pěkně v taktu, jeden za druhým, roztáčely cep tak, aby dopadl na obilí celou svojí plochou. Tato práce se mi moc líbila, byl jsem důležitým článkem řetězce, ale nesměla trvat příliš dlouho. Z vymláčené slámy se vázaly ze dvou slaměných pramenů, přidržených v podpaží, povřísla, dnes už bych toto nedokázal. Práce zemědělců byla prostě velice náročná a jejich odměna asi skrovná.

Pro zabezpečení krmení dobytka přes zimu se muselo připravit seno. Luk měli moje prarodiče několik. Z nich největší byla louka za řekou na místě, kde se říkalo „na dróte“. Cesta na drót vedla přes řeku v blízkosti metálky. Byl tam nehluboký brod, který se snadno překonal i vozem. Louka se sekala sekačkou, taženou kravami, později již koňmi. Na rozprostírání posečené trávy a její převrácení při sušení, sloužila ale lidská ruka. Do této činnosti byla opět zapojena celá rodina. Protože se času nedostávalo, příbuzenstvo mělo kromě obracení sena také jinou práci, jezdilo se na louku na kole a v intervalu, závislém na síle slunečního svitu, jsme se k senu vraceli. Pomatuji se, že mě máti jednou pověřila pozorováním vývoje počasí. Kladla mě na srdce, abych se nevzdaloval od domova a jakmile spatřím tmavý mrak, abych ji ihned podal zprávu. Samozřejmě, že jsem se něčím zabavoval a na zodpovědnou roli pozorovatele zapomněl. Najednou blesk a hrozná hromová rána, mamí vylítla z domu, zakřičela „copak se na tebe už nemůžu v ničem spolehnout?“, honem kolo! Naskočil jsem na řídítka a počala zběsilá jízda. Kupkování sena už bylo v plném proudu, máma dostala vyhubováno, když padaly první kapky, bylo ale již seno zabezpečeno. Cestu domů jsme absolvovali zcela promoklí, ani suchá nit na nás nebyla. Když jsme se blížili k domovu, byl ale zas ten nejhezčí sluneční den, jaký si lze představit. Fotografie z té doby nás při této práci na drótu ukazuje

v zástupu s hráběmi v ruce. Vepředu babička, za ní dědeček, teta Resi, sestřenice Helenka, strejda Honza já a moje mamí. Už jen schází pejsek a kočička! Když bylo optimální počasí a seno se sušilo expresně, konala se mezi jednotlivým obracením přestávka na místě. Babi mi přikázala, abych přinesl svačinu. Koš se svačinou byl vždy ukryt ve stínu olší u řeky. Pití v bandasce, nebo lahvi, bylo na provázku ponořené ve vodě Radbúzy. Koš byl vždy toužebně očekáván pracovní četou. Babi se ujala prostírání a rozdělováním dobrot z košíku. Jednalo se většinou o domácí chléb, kyselé mléko, černou kávu, domácí máslo nebo sádlo, smetanu nebo i rozpeků.

BSP

Vše bylo prostřeno a rozloženo na bílém ubrousku, postupně si každý buď od něčeho uřízl, nebo ulomil. Vypravovalo se a byla pohoda. Jen dědečkovi zůstala kolikrát ruka s pokrmem viset na půli cestě k puse. Jakmile usedl, tak se uspal. Byli jsme rádi, že sedí na zemi a ne na židli, ze které by se mohl zřítit. Dědeček byl zaměstnán na Masarykově dolu v Týnci jako cimrman (tesař), prováděl na ve dne vytěžených místech, v noci výdřevu a co pomatuji, dělal jen noční směny, do práce chodil pěšky a spánek kradl přes den po chvilkách. Nedávno jsme navštívili zámek JEMNIŠTĚ, kde v parku piknikovali návštěvníci zámku. Také s košem, dekou, přibory a ubrousky. Baštu měli sice jinou, dobroty voněly omamně po celém parku, naše sezení by se k tomu ale stejně mohlo přirovnat. Bohužel naše idylka většinou netrvala dlouho. Babička za krátko vydala povel „tak vstávat, vstávat, vy byjste jen žrali a zapomněli na práci. Seno musí schnout v luftě na hrábích.“ Husí pochod opět počal.

Vrátím se k mému selhání při pozorování počasí. Nikdo není úplně dokonalý a tak ani já ne. Byl jsem pověřen blajchováním prádla. Vyprané bílé prádlo (povlečení, prostěradla, polštáře) bylo rozložené na čistém trávníku, můj úkol byl, prádlo v různých intervalech pokropit, slunéčko ho svými paprsky vybělilo. Při této činnosti jsem samozřejmě vykonával X dalších činností. Tak se stalo, že někdo z kamarádů nechal otevřená vrátka ze dvora, husy vypochoďovaly a rozsadily se na krásném, bílém prádle. Kdo mněl husy ví, že se ony v krátkých intervalech stále vyprazdňují, a že jejich produkt má brčálově, zelenou barvu. S kamarády jsme prádlo naházely do koše, a co nejrychleji seběhly do řeky a v proudu řeky máchaly a máchaly. Zelená lejna uplavala do Hamburgu, obrovské

fleky ale zůstaly. Za nedlouho někdo s kamarádů zavolal, Tvá maminka už jede. Kamarádi se vypařili, já jsem zalezl do dřevníku. Maminka šla k prádlu, já čekal obrovský křik Richarde a ono se nic nedělo. Pozoroval jsem ji škvírkou mezi prkny a ona jen stála a stála. V tom jsem zpozoroval, že ji po tváři kanou stříbrné perly. Pomalu jsem vyšel ze dřevníku, šel k ní, ona mně dala ruku na má ramena a v této poloze jsme oba chvíli setrvaly. Najednou se do maminky vrátil život. Pravila, připrav necky a hrnec na prádlo, já jdu zatopit. Konec epizody.

Na práci jsme se my děti, ale nepodíleli soustavně. Na hraní jsme měli dostatek času a místa. Na statku bylo tolik míst na dělání blbostí. Ve stodole se dalo vzrušivě šplhat po mohutných trámech, skákat jak parašutisté z výše do slámy, ale též zažít nervy drásající chvíle. Například, když jsem se ve slámě propadl mezerou do neznámých hloubek a nemohl ven. V parném létě jsme si užívali chladivého prostředí, zahrabáni v hromadách obilí na sýpce. Jen nos na dýchání jako šnorchl, nám vykukoval. Rád vzpomínám na hraní se na doktora. Moje sestřenice Helenka, starší o dva roky než já, byla výbornou lékařkou. Vzdělaná byla v oboru gynekologickém a urologickém. Na prohlídky a vyšetření přišla vždy připravená a vyzbrojená kufříkem s potřebnými nástroji a lahvičkami s léky. Celé dětství jsme mohli žít s pocitem, že naše genitálie máme v naprostém pořádku. Ještě dnes potkávám pacientky z dětství, přivést hovor na toto téma se ale stydím. Děvčátka měla v naší partě převahu a tak jsem si uměl krásně hrát i s panenkami a nádobíčkem. Vystupoval jsem v roli táty a děvčata mě také brali jako hlavu rodiny.

Mezi sousedy v Mantavě jsem měl mnoho přátel mezi starou generací. Byl jsem obdařen darem umět jim naslouchat, je to těšilo. Děda Kupschů nejraději vypravoval o válce. Dával si sám pořadové povely, které také názorně vykonával. Líčil mě život v zákopech, jak pomalu v horách postupovala fronta a kolik si to vyžádalo padlých a raněných. V zimě mě učil čištění bot, špína z bot že se nesmí umívat vodou. Voda obuvi škodí. K odstranění špíny s málo přístupných míst, používal sirku nebo dřívko. Důkladně vždy krémoval a následně leštil a leštil. V létě měl pan Kupsch pro výkon siesty své místo u nás na Husím vrchu, a sice u lesíka. U lesíka se nacházely tři rybníčky, každý z nich naplněn snad tisíci žábami. Když nastupovala nová generace žab, bylo v rybníčkách tolik pulců, že se mohli nabírat dlaněmi. Tam prožíval pan Kupsch svou odpolední idylku. Přicházel v určitou dobu, zalehl a čekal na zahájení koncertu Mantovské filharmonie. Nemusel čekat dlouho. Zajímavé bylo, že členové orchestru znali hodiny. Koncert začínal vždy ve stejnou hodinu. Jakmile bylo slyšet první kvák, přidal se celý tisícihlavý orchestr. Pan Kupsch dělal že spí, naslouchal ale určitě velice pozorně. Do dnes je mi hanbou, že jsem mu několikrát, ač to byl můj kamarád, koncert pokazil. Stačilo hodit do rybníčku šutr a bylo po koncertu. Pan Kupsch nás ale nikdy nezahlédl. Vyskočil a počal hrozně nadávat, že nám blbcům vadí i ten krásný zpěv jeho ptáků. Další milý a věrný kamarád byl pan Bauer, s bytem u řeky a nádherným výhledem na řeku a celé to hemžení v létě nebo v zimě na ní. Moje návštěvy u něj se konaly častěji v zimě, než v létě. Důvod byl prostý. Pan Bauer mě v zimě vždy pohostil čajem a tím naprosto nejlepším opékaným škubánkem, který jsem kdy ochutnal. Škubánek se pekl v litinovém kastrolu, sádla v něm bylo tolik, že tam škubánek mohl

volně plavat. Společně jsme pozorovali, jak se bramborové těsto mění ve zlato. Tato dobrota je ještě dnes žádaná mými dětmi a vnoučaty. Pan Bauer bydlel ve starém domě, jehož stěny měly úctyhodnou šířku. Na parapetu se dalo krásně s pokrčenými koleny sedět a pozorovat blbnutí dětí buď v létě ve vodě, nebo v zimě na ledu. V paměti mám následnou událost. Pod jedním z bruslicích se prolomil led. Kolem něho bruslicí děti se rozprchly, jako když střelíš do hejna hus. Zavolal jsem na dědu Bauera „topí se“ a vyběhl s baráku. Přeskočil jsem kolejnici mezi patníky, po zadku sjel na taras, skočil na led a po břiše se plazil k tonoucímu, kterému se nedařilo dostat se z vody. Za mé pomoci se mu to povedlo. Jednalo se o mého spolužáka Kurta Hesse. Děda Bauer ho zabalil do deky a my se vypravili k jeho domovu. Jeho matka mu začala hrozně nadávat a já jsem mu dělal advokáta. Za tuto vykonanou službu mě pochválila později i moje maminka, které paní Hessová vše vylíčila. Vrátil jsem se dědovi Bauerovi, kde jsme společně pozorovali do běla rozžhavená litinová kamínka s velmi dlouhým kouřovodem a bylo nám dobře. Výše vypsané se týkalo mého pobytu na statku mých prarodičů. Stejně hezké, ne-li lepší bylo na Husím vrchu. To bylo prostě naše království. Všude jsme u sousedů měli volný přístup, nikdo nezamykal, věděli jsme, tak jak později STB, co mají sousedé doma, ve sklepě, v kolnách. Pospolitost občanů byla krásná. V paměti mě utkvělo, jak se naši sousedé při potkávání stále na sebe usmívali. V podvečer se obyvatelé Gansbergu scházeli na sousedské pohovory, které se konaly vždy před domy na lavičkách.

Rok 1910 ukazuje čistou vesničku

Častokráte se zanotovala píseň. Lavičky se nacházely před každým domem vedle vchodových dveří, některý soused měl lavičku dokonce vybavenou opěradlem, nebo polštářovanou vikslajnavtem. My děti jsme seděli ve strouze a poslouchali téma rozhovorů, nebo jsme jak zběsilí lítali kolem sešlosti po silnici. Při lítání jsme obvykle, nekonečně dlouho, honili ráfek od kola bez drátů, který jsme poháněli kouskem klacku. Hodně jsme též blbli kárami. U zrodu těchto vozidel byla vždy

moje vynalézavost. Nelze vůbec spočítat kolik těchto prototypů jsem za pomoci kamarádů vyrobil. Samozřejmě se každý prototyp vyznačoval inovací, vždy na něm bylo znát pokrok vědy a techniky. První kára byla konstruovaná jednoduše. Jednalo se o prkno opatřené vzadu kolečky od kočárku, přední osa s kolečky byla upevněna otočně a pomocí provazové smyčky, upevněné hned za kolečky, tahem řiditelná. Pohon měl sílu jedné lidské osoby. Pohonná jednotka se samozřejmě střídala, věčné spory se vedly o délku vezení se a tlačení. Každému se doba vezení se, zdála příliš krátká a doba tlačení, příliš dlouhá. Tento spor se nám nepodařilo nikdy spravedlivě vyřešit. Provedená zlepšení, nebo-li inovace na kárách, se týkala hlavně následujících prvků: sedačka dostala čalounění a opěradlo zad, věčné hledání lepších koleček po celém okolí se vyplatilo, kolečka se dočkala gumových ráfků a uložení v kuličkových ložiskách. Kára se dočkala moderního řízení volantem. Na konci volantové řídicí tyči bylo upevněno ozubené, řetězové kolečko, přes který vedl řetěz na řiditelnou přední nápravu. Další způsob řízení káry byl pákový. Po stranách umístěné páky, byly propojeny s přední řiditelnou osou, táhly z kulatiny. Během jízdy musel být na obě páky vyvinut pro stabilizaci přední osy určitý tah. A když nám konečně místní kovář na moje naléhání vyrobil zadní osu jako klikovku, dočkala se kára konečně šlapacího pohonu, od osádky káry. Skončily spory o určení správného poměru jak dlouho pán, jak dlouho otrok. U místního kováře jsem strávil mnoho času. Koukal na jeho šikovnost, a pokud bylo třeba, tahal jsem měchy. Nejvíce práce měl místní kovář vždy, když sedláci skončili s prací, to znamená, večer. Okovávali se koně a krávy, kravám se prořezávala kopyta. Přes den pracoval pan kovář na zakázkách. Dělal skoby, mříže, panty, ráfky na kola povozů a různé úchyty pro všelicos.

Gruß aus Mantau, Post Chotieschau

Nahoře pohled na zástavbu podél hlavní ulice ve směru na Losinu.
 Unten: Blick auf die Kirche in Mantau.

Práce měl co vím pořád dost, pro lidi opravoval ruční nářadí, v každém baráku byl vozík, na kterém bylo též co opravovat, týkalo se to i dřevěných součástí. V paměti mám pana kováře jako hrozného šmudlu, nebylo mě nikdy dopřáno vidět ho, jak se myje. V rohu kovárny stálo kanape, na kterém spal. Zadní místnost obývala jen jeho paní, paní Kovářová, která se starala o živobytí, aby pan kovář zůstal při síle a neumřel ji.

Rok 2012 – statek pana Würstla

Od stolu žili určitě odloučení, své sousto spořádal vždy sám na kanapi, stůl nepotřeboval. Všemi byl oslovován Schmied (kovář), jaké mněl rodné jméno jsem nikdy nevěděl.

Popsaná setkání mezi sousedy ve strouze silnice, se v zimě přenesla do tepla našich domovů. Jednou jsme byli my u někoho, pak zas někdo u nás. Vždy se hojně vypravovalo, záhadou mě bylo, kde účastníci posezení brali témata těchto hovorů. Nikdo nevěděl co se děje u papuánců, v Kongu nebo dokonce jen za kopcem v Plzni. Chyběli samozřejmě obložené chlebičky a vybraná vína z jižní Moravy, jak je tomu dnes. Byl čaj nebo bílá káva, melta. Moje pozorovatelná při těchto hrátkách byla nejčastěji na kredenci, ležmo na břiše. Jinak tomu bylo při draní peří, to jsem byl rovnocenným dračem mezi bábami u stolu. Místo čaje byl k dispozici grog, vánočka a při doderkách ba i něco ze zabíjačky. Při draní se moc nenamluvilo, ani nezpívalo, lítalo by peří. Velmi jsem vždy očekával návštěvu naší sousedky, paní Platzové. Po celém Husím vrchu nazvaná jednoduše Andl (Andulka). Paní Andl byla korpulentní dáma dost často zavětrovaná. Při hrátkách se vždy několikrát zvedla, došla za stálého povídání ke kamnům, otevřela dvířka kamen, přistrčila svůj mohutný zadek a udělala do kamen ránu. Nikdo se nad tím vůbec nepozastavil, hovor plynul dál. Její prdíky zněly někdy jako bys řekl RRupprecht, jindy jen Fíííí! Její manžel, pan Platz, byl horníkem. Ze šichty se vracel odpoledne. Čekala ho odpolední směna. Musel vynést popel, rozdělat oheň. Když byla plotna horká, přistoupila paní Platzová a něco uvařila. Pan Platz mě měl rád. Byl jsem kluk a on měl pouze dvě dcery. Pomáhal jsem mu dělat třísky do kamen a pak mě v zimě svěřil velmi důležitou práci, přípravu jeho karbidky na druhý den do práce, aby mu svítila na cestu. Karbidka se musela vyčistit od šlemu, naplnit

čistou vodou, naplnit karbidem a vyčistit hořák. Zkontrolovalo se gumové těsnění a vše se sešroubovalo. Karbidku jsem mu uložil v předsíni, aby mu do rána nezamrzla. Na kolo si ji ráno upevnil sám, těšilo mě, že jsem se nikdy nedočkal reklamace. To samé se týkalo jeho kola. Kontroloval jsem nahuštění kol a prováděl zkušební jízdy. Na kola jsem získal vysokou odbornost u pana Schwotta v Mantavě. Ten měl hrozně staré kolo, které ale vypadalo jako nové. Nikdy ho neměl v kolně, ale v ložnici na krásném stojánku, který byl barevně zdobený a v místech, kde na něj rám kola dosedal, obložen filcem. Na jeho kole, ale i na mém kole, se prováděly pravidelné údržby, aniž asi byly potřebné. Ať se to týkalo šlapek, středu šlapek, nebo středu kol, vše se rozebralo na každou součástku. V benzínu se vše řádně umylo, vyfoukalo a následně namazalo vazelinou a složilo dohromady. Při první zkušební jízdě zaznělo vždy od Pana Schwotta, „tak co tomu říkáš, je to něco úplně jiného, že“. Chválou jsem nikdy nešetřil. Pan Schwott vždy dodal, tak zas na zimu, nezapomeň!

K Mantovským sedlákům. Dělili se na dvě skupiny. Drobné kovozezemědělce a velké sedláky, kteří měli dva páry koní a 15 i více krav v maštali. Můj děda se zmohl na koně až v roce 1941. Koně bývaly pro větší sedláky chloubou. Měli je vždy vyhřebelcované, vyčepené, jako by jeli na veselku a ne na pole. Měli i ty nejhezčí děvečky a nejblbější čeledíny. Jejich manželky se točily jen kolem kuchyně, některé ani to ne. Oni si zakládali i na oblečení. Vestičky a kalhoty ozdobené výšivkami, klobouček frajersky na stranu. Na několik dvorů jsem měl přístup tím, že nám dvěma klukům, svěřily dobytek k vyhnání na pastvu. Bylo to spojeno s obrovskou starostí, udržet krávy pohromadě na cestě, pastvina se častokrát nacházela dost daleko za vsí. Poznali jsme, že pořekadlo „blbá krávo – blbý vole“, má v reálném životě své opodstatnění. Odměna za tuto celodenní starost byla velmi skrovná, něco k snědku. Domů mámě jsem nikdy nic nepřinesl. Nebyl jsem ale daleko vzdálen od její odměny, kterou ona za celodenní práci na polích přinášela domů v podobě košíku brambor nebo bandasky mléka. Feniky se prostě nespaly. V paměti mám její pracování na poli při rozhazování hnoje. Na poli byly, kam oko dohlédlo rozmístěny hromádky hnoje. Moje snaha matce pomoci, bylo nad mé síly. Dostat vidlemi hnůj od sebe a následně jej ještě rozmetat po okolí, se prostě nedařilo. Velká námaha byla spojena i se stažením hnoje z vozu. Hnůj byl na voze vždy tloukem utážen, aby se ani smítko po cestě neztratilo.

V paměti na sedlačení mám mnoho vzpomínek, o jedné se zmíním. Nedaleko našeho domu, směrem na Stod, vyjížděl sedlák s obrovskou fúrou obilí na žebříňáku, na silnici. Náklad byl utážen a zajištěn pavuzou. Došlo k prolomení můstku přes strouhu, přední kola se po nápravu propadla. Náklad uvízl. Bič nad kravkami svištěl, hýýýje se rozléhalo do široka, veškerá snaha se žebříňákem pohnout, byla marná. Pomalu ale jistě se shromažďovali radilové. I já, velký jako tři tvarůžky, jsem se zapojil, sedlák na mě koukal jako na super blbla, jak ho uměl popsat jen spisovatel Hašek. Moje rada byla ve strouze vykopat před koly pozvolný náběh, krumpáč a lopatu, že mu přinesu. Ostatní lidé, vybaveni selským rozumem, radily fúru prostě složit, následně vyjet a opět naložit. K tomu se už, už schylovalo, když se od Stoda blížil pískající, sedlák pan Würstl. Zaznělo jeho dlouhotááánské prrrrrrrrr.

Přistoupil a povídá, „co Tě to Franz potkalo?“ Vypřáhni kravky, já tam zapřáhnou svoje hnědáky. Tak se taky stalo a já čekal s otevřenou klapačkou na věci příští. Pan Würstl viditelně povyrosl, práskl bičem, koně se vzepjaly, natáhly hrozně do délky, každý milovník krásy by se nad tou nádherou rozplakal, a --- nic se nedělo. Pan Würstl řekl, tak to jsem nečekal. Přepřáhl své oře na svou fůru a pravil „Franz, alespoň Tě poradím, když už jsem tě nepomohl. Zajdi Steidlovi, ať Tě půjčí voli“. Má snaha pomoci byla obrovská, panu Kraalovi jsem nabídl, že zajedu na kole do vsi a vyřídím prosbu. Tak se taky stalo. Celý roztřesen jsem panu Steidlovi vylíčil, co se stalo a předal mu prosbu pana Kraale. Pan Steidl pouze řekl, tak já přijedu. Jako o závod jsem spěchal vzkaz vyřídít. Z domova jsem na požádání přinesl odstaveným kravám kýbl vody a čekalo se. Za nedlouho bylo u lesíka vidět jak se pomalu, polehounku, blíží dva mamuty. Hory masa se zapřáhly do žebříňáku. Napětí všech nabylo vrcholu, každý čekal na rozkaz volům hýýýýje. Vzápětí bylo ale po napětí. Volům se ještě ani nenapjaly svaly a váhy už vzali za krátkého rupnutí za své. Nikoho z přítomných nenapadlo v té chvíli prvně vyslovené řešení, a sice fůru prostě složit. Na scéně byl nový Napoleon – pan Steidl. Jen řekl, „opatřete mě kolo, zajedu pro pořádné váhy“. Kolo dostal a odjel. Za nedlouho už bylo vidět u lesíka, jak se zběsilým tryskem blíží bryčka, s panem Steidlem ve stoje na kozlíku, s bičem v ruce. Počalo se vykládat, každý chtěl pomoci. Samotné váhy nebyly dřevěné, ale z pořádně masivního účka. Žádné provazy, nýbrž pořádné řetězy. Voli byly zapřažené, napětí dosáhlo opět svého vrcholu. Pan Steidl, vědom si své důležitosti, a že je středem pozornosti, otálel s povelům volům. Konečně zaznělo do dále jeho mohutné, vyzpívané hýýýýjé. Voli se jako by nic, mírně příkrčili, a jako by v té chvíli přestaly platit přírodní zákony, se fůra nadzvedla a náprava lehounce vyjela z probořeného můstku. Můstek všichni přítomní počali zahazovat vším, co bylo po ruce, pan Kraal se ptal co je dlužen, odpověď zněla, příště pomůžeš Ty mě, Franz. Fůra odjela. Když přišla matka domů, vyprávěl jsem ji celé odpolední dění. V noci se mi vše vracelo, prožité se mi jako film promítalo před očima.

Pokud jsem jel povel na pole s dědečkem, nic moc zajímavého se nedělo. Dědeček se na kozlíku opakovaně uspával. A ač krávy koukali dopředu, hned to zpozorovaly a zastavily se. Děda se probíral a cesta mohla pokračovat. Pro mě zajímavé bylo, že krávy vykonávaly velkou potřebu za chodu, k výkonu malé potřeby se musely ale zastavit. Nejdále měli pole prarodiče za lesem, vzdálenost byla bezmála tři kilometry. Cesta zabrala mnoho času, doba na práci byla krátká. Kravský pochod byl velmi pomalý, pomalejší než chůze člověka. Změna nastala až poté, co se prarodiče zmohli na koně. Z koní byl jeden hnědák, druhý uhlově černý, nepokojný mrzák, který uměl i při orání celý den chodit tanečným krokem, tělo šikmo ku směru pochodu. Když hnědák udělal deset kroků, mrzák udělal kroků dvacet. Rozdíl byl i v jejich vzezření. Hnědák měl vždy hlavu mírně skloněnou, oči přivřené, vyzařovala z něj pokora a oddanost. Naproti tomu měl mrzák vždy hlavu vztyčenou, oči dokořán a vyzařovala z něj zpupnost. Jako by chtěl říci, „dej si na mě pozor, ty skrčku“. Zadek se nám strachy svíral, když se k nám po silnici blížilo auto, což se ale mockrát nedělo. Muselo se zastavit, jak nás auto ale míjelo, postavil se mrzák na zadní a hurá přes strouhu do pole. Pomatují

si, že jsem z vozu skákal jak parašutista. S koňmi se večer chodilo na plavání. Hnědáka vždy obsadila moje sestřenice Helena, na mě zbyl mrzák. Několikrát se stalo, že byl mrzák dávno ve stáji, než jsem se já z plavání navrátil. Mohu jen říci, že letět s koně bez křídel nebylo žádným potěšením. Plavat se chodilo do ohbí řeky nedaleko mostu přes řeku směrem na Chotěšov. Na tomto místě se dříve určitě těžil písek, protože hloubka tam byla na Radbuzu poměrně značná, ani koně tam nestačili. Dnes je tam hloubka po kolena. Každá naše kravka měla své jméno. Greta, Lota, Marta, myslím, že na zavolání jejich jmen, normálně reagovali. Jednou se mi stalo, že jsem na poli stál vedle Gréty, ona sehnula hlavu, nabrala mě rohem v rozkroku za moje krátké kalhoty a vyhodila mě překvapivě do velké výše. Překvapen jsem nebyl jenom já, ale i přítomní rodinní příslušníci. Seběhli se kolem mě a ptali se, pro Krista pána, nestalo se ti nic? Já jsem ale jak kočka dopadl na všechny čtyři a nemohl dlouho pochopit, jak se to mohlo vůbec stát. Na polích za lesem, kde měl děda též svůj les, se mi stala nemilá příhoda. Nic mě tam nebavilo a chtěl jsem se vydat k domovu, matka mě to zakázala a já počal tak řvát, že mě najednou zůstala má tlama otevřená a nešla zavřít. Vyskočil jsem, začal běhat s tlamou rozevřenou do kořán, než se mi všimla teta Resi, přiběhla a pravým hákem mě tlamu zavřela. Bylo po breku, jen jsem tajně zkoušel, jestli se to nemůže opakovat. Teta Resi byla z rodiny nejpohotovější, nejnebojácnější a velmi hodná. Pro všechny moje vylomeniny měla vždy omluvu a nedovolila uplatňovat jakýkoli trest. Pokud tedy byla na blízku. Moje mami, která byla o 4 roky mladší než teta Resi, mě vypravovala, jak se o ni v mládí starala. Pokud přišla domů s brekem, teta hned na ni, kdo tě to udělal? Jak se to dozvěděla, vzala do ruky co bylo na blízku a jak dračice vyletěla z domu. Provinilci, jak ji uviděli, dali se na útěk, ztrácejíce při tom bobky. Běda když někoho dopadla, udělený výprask si prý každý pomatoval po léta. Že se vypravované muselo zakládat na pravdě, jsem si sám ověřil. Na Husím vrchu jsme měli dvě pole, pod silnicí mezi domy Bäumlery a Fritschů a za silnicí se pole táhlo až k železniční trati. Pokud byl hnůj, byly tam brambory, když nebyl, obilí. V osudný den jsme dobývali brambory. Řádky se rozkopávaly motyčkami. Úmorná to byla práce. Dole na silnici stáli kamarádi, neustále pískali a mávali rukama, abych už šel. Táta ale neměl pro to pochopení, ať jsem škemral, jak jsem chtěl. Mami se už na to asi nemohla dívat a tajně mě pokynula rukama a očima, abych už šel. Špatně ale odhadla reakci táty. Jakmile si všiml, že jsem na odchodu, ponecháváje košík a motyčku svému osudu, vyrazil jak chrt za mnou, že mě zabije. Sotva jsem dostal první pecku, už ale u nás byla teta Resi, situace se obrátila, výprask dostal táta a na pomoc mu zase přiběhla mami. Za chvíli práce pokračovala beze mě, na poli se rozhostilo ticho, nikdo nemluvil a tak jim šla práce lépe od ruky. Teta Resi měla velmi jednoduchou stravu, která se skládala jen ze špekáčků, chleba a velkého množství piva. Měla obrovskou sílu. Byla stará škodovačka, kam nastoupila už za první světové války. Pracovala jako helfrice na největším škodováckém kolotoči v hutích, určitou dobu též v olejárně. Máti mě vypravovala, že tam odtud nosila v placačce za podvazkem olej, aby bylo na svícení doma. Poté pracovala léta na Zieglerce v Nýřanech, v muniční továrně a to až do konce války v roce 1945. V zimě, v létě, absolvovala

desetikilometrovou cestu přes Zbůch a zkratkou lesem na Zieglerku, na kole.

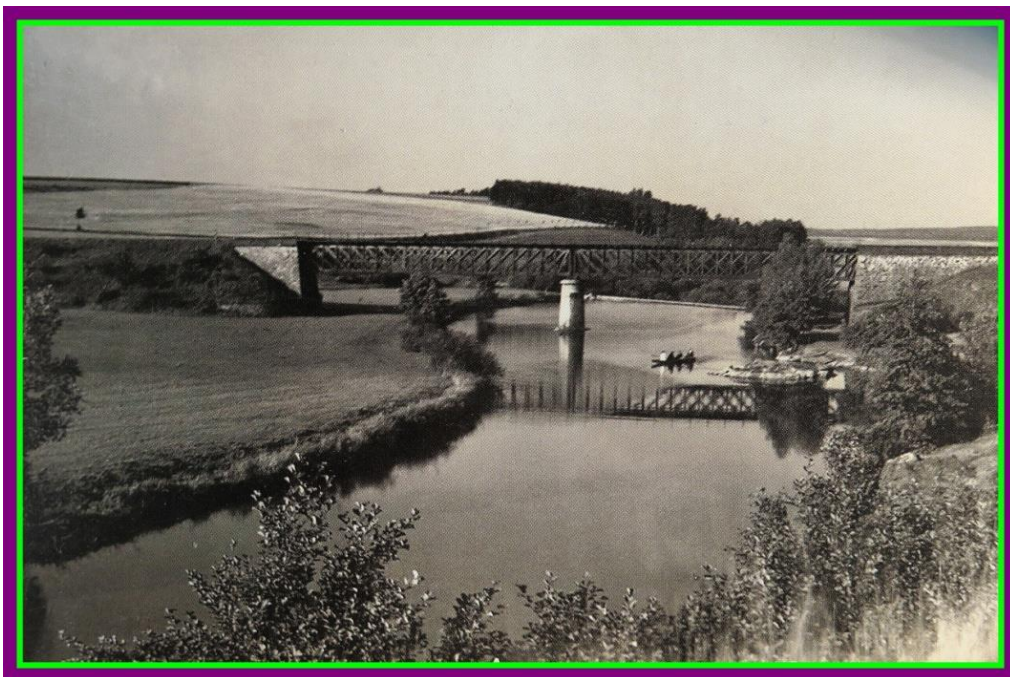
Své vzpomínky ještě navrátím k mému dědovi, Vořáčkovi. Děda pocházel z Dehtína, nedaleko Klatov. Jeho rodiče tam měli selskou usedlost, a když někdy před rokem 1900 vyhořeli, rozprchli se synové Vořáčkovi do světa. Můj děda se právě usadil v Mantově, kde si našel manželku, jeden bratr se uchytil v Lelově a další ve Zbůchu. Můj děda se za těch 50 let, co byl Mantovák, nenaučil nikdy pořádně německy, jeho řeč byla prapodivnou směsí mně neznámých jazyků. Pravděpodobně děda rád zpíval, bohužel jen stále stejnou písničku, „ zelený hájové, bejvávaly jste vždy moje, bejvávaly jste mého srdce potěšení“. O čem tato píseň vypráví, jsem tenkrát bohužel nerozuměl. Když svým třaslavým hlasem zpíval, dostal se vždy do zvláštní zasněné nálady a já jsem se nikdy neodvážil ho rušit. Můj děda se stal velmi žádaným účastníkem mysliveckých honů. Jednak kočíroval žebříňák, na kterém se ukládaly, nebo vėsily, zastřelené úlovky a pak byl vrchním vyprazdňovačem zajíců. Když mu přinesli zajíce, sevřel ho mezi nohama a pak ho tlakem v rozkroku vyčural. Aby se alespoň trochu podobal vyšnořeným myslivcům, tak mu babi jednoho dne límec jeho tříčtvrtečního mantlu, obšila zelenou látkou. Nešetřili jsme chválou, že teď vypadá jako myslivec. Když bylo po honu a děda se vracel s plným žebříňákem ulovené zvěře, ozdobeného chvojím, byla to převeliká paráda. Na žebříňáku se nacházelo vždy kolem 80 zajíců, 150 koroptví a nějaká liška. Bažantů tenkrát moc nebylo. Za to koroptví. Když jsme v zimě pochodovali do Stoda a ležel sníh, mohli jsme je snadno spočítat. Koroptve měli ve sněhu vyhrabaná lože, v každém loži bylo kolem 10ti koroptví. V nich byly chráněny před zimou a větrem, ale hlavně tam nacházely krmení v podobě ozimého obilí. Kam oko dohlédlo, byly tyto fleky. Koroptve se v zimě dokonce usadily kousíček za naší hradbou a já je mohl z půdního okénka pozorovat. K polní zvěři byla tenkrát příroda ještě velice shovívavá. K jejich ochraně jim posloužily meze a jejich potrava byla prosta všelijakých jedů. Brzo se to nástupem létajících čmeláků mělo změnit, pomatuji, že i na naší zahradě byly stromy bez jediného listu, pokud se čmelák se svým rozstříkem kvůli větru, netrefil.

K činnosti naší party v době volna a o prázdninách. Nejčastěji jsme se nacházeli okolo řeky, nebo přímo v řece. Pod naší zahradou byla v řece dlouhá, písčitá lavice, na které jsme se hodiny váleli jak čuníci. Jedinou činností bylo stavění hrází, nebo výroba okrasných šperků z perleti mušlí. Těch bylo v bahnitých březích vždy požehnaně, dokonce jsem plné košíky mušlí na příkaz mámy nosil domů pro kachny jako krmení. Kachny po tomto krmení nabraly vždy prapodivný tvar, jejich volátka bylo velké jako ostatní tělo. Otevírání škeblí a jejich vydlabávání dalo dost práce. Z prázdných škeblí jsme pak vyráběli ty šperky. Kleštěmi jsme vylamovaly určité tvary dle představ každého z nás. Získané perleťové kousky jsme následně brousili o velký kámen, až do hotového požadovaného tvaru. Byla z toho trpytivá krása, kterou jsme nosili jako náhrdelníky na krku, nebo pomocí dírky, upevněné na obleku. Opakovaně byla naše snaha chytání ryb. Ryb bylo tolik, že plavaly v hejnech po řece, hřbety jim koukali. Snaha nějakou střílet vzduchovkou, nevedla ale nikdy k úspěchu, i když jsem určitě rybu trefil. Skrovný úlovek přinášelo vždy bombardování řeky kameny a následné

lovení ryb zpod kamenů a vymletých břehů, rukama. Zaručený úspěch jsem ale měl vždy při chytání štik na udici. Když matka zrovna nevěděla co k večeri, stačilo říci, jdi pro štika. Chytal jsem buď na třpytku, nebo na mrtvou rybičku a to tak, že jsem chodil řekou a návnadu potahoval řekou, nebo lépe u břehů, které kryly převíslé větve, nebo keře. Pokud byla k chytání příhodná doba, to znamená v podvečer, úlovek nedal na sebe dlouho čekat. Bylo to vzrušující, když jsem měl štika na háčku. Také už jsem v duchu slyšel chválu maminky. Velice bohatý úlovek nás vždy čekal, když se ryby třely. Období k lovu bylo sice krátké, ale za to podobný výlovu treboňských rybářů. Přes den se kousek nad dírou (skalnatý úsek řeky s hloubkou bezmála 3 metry), postavila hráz s mezerou přesně na šířku Medvěda. Medvěd byla pytlovitá síť o délce kolem dvou metrů, připevněná na dřevěném oblouku, to znamená z jedné strany otevřen. Čekalo se, až pod jezem, vzdálený asi 150m, počala rybami v mělké kamenité vodě, voda vařit. Byl to nádherný pohled, když to dnes někomu vypravuji, tak si to nikdo neumí představit, natož uvěřit, že tomu tak bylo. Opatrně jsme do hráze upevnili velkými kameny medvěda. Následně nastala naše chvíle k útoku. Na břehu jsme měli připraveny hromádky kamenů, kterými jsme počali řeku bombardovat. Ryby se úprkem snažily zachránit v hluboké vodě, medvěd jim ale stál v cestě. Některým se podařilo překážku hráze přeskočit, mnohé ale uvízly v síti. Vybírali jsme jen ty největší, menším jsme darovali svobodu s tím, aby přišly za rok. Převzali jsme úlohu dárců, kdo z našich sousedů neměl u nás škraloup, dostal rybu. Rozdávání být muselo, tenkrát jsme ještě vůbec nevěděli, co to je chladnička. Ryby byly velmi různorodé. Nejvíce bylo parem, ke kterým jsem měl úctyhodný obdiv. Líbilo se mi na nich jejich zabarvení, tvar hlavy a krásné vousy. Na druhém místě byl jelec, s mohutným, válcovým tělem. Kapři se na hromadném výtěru nepodíleli, ti vyhledávali spíše tichá místa. Ryb bylo tenkrát požehnaně. A že tomu tak bude i nadále, dokazoval hojný potěr. Jakmile jsme v písčitém břehu vyhrabali rybníček, hned se tento naplnil stovkami a stovkami rybiček. Vyhledávali mělčinu, kde byla voda nejteplejší a nejvhodnější pro jejich vzrůst. Pro chytání na udici byla ale nejvhodnější štika. Když se tomuto dravci předhodila před tlamu třpytka, nebo rybička na trojháčku, prostě zaútočil a stalo se mu to osudným. Kapři, na rozdíl od štik, byli velmi opatrní. Pravděpodobně asi neměli o potravu nouzi a tak si s návnadou jen hráli, splávek ve vodě poskakoval a pokud jsem nedočkavostí zabral, tak tam nikdy nic nebylo. Kapři se mi ve vodě určitě vysmívali, pokud ale jsou smíchu schopni. Naše hry pokračovaly a byly velmi různorodé. Opakovaně jsme stavěli bunkry na různých místech, nejlepší a nejlépe vybavený bunkr jsme měli pod naší zahradou. Ve skalnaté stráni se nacházela přírodní průrva o šíři přes metr a do hloubky dva metry. Po prohloubení podlahy stačilo průrvu zastřešit, navršíť klestí a následně provést maskování travnatým drnem. Vchod dostal masivní dveře s průzorem. Tento bunkr se stavěl nadvakrát. Prvně na něj praskla hromada kulatiny, kterou jsme měli doma v metru našlichtovanou za kolnou. Když to matka objevila, málem ji trefil šlak. Bunkr se musel rozebrat, kulatina opět dát do metru a maminku ukonejšit slovy „mami, já už to víckrát neudělám“. Po takových to slovech, mě maminka nikdy nezapomněla k sobě přivínout.

I přes takovou práci, naše hraní a zabavení se, pokračovalo. Hraní měli vždy sportovní a hlavně soutěživý charakter. Jednalo se o poklus na dlouhé tratě, s finišem na cílové rovině. Prováděli se střelby lukem na terč. Výsledky se zapisovali a uchovávaly. To samé se týkalo střelby prakem do lahví nebo krabic. Osvojili jsme si velkou zručnost. Pokud byly broky nebo diabolky do mé vzduchovky, střílelo se vzduchovkou. Kromě toho se provádělo potápění ve vodě, na výdrž pod vodou. Součástí naší olympiády byly skoky do dálky a do výše. Místo k vyblbnutí se, poskytovalo koupaliště u železničního mostu, vždy hojně navštěvované Mantovskou i Chotěšovskou omladinou, ale i starší generací. Samotný železniční most byl v našich dětských očích mohutná stavba. Jednalo se o železnou nýtovanou konstrukci podepřenou středním, dosud zachovaným pilířem, ze žulových, přesně opracovaných tvarovek. S opatrností se dalo vlézt do konstrukce a pobýt na řadě prken, která mostem vedla z jednoho konce na druhý. Z mostu starší odvážlivci skákali do vody, my mladší jsme je obdivovali. Ke skoku do vody byla vhodná pouze dvě místa a sice tam, kde se nenacházely pod hladinou řady mohutných dřevěných pilířů, bývalého dřevěného mostu. Tyto pilíře se dochovaly do dnes a jsou tam již 130 let. Na most mám i nemilou vzpomínku. Stál jsem opřen o zábradlí mostu ještě se dvěma chlapci a pozoroval hemžení pod námi ve vodě. Kluk vedle mě se zachvěl, následně zazněla rána. Kluk o dva roky starší než já se nějak potácivě rozběhl z mostu a padl kousek za mostem. Byl mrtev, krevní skvrna se pod ním stále zvětšovala. Výstřel padl ze stráně levého břehu ze směru od Stoda. Střelce brzo chytli, musel na nás střílet cíleně z nějakého rozmaru. Místo skonu Chotětovského chlapce, dlouhá léta připomínal kříž na zděném zábradlí.

Pod mostem se nacházela dřevěná palubka, na které bylo umístěno odrazové prkno ke skokům do vody, hojně využívané chlapci, kteří se chtěli blýsknout před děvčaty. Ve vodě plaval obrovský oloupaný a vyleštěný kmen, vyleštěn proto, abychom si do zadku nebo pytlíku nezadřeli třísku. Někteří plavci se pokoušeli na kmen vylézt a rajtovat na něm jako na koni. Druzí otáčením kmenu, se jim v tom snažili zabránit.

Náš železniční most v plné kráse. Nahoře třešňová alej kláštera, vedle Kellerberg (sklepní vrch, klášterního pivovaru)

Dílo vandalů

To bylo křiku. Na řece plaval také menší vor. Kolem voru se hemžilo množství koupajících se, kteří chtěli na vor vylézt, ti co se už vezli, jim v tom samozřejmě bránili. Stejné hemžení bylo i na souši. Lidé se opalovali, pro množství dek, nebylo hnedle kam šlápnout. Celé přírodní koupaliště se vyznačovalo čistotou, dnes je vše zarostlé kopřivami a trnkovým. Někdy ve večerních hodinách, po práci, se tam semnou vypravili i moje rodiče. Oni byli zdatnými plavci, mě měl tatínek při plavání na zádech. Když mě táta

Naše koupaliště. Nahoře strážní domek rodiny Hessů, občerstvení

Koupaliště z druhé strany mostu s jezem. Nahoře obrovská třešňová alej

neměl na zádech a já se jen brouzдал v mělké vodě, pomatuji si, jak ve vodě moje rodičové blbli jako malí. O kousek dál od palubky, směrem na Stod, se nacházela zátoka, jednalo se o přístaviště loděk. Zátoka je tam stále, po lodičkách ale ani památka. Lodí tam bývalo až pět a to některá byla ještě na souši k opravě spár, kterými zatékalo. Oprava se prováděla rozehřátým dehtem. Na souši za zátokou byly kabiny na převlékání, opatřeny háčkem z venku i zevnitř. Na zadní straně kabin, ve směru do

stráně se nacházelo několik dírek, tak zvaných špehýrek, opakovaně zakolíkovaných a opět uvolněných, na pozorování právě se převlékajících se holek. Když někdo z nás viděl u některé holky kníra pod břichem, tak jsme o tom vedli dlouhé, odborné řeči. Na skalnatém ostrohu za kabinami se nacházel vohtr, strážní domek patřící drahám. Bydlela tam rodina pana Hesse, který kšeftoval s králíčími kožkami, peřím a hadry. Okolí domku měl krásně upravené, byly tam řady lavic a stolů, které byly v létě hojně obsazeny návštěvníky koupaliště i místními důchodci, havíři. Kolorit této oázy dotvářely voliéry se stříbrnými liškami, zlatými bažanty a různým ptactvem. Podávalo se pivo a limonády. Paní Hessová měla kultivované vystupování, žoviálně se návštěvníků ptala, „co pak si panstvo bude přát?“ Když v zimě kráčela vznešeně kolem našeho domu, měla vždy kolem krku ryšavou lišku a častokráte díru v punčoše, o obrovských rozměrech. Stala se tak tématem rozhovorů našich škodolibých maminek. Komentovali to slovy „nahore Hůůj, dole pľůůj“. Hessovi měli dvě děti, které vybírali při projížďkách loďkami peníze, s přihlédnutím k době pronajmu lodě a vydávali vesla, která odpovídala číslu lodi. Když nás vyjíždělo více lodí, upozorňovali na to, že námořní bitvy jsou zakázány. Jakmile jsme se ztratili v zatáčce z dohledu, tak i přes zákaz, za pištění holek, začala urputná bitva, která skončila, až byly loďky naplněné po okraj vodou a bylo třeba provést vylévání vody plechovkou. S loděmi jsme se vydávali dosti daleko směrem ke Stodu. Řeka se vinula jak had a tak se vzdušná délka tří kilometrů, zdvojnásobila. Měli jsme úseky pojmenované, mĳeli jsme skály s názvy Lorelei I, II, a tři. Některé stráně byly porostlé ořeším, tam se v příhodnou dobu dělali zastávky. Kapsy kalhot se nám nadouvaly oříšky. Ačkoli bylo oříšků mnoho, nikdy mezi nimi nebyly kouzelné, jaké dostala Popelka. Častokráte jsme čas pronájmu překročili, museli jsme doplácet a dostali vyhubováno, protože v době dohodnutého příjezdu, už čekali další zájemci. Řeku jsme měli zmapovanou a věděli tak, jaká je kde hloubka, kde je nános bahna a kde jsou pod hladinou potopené stromy. Vloni (2009) jsem svého vnuka Zdenka a jeho tatínka pověřil provést měření námi naměřeného nejhlubšího místa, které se nacházelo hned za ostrůvkem, v blízkosti přístavu loďek. Naměřená hloubka se rozcházela s hloubkou mě před sedmdesáti lety naměřenou o jeden metr. Moje naměřená hloubka sedm metrů, jejich naměřená hloubka 6.40 m. Hloubka ale může být i stejná, hledáním nejhlubšího místa se moc neobírali. Dále popsaná, nemilá vzpomínka, mi ještě dnes, vyvolá mrazení v zádech. Dva výrostci, hodně starší než já, se mi ptali, zdali umím plavat. Řekl jsem jim že ne, oni, že mě plavat naučí. Nic pěkného jsem nečekal a dal se na útěk. Oni za mnou volali „chyťte ho“, opravdu se našel někdo, kdo mě zadržel. Dva pitomci mě chytli za nohy a ruce a vlekli mě na palubku, samozřejmě za mého stálého prošení aby mě nechali, nakonec už jsem i řval. Počali mě houpat a za počítání raz, dva tři, kterého se hlasitě účastnili kolem stojící čumilové, mě velkým obloukem vyhodili do nejhlubší části řeky. Jenom vím, že mě srdíčko zběsile tepalo, bylo by zajímavé, kolik tepů asi dosáhlo. Za velkého plesknutí jsem dopad a zmizel pod hladinou. Vynořil jsem se a zjistil, že ještě žiji. Projevil se pud sebezáchovy. Začal jsem svými čtyřmi končetinami hrabat jak jezevčík v noře. Posléze jsem zjistil, že se sice držím na hladině, že se ale nehýbám z místa. Za další chvíli jsem ale

přeci jen pozoroval, že se pohybuji. Nabral jsem kurs na výstupový žebřík palubky, ke kterému jsem doplaval. Podle mých pocitů tato cesta trvala určitě několik hodin. Báł jsem se vylézt. Nahoře stálo velké množství pitomců a já se báł, že mě tam hodí znovu. Trvalo dlouho, než jsem na ten hororový zážitek poněkud zapomněl. Když jsem byl sám ve vodě, snažil jsem se svůj styl plavání na „čubu“, zdokonalovat. Pořádně plavat jako závodníci, jsem se ale nenaučil nikdy.

V Mantově na návsi stojí malá kaplička, ve které se vždy v měsíci mají konali hojně navštěvované pobožnosti. Těchto se zúčastnila vždy celá vesnice, návse se zaplnila. My děti jsme vždy pana faráře toužebně očekávali. Nemohli jsme se události dočkat a tak jsme šli panu faráři až k mostu, který tvořil hranici mezi Mantovem a Chotěšovem, naproti. Pan farář Möller byla korpuľentní osobnost. V ruce dřimal berlu, kolem sebe měl velikánské stádo dětí. Kdo se na toto uskupení díval, určitě si říkal, „to je pastýř, jaký má být“. Pan farář měl někde v rukávu ukryto několik svatých obrázků, které rozdál nejbliže se nacházejícím dětem. Na koho se nedostalo, ten jim záviděl. Po celou cestu našeho příchodu ke kapličce, vyzváněl zvon kapličky. Po příchodu se pan farář poklonil a pokřižoval před oltáříkem v kapličce, pak vykročil ven a začala vlastní pobožnost. Na jeho slova odpovídali věřící znalých křesťanských rituálů. Opakovaně se zanotovali písně, ve kterých dominovali babské hlasy. Po pobožnosti pan farář podiskutoval s občany Mantova, některý se dočkal od něho i křížku na čelo. Za našeho početného doprovodu se pan farář vydal na cestu k domovu, na faru v Chotěšově. Této události se podobala i další pobožná událost, a sice poutní cesta na Křížovou horu. Této pouti se vždy zúčastnilo stovky a stovky poutníků. Průvod byl dlouhý tak, že když čelo průvodu bylo již u lesa, konec průvodu vycházel z Mantova. V čele průvodu se nesl velký kříž, o který se střídalo vždy několik chlapíků. Za křížem kráčelo několik ministrantů s menšími křížky, za nimi kráčel pan farář pod velikánským baldachýnem, provázen nějakými

pozvanými církevními hodnostáři. Následovalo několik čet žen, které po celou, několika kilometrovou cestu krásně zpívali. Každý účastník pouťové cesty už čekal, až se dojde do chládku lesa, kde byl pochod o hodně příjemnější, než na volné planině. Po příchodu na Křížovou horu, následoval odpočinek a občerstvení. Kde se tam vzalo tolik piva a limonád, zůstane navždy utajeno. V určenou dobu začala pobožnost, která trvala nesmírně dlouho.

Křížová cesta na Křížovou horu, měla 12 zastavení, nezachovala se ani jedna socha

Vedle kostela se nacházela krásně ozdobená budova, která po celý rok skrývala poklady, které se při této pouti, nebo bohoslužbách, konaných na křížáku, objevili na světle božím. Byly to rozdílné prapory, umělecká to díla, zlatem vyšívaná, na kterých byly zobrazeny nespočet svatých, baldachýny, kříže, stupínky atd. Když se poutníci pomalu počali rozcházet, vypadalo to z křížáku, jako by se po celé krajině, kam oko dohlédlo, rojili mravenci.

Něco o dominantě našeho kraje, o Křížovém vrchu. Křížový vrch byl až do 18tého století nazýván Vrabina a je o něm zmínka již ve 13tém

století, kdy probošt mělnického kostela vrch Vrabinu prodal tehdejšímu proboštu ženského kláštera v Chotěšově, Zdislavovi. Je dochováno, že tuto koupi za 30 hřiven stříbra, potvrdil v roce 1243 Václav I. a v roce 1247 též královna Kunhuta. Za válek husitských a třicetileté války se v hustých lesích Vrabiny ukrývali ubožáci z okolních vesnic. Jak dějiny a tradice vypravují, stával od dávných dob na Vrabině veliký kříž. Podle dochovaných listin nechal na Vrabině postavit dne 14. října 1739 lesník p. Eberle velký kříž. Jednalo se prý o umělecké dílo, na kterém neznámý umělec vyřezal do dřeva Kristovo tělo v životní velikosti. Obyvatelé z dalekého okolí sem putovali, aby vykonali svoji pobožnost a prosili za odvrácení nebezpečí, které hrozilo vypuknutím války o české dědictví v letech 1740 až 1748. Probošt chotětovský, Krištof Schmiedl tehdy udělal slib, že nebudou-li muset z kláštera před nepřítelem utíkat, vybuduje ke cti boží na vrcholu Vrabiny kostel. Z rukopisů lze vyčíst, že k tomu přispěla i následná událost. Dne 27. srpna 1746 se tam stal zázrak. U přítomnosti velkého počtu lidí se náhle otočil kříž. Stodský c.k. poštministr písemně tuto událost potvrdil, stejně jako probošt Schmiedl a provinciál Michal Mareschl z Dobřan. Po smrti císaře Karla VII., který byl největším nepřítelem Marie Terezie, skončila válka na českém území mírem drážďanským a probošt Schmiedl se ujal 3. ledna 1747 splnění svého slibu. Vrchol strmého vrchu se srovnal a začaly práce na stavbě kostelíka, který byl pro namáhavou práci a dopravu stavebního materiálu do výše 485 m, dokončen až v roce 1755. Při těchto pracích bylo objeveno staré zdivo, kamenné prahy, klenbové cihly, klíč, podkova, staré železo a několik lidských kostí. Protože ve staré kupní smlouvě z roku 1234 nejsou žádné zmínky o nějakých budovách na Vrabině, ani není nic známo o pozdějších stavbách, byl nález označován za zbytky základních zdí budovy, pocházející z nejstarších dob země české. V roce 1750 bylo u kostelíka postaveno obytné stavení a hospoda, která sloužila též jako noclehárna pro poutníky. Krásný kostelík byl postaven podle vzoru pražského kostela „Na Karlově“. Jeho výzdoba byla umělecká, stěny pozlacené a nádherné fresky na nich zhotovil plzeňský malíř Julius Lux. Uvnitř byly čtyři oltáře, tři z nich byly zasvěceny třem Janům, Janu Křtiteli, Janu Evangelistovi a Janu Nepomuckému. Čtvrtý oltář byl vyvýšený, vedlo k němu 18 mramorových schodů a byl na něm umístěn zázračný kříž, v oválném výklenku. Po stranách stálo 12 pozlacených soch andělů. S dovolením papeže byly tyto zhotoveny přesně podle originálů na schodech oratoria kostela svatého Vavřince v Římě a byly nadány podobnými odpustky. Tyto svaté schody navýšili návštěvnost kostelíka na nevídané počty. Zástupy věřících sem proudili ze širokého okolí, i z Bavor sem proudilo každoročně velikánské procesí.

Když v roce 1782 císař Josef II. zrušil více než 700 klášterů a opatství v Rakousku, byl mezi nimi i ženský klášter v Chotěšově. Zrušen byl i barokní kostelík na Vrabině. Bourali jej zedníci, kteří jej před třiceti lety stavěli. Je dochováno, že stodský měšťan Řehoř Štěpán, sládek v Chotětovském pivovaru, chtěl kostelík koupit za 4 000 zlatých a navrátit jej dřívějšímu účelu. Kupní smlouva ale nebyla schválena. A tak schodiště kostelíka skončilo v zámku v Lužanech, některé oltáře v Úhercích, varhany v Kladrubech, a posvátný kříž ve vsi Touškov, ostatky v Dobřanech. V roce 1841 byl kříž přenesen do farního kostela ve Stodě. Kámen a zdivo si rozebrali obyvatelé okolních vesnic kolem

roku 1791 na stavbu domů. Na vrchu zůstal jen jediný pilíř, ke kterému chodili zbožní poutníci a ověšovali jej obrázky svatých.

V následujících letech byly učiněny bezvýsledné pokusy na vystavění kapličky. Až v roce 1859 se toto podařilo Chotěšovskému kaplanu Felixi Kochovi. Dne 6. června roku 1862 byl kostel na Křížovém vrchu vysvěcen opatem tepelského kláštera a byl sem opět postaven „zázračný kříž“. Po roce 1890 se začala ze sbírek budovat Křížová cesta od plzeňského sochaře Galganiho. Význam Křížového vrchu za světové války a po ní, začal upadat. Roku 1916 vyhořela tamní hájovna, obyvatelé se odstěhovali a tak byl kostel opakovaně vykraden. V roce 1923 byl postaven na místě bývalé hájovny hostinec, lidé se počali vracet a když byla v roce 1931 postavena vyhlídková věž, stává se Křížový vrch i cílem turistů. Výletní místo přečkalo i druhou světovou válku. V ubytovně za hospodou, jsem i já trávil s celou třídou letní pobyt. Poslední pouť se na Křížovém vrchu konala v roce 1959. V roce 1967 celý objekt přebírá do bezplatného užívání armáda a Křížový vrch se dočkal něčeho dosud nepoznaného, oplocení z ostnatého drátu. Až v roce 1995 přechází celý areál opět do církevních rukou. Po zdoluhavých jednáních konečně dochází k převodu zcela zničeného areálu, ze kterého zmizelo vše, co mělo nějakou cenu, na Mikroregion Radbuza. Za finanční účasti 19 okolních vesnic se opravila vyhlídková věž a zabezpečilo obvodové zdivo kostelíka. Na Křížový vrch se opět vrátil život.

Tolik k místu našich četných návštěv ve chvílích volna. Na Křížovém vrchu se setkávali občané z okolních vesnic. Přispívalo to k tomu, že se každý znal s každým. My děti jsme si užívali pohybu na čerstvém vzduchu, pili limonády a chytali do sladkého zbytku limonády v lahvi, obrovské sršány. Trhali jsme borůvky a ostružiny. Cesta domů nebyla nikdy přímá, konala se zastávka v další hospodě buď v Losiné, nebo v Mantově u Janků nebo u Grubra. Na cestě z hospody domů, jsme už byli vždy bez otce. Ten zůstal v hospodě na partičku mariáše. Pokaždé se vracel s náladou, někdy až příliš velkou a maminka měla s ním problémy.

Můj otec si hrozně rád vymýšlel různé volovinky a byl rád, když byla legrace. Stalo se ale, že ta jeho vymyšlená legráčka přesahovala únosnou hranici. Bylo to na čarodějskou noc, o které se děly nevídané věci. Jak už jsem naznačil, domy na Husím vrchu byly vlastně průchodné, nikdo svůj dům nezamykal, když šel pryč, anebo za sebou zamkl, klíč zůstal v zámku, nebo byl pod rohožkou nebo ležel na světlíku, nad dveřmi. A tak Táta dostal nápad, položit Fritschům na komín tabulku skla. Nápad také realizoval. Paní Fritschová nemohla ráno zatopit v kamnech, kamna kouřila a kouřila. Po všelijakých pokusech kamna roztopit, přicházeli na řadu sousedé odborníci. Otevřela se komínová dvířka, strčilo se tam zrcátko, které ale ukázalo modré nebe a průchodnost celého komína. Z kachlíkových kamen se sundaly pláty, vyndala se trouba a kamnovec a zkoumalo se, zdali není v kamnech spadlá šamotová cihla, která brání odtahu do komína. Výsledek nulový a kamna kouřila a kouřila. Všichni se shodli na tom, že ráno se zavolá kamnář z Chotěšova. Maminka tuto zprávu přinesla domů a povídá tátovi, „tak na co ještě čekáš? Koukej mazat Fritschům. A nebo máš snad plný kalhoty?“ A tak se otec k Fritschům vypravil. Po sdělení příčiny prý se rozhostilo ticho, všichni přítomní se na ně koukali, nikdo se ani nesmál, ale ani nenadával, vůbec

nikdo nemohl pochopit, že existuje génus, kterému mohla taková zhovadilost napadnout. Když prý se jim táta omlouval, nedočkal se od Fritschů žádné reakce a tak šel domů. Naopak normální bylo, že sousedům na prvního máje chyběla vrata, nebo dvířka, kolo nebo vozík. Bába místo své kozy našla ráno v chlívku obecního, hrozně smradlavého pukla, její koza byla namísto pukla. Vše se vždy našlo poměrně daleko v polích, nebo v lesíku. Pokud existovaly mezi některými lidmi tajné milenecké vztahy, přestaly být tajné, každý si o tom mohl přečíst na silnici, kde to bylo vápnem napsané. A tak bylo vidět ráno, dříve než kohout zakokrhal provinilce, jak rejžákují silnici.

Vraťme se ale k naší partě. Nikdy jsme nebyli líní a tak naše hraní a budování něčeho pokračovalo. Od řeky se ozýval široko, daleko náš řev, který se vracel jako dokonalá ozvěna od Kellerbergu. Stavěli jsme vory a loďky, které se při křtící plavbě rovnou potopily. Blížící se podzim označovaly ohýnky, ve kterých se pekly brambory, spálené kůrky na uhlí, skřípaly mezi zuby. Vařili jsme v kotlíku i bramborové polévky. Začala éra pouštění draků. Bylo by zajímavé zjistit, kolik tvarů a typů jsem vyrobil. Bylo to též období k pasení koz. Při tomto zaměstnání jsem byl ale většinou sám, parta si hledala jiné, zábavnější činnosti. Když jsem měl žízeň, lehl jsem si pod Micinu a nadojil si rovnou do své klapačky. Nikomu takovou pochoutku nepřeji, teplé kozí mléko chutnalo hrozně. To zas naopak máslo z tohoto mléka, bylo pochoutkou. Vůbec je fantastické, jak takové zvíře obohatilo náš jídelníček. Byl tvaroh, úžasné chutné sýry vyrobené za podpory trošku piva i kyselé mléko a máslo. Na koze se nechalo i rajtovat a pád z kozy byl v porovnání k pádu z mrzáka jako procházka rajskou zahradou. Na podzim foukali častokrát větry. A já pro ochranu před nimi, jsem si vyhledával k ulehnutí muldy, do kterých vítr nemohl. Častokrát jsem tam ležel s pohledem nasměrován k nebi a pozoroval putování mraků na nebi. Jak se měnily jejich útvary, jejich odstínění. Snil jsem a představoval jsem si, jak na jednom z mraků sedím a putuji s nimi do dálky. V duchu jsem viděl pod sebou, jak se střídají krajiny, hory, lesy, pouště, mohutné řeky a moře. Vyrušit z tohoto snění mě mohla pouze starost o kozu, zdali ode mě neutekla. Někdy jsem zblízka pozoroval tlamu kozy, jak si pochutnává na akátovém porostu. Žrala listy, větvičky. Nikdy jsem nepochopil, jak v té tlamě rozkousávala obrovské trny, špičaté jako jehličky. Pod našimi zahradami se pásávaly i krávy a tak byly všechny pozemky pod našimi zahradami čistounké, bez jediného plevelu, nebo kopřivy. Drn, podobný anglickému trávníku, vybízel k zalehnutí. V jednu dobu tam pásával své kravky i sedlák z Mantova. Když byly kravky nažrané a zalehly k přežvykování, ztrácel se vždy ve stráni u řeky, a sice do mého pelíšku, který tvořil skalnatý převis. Moje zvědavost byla vždy bez hranic a tak jsem se jak Vinetou připlazil a zpozoroval, jak tam onanuje. Toto prznění se opakovalo, dokud kravky celé teritorium nevypásly. Pasení krav po sobě zanechalo i něco kladného. Na místech, kam krávy při vyprazdňování umístily svůj koláč, rostly ty největší a nejchutnější špičky. Usmažené s vajíčkem a kusem chleba, tvořily mnohokrát večeri pro celou naši rodinu.

Pomalu, ale jistě, se přibližovala zima. Naše radovánky a hry, nabraly zcela jiný směr. V listopadu už ležel nastalo sníh, měl tam zůstat až do března. Řeka byla zamrzlá, síla ledu dosahovala někdy až na dno. Ryby to měli těžké. Nastalo bruslení a lyžování. Brusle jsme měli šlajfky, věčně

nám praskaly kličky na utahování, jiné se těžko daly koupit. K nelibosti našich rodičů, se nám utrhávaly podrážky a kramfleky. Oprava bot byla velmi náročná. Na nové boty přeci jen nebylo peněz. A pomatuji si, jak matka vypravovala, jakou radost s otcem měli, když si mohli koupit první železné hrábě. Naše zimní radovánky ale intenzivně pokračovaly. Ze sudů se vyráběli lyže. Na vázání posloužil opotřebovaný plášť z kola, který se nastříhal na pásy a přibil na prkna. Lyže ze sudů moc nejezdily, jejich zakřivení mělo za následek, že se váha lyžaře neroznesla na větší plochu, což způsobilo brzdící efekt. Moc nás zaměstnala výroba bobů, ze všech možných materiálů. Sáňkařské a lyžařské dráhy se opatřovaly skokanskými můstky. Měřili se délky doskoků a vyhlašovali se šampióni. V paměti mám nemilou událost. Při sáňkování i lyžování pokračovala trať pod strání, obvykle přes řeku. Řítil jsem se na našich saních rohačkách pěkně svižně, uprostřed řeky se ale probořil led, saně zajeli pod led a já po zadku ještě pokračoval po ledu do bezpečí. Háky, i tyčemi, jsme se snažili saně nahmatat. Bez výsledně. Ani led nám při hledání nebyl vstřícný. Ležel na něm sníh a nebyl průhledný. Sezóna právě začala a já neměl saně. Vševědoucí, nejúžasnější maminka, přišla s nápadem. Jdi Haalům a popros, zdali by tě nepůjčili Waltrovo saně, leží jim tam a jenom rezavějí. (Haalovi byly naši sousedé od naproti, jejich syn Waltr se vzdělával na spojaře v nějaké škole s internátem). Zašel jsem k nim a přednesl moji prosbu. Okatě dávali najevo svoji neochotu, že jsou Waltrovo, co kdybych je rozbil, co by tomu řekl, že jsme ti je půjčili a tak dále a tak podobně. Už jsem se chystal k odchodu, když pan Haala vyslovil větičku, „a dal by si na ně opravdu pozor?“ Rozradostněn jsem se rozzářil a pravil, „to víte že jo“. Paní Haalová šla do kolny pro sánky a usmívajíc se, mě je předala. Sáňky to byly krásné, pro jednoho, krátké, zvednuté berany vpředu a krásně vyřezávané. Tahaje saně za kožený řemínek, jsem se vydal k partě již sáňkujících kamarádů. Na chvíli sáňkování ustalo, každý chtěl vidět moje letadlo. Okukování skončilo, já jsem odborně ošoupával kluznice o sníh, abych odstranil rez. Nasedl jsem a zapomněl se zeptat, Andělíčku, můj strážníčku, jsi tu semnou? Rozjel jsem se, přišel první skokanský můstek, vyletěl jsem do vzduchu, dopadl a krásné, vyřezávané sánky se pode mnou rozvalili na několik kusů. Tak skončila první a současně poslední jízda na vypůjčených sánkách. Kamarádi sportovci se seběhli a mé neštěstí provázeli obrovským, hurónským chechtotem, který se zase jako ozvěna vracel od Kellerbergu. Jako pes se zataženým ocasem, jsem se vrátil domů a neštěstí vylíčil své mamince. Protože ve svém životě vždy uplatňovala, co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítra, šla pro pytel, trosky saní tam strčila a řekla, „pojd', jdeme za truhlářem“. U truhláře vysypala saně z pytle a pravila, hele, sprav nám to, nejsou naše, Richard si je půjčil a ony se mu rozbily. Jsou Haalovo. Pan truhlář začal díly saní okukovat a posléze vyřkl ortel. „Marič, saně tě rád udělám nové, protože tyhle spravit nejdou. Podívej se, jak jsou shnilý. Vrať je Haalovi a řekni mu, ať si je strčí do prdele. A klidně mu řekni, že mu to vzkazuji já“! Hned na zpáteční cestě jsme se stavěli u Haalů, mami mu vylíčila, co bylo u truhláře, co jako odborník řekl. Nějak ale mu zapomněla říci, kam si saně má strčit. Haalovi odborný posudek uznali, naše přátelství nedostalo žádných trhlin. Co ale následovalo. Bylo jaro, duben. Ve škole někdo ze školáků přišel s tím, že ten a ten v Dobřanech našel v křoví vyplavené sánky rohačky. Po škole

jsem se s kamarádem vypravil na kole do Dobřan (tehdejší Wiesengrund), poptal se, kde dotyčný bydlí, a když jsem u nich otvíral vrátka, ležely tam moje sáňky. Žádné obstrukce se nekonaly, měl jsem zas svoje sáňky. Opravit potřebovaly pouze výplet a já se už v dubnu, těšil na příští zimu. Zima nám poskytovala mnohá dobrodružství, třeba výlety do lesů na lyžích, kde nás vítala taková zvláštní, tichá atmosféra. Taky jsme se vydali až na Křížovou horu. Při sjíždění Křížáku jsme celou cestu jen ploužili, jinak by se nabrala první kosmická rychlost. Pravou stranu sjezdovky tenkrát ještě roubily sochy, stalo se, že jsem na některé viděl viset lyžaře, pod sochou rozlomená prkénka. Když se došlo ke studni, tak jsme dali nohy k sobě a vychutnali obrovskou rychlost, kterou jsme ještě dosáhli. Oči nám slzely. Pokud už byla sjezdovka uježděná, byl dojezd ve směru na Stod obrovský. Hrozně jsme si oblíbili výpravy do lesa za špatného počasí, hlavně když byla velká fujavice a k tomu ještě padal sníh. Na přípravu k takové výpravě jsem vždy potřeboval matky pomoc. Pod svetrem mě vždy obalila novinami, které velmi udržovaly tělesné teplo. Nikdy jsem neslyšel, nikam nebudeš, to je o život. Jakmile jsme vyrazily směr les, obecný vrch, už jsme byli obaleni sněhem, prali jsme se s větrem. Došlo i na to, že jsme se v půli cesty vzdali a navrátili se zpět. Když jsme ale dosáhli lesa, byli jsme hrdinové, stejně jako Amundsen. V lese bylo fajn. Říkávali jsme, tady topí lišky. Někdy se nám podařilo rozdělat ohýnek, u kterého jsme se ohřívali a sušili rukavice. Vraceli jsme se jako pokořitelé přírodních živlů. Naše oblečení tehdy pocházelo většinou z rukou našich maminek. Rukavice palčáky, ponožky, svetry, čepice ušanky, vše bylo upletené. Roztrhané se látalo, štepovalo, zašívalo i přešívalo. A hlavně se v rodině dědilo z dítěte na dítě. Mnohdy se nekoukalo na to, zda je to chlapečtí, nebo holčičí. Obnošené se páralo a ze získané vlny, se upletlo nové. Nosilo se teplé spodní prádlo. Hrozně hrálo, mělo ale tu nevýhodu, že kvůli rozparku na zadku, do zadku záblo. Rozparek měl ale při výkonu tělesné potřeby důležitou funkci, nebýt tam, musel se nositel takového prádla vysvléknout při výkonu potřeby, do úplné nahoty.

Když se utvořil na řece první led, býval průhledný jako zrcadlo. Byly pod ním vidět ryby, pokud se nacházely v mělčích vodách. To byla naše příležitost k lovu. Vybaveni sekerami, jsme obrácenou stranou sekery dali co možná největší ránu do ledu, pod kterým se ryba nacházela. Ryba po zásahu byla omráčená. Následovalo urychlené vysekání otvoru v ledu k vyndání ryby. Než k tomu ale došlo, se ryba většinou probrala a pomalu zmizela v hloubce. Úspěch byl jen tehdy, pokud se zpitomělá ryba vydala do mělké vody, podobně jako je tomu dnes, s velrybami. Po opakovaných úderech do ledu, byla konečně naše. Zalila nás obrovská radost lovců. Zamrzlá řeka u železničního mostu poskytovala nekonečnou bruslařskou dráhu, dlouhá kilometry. Pokud foukal vítr, většinou jako dnes od západu, roztáhli jsme naše kabáty jako plachty a vychutnali si cestu od skály Lorelei k mostu, tímto přírodním pohonem. Paráda. Byly to časy, kdy slunéčko mělo ještě lidi rádo. Svítalo, jakoby o závod. Den, týden, měsíc, bylo neúnavné. Nikomu z lidí nebylo vidět do očí, místo očí měli jen úzkou štěrbinu. Všechno se třpytilo, až oči slzeli. Vzpomínám na pohádkovou krásu po ránu, kterou příroda jak mocná kouzelnice vytvořila. Tráva a stromy byly ojíněny krystalkami rozličných tvarů, vycházející slunce na nich vytvořilo třpytivou nádheru. Ze střež

domů a stříšek všelijakých přístřešků visely krápníky, které sluníčko během dne přivedlo k pláči. Kapali z nich slzy. Krápníky nám posloužily jako zdroj k příjmu tekutin. Krápník se prostě ulomil a po cestě se cugal. V ruce nám tál a promáčel nám rukavice. Někdy voda z krápníků chutnala po sazích, kterou stékající voda ze střech obsahovala. Některé krápníky dosahovaly takové velikosti, že se sotva unesly. V paměti mě utkvělo, jak po čtvrté hodině, když se už sluníčko chystalo ke spánku, začal najednou snít pod nohama vrzat. Teploměr rychle padal, za pár hodin klidně o deset stupňů, i více. Pokud jsme se vraceli od někudy do našich domovů, tvořil náš Husí vrch nádhernou kulisu, jako by to byl jen obrázek, namalovaný J. Ladou. Z každého domečku stoupal k nebi přímočaře kouř, různého zabarvení. To byla nejvhodnější doba k setkání rodiny u sálajících kamen. Blízko kamen se rozvěsily promočené šaty. S podivem bylo, že naše rodiče měli na nás čas. Vypravovalo se, hráločlověče nezlob se, dáma. Při hře se hodně švindlovalo, došlo k výtkám a hádkám. Moje sestra to uměla tak hluboce prožívat, že se kolikrát i rozplakala. A to byla o sedm let starší než já. Nebo se četlo. Petrolejová lampa vydávala velmi sporé světlo, přesto i v nejzazších koutech kuchyně postačilo toto mizivé světlo k výkonu nějaké činnosti, nebo čtení. Petrolejka stávala na kredenci, později rodiče opatřili závěsnou petrolejku, bylo to umělecké dílo. Celá z krásného, barevně malovaného porcelánu, s velikým mléčným stínítkem. Visela ze stropu uprostřed kuchyně a lépe rozdělila světlo po místnosti. Kdybych ji dnes měl. Když dosahovaly mrazy dvaceti i třiceti stupňů, tak nám maminka před spaním žehlila postel, nebo dávala do postele ohřátou, střešní tašku. Po ránu jsme měli kolikrát takovou zimu, že nám šla pára od huby. Maminka ale včas vstávala a tak jsme my děti přišli už do příjemně vyhřáté kuchyně. Těšit se na to, co asi bude k snídani, jsme neznali. Bylo pořád jedno a to samé, bílá káva a chleba, buď namazaný máslem, později margarinem a nebo chleba, nadrobený do kávy. Bylo ale i vajíčko natvrdo, nebo rozmíchaná. Zima v Mantově u prarodičů byla taková ospalá. Dobytek se samozřejmě musel nakrmit, někdy děda se strejdou dělali tu nejhorší práci, jakou si umím představit. V rohu dvora byly na hromadě pařezy, ty trhali na kousky klíny, aby se vešly do kamen. Pro mě z toho zaměstnání nekoukalo, neunesl jsem palici, velkou jak má hlava. Oni s ní mávali, jako kdyby byla dřevěná. Z pokácených stromů, nepřišlo nic na zmar. I větve a drobnou klest děda zpracoval, nasekanou klest vázal do věchýtků, aby se v kuchyni nenadělalo. Děda hodně sedával u kamen na štokerli a podřimoval. Proč se nepřemístil na kanape, nevím. Babi byla buď zaměstnaná u plotny, nebo něco látala, nebo štrikovala. Každých čtrnáct dní babi zadělala na chléb a po vykynutí se zatopilo v peci. Pec zabírala celý roh místnosti a bylo na ní krásně. Hloupému Honzovi se vůbec nedivím, že na ni strávil tolik času a že jej z ní nemohli sundat.

Vánoce. Vánoční nálada v naší rodině panovala vždy velice dlouho, způsobeno dlouhotrvajícími přípravami. Po několik večerů jsme s rodiči třeba vyráběli řetězy na stromek z papíru. Prodávaly se archy barevných papírů, z kterých jsme nastříhali úzké pásky a následně tyto pak slepovali do řetězů. Do ořechů se zapichovaly zápalky, pro jejich zavěšení na stromek. Když jablko nemělo stopku, dostalo sirku. Do papírků se balily kostky cukru a fontán, když byla čokoláda, tak i její

rozlomené tabulky. Matka nad těmi pracemi bděla, častokrát se ozývalo, Richarde řekni „A“. Když to nepomáhalo, nařídila nám při práci pískat. Bylo veselo.

Stromky byly tenkrát pouze smrkové, zavrtávaly se jim další větvičky, aby se trochu zahustily. Jejich vzrůst byl všelijaký. Stávalo se, že nám vůbec nechtěl stát, musel se přivázat na skobu ke zdi. Svíčky na stromek byly voskové a musely se po zapálení hlídat, aby stromek neshořel. Skapaný vosk se škrabal z podlahy. Nervozita a očekávání se stupňovalo každým dnem, jak se blížil Štědrý den. Když konečně nastal velký „Den“, byly jsme vždy velice hodní, aby si to náhodou Ježíšek s nadílkou nerozmyslil. Stromek stál vždy v ložnici, skleněná výplň ve dveřích byla zakrytá dekou, aby se Ježíšek nevyrušil při nadělování. Za všechny léta, co jsem byl věřící, se mi podařilo jen jedinkrát Ježíška skrze škvírku na dveřích zahlédnout, vidím ho ještě dnes před sebou, jako by to bylo včera. Celý v bílém, zlatavé vlasy a co bylo důležité, měl bílé rukavice. Každému, kdo mi přišel pod ruku, jsem to dlouze vypravoval. Čekali jsme na znamení, že nadílka proběhla. Zazněl zvon a my mohli dveře vyvrátit z pantů. Radost byla vždy veliká, i když dary nic moc. Hračka tam ale nikdy nescházela, většinou to byly mechanické hračky na klíček, jinak se jednalo o pletené rukavice, šálu, svetr, nějakou knížku. Vše jsem si dal na hromádku v nějakém koutku a nikdo už o mně nevěděl. Co bylo k snědku? K obědu byla čočka a rozpek. Nepamatuji se, že by někdy byl k večeři kapr. To spíše něco z prasátka, s křenem a hořčicí. Po večeři byly k jídlu sušené švestky, nebo sušené hrušky, buď jen tak, nebo převařené, studené, jako kompot. Byla to dobrota. Pokud se mi podařilo odněkud opatřit kus olověné trubky, tak se lilo olovo do vody. Vzájemně jsme se pak chlubili vytvořenými, abstraktními výtvary, které se dlouho někde uchovávaly. Zbytky voskových svíček se dávaly do ořechových skořápek, zapálily a pouštěly po vodě v umyvadle. Určovali jsme si předem, kam ta naše dopluje. Ať tam doplula, nebo nedoplula, nic se nezměnilo. Naše Vánoce probíhali ve znamení vzájemných návštěv. Navštívili se prarodiče v Mantově, ve Stodě a též také tetu Hlousovou v Chotěšově. Všude jsem našel pod stromkem nějakou maličkost. Do Stoda jsem zásadně jako sportovec jel na lyžích a to vedle silnice v poli. Ty nejkrásnější vzpomínky na návštěvy u stodské babi a dědy, se ale týkají stodských poutí. Co se tam sešlo lidí. Můj otec měl devět sourozenců, roztroušených po celé republice a tak tam měli své zastoupení města jako *Zlín, Čáslav, Louny, Žatec, Lipsko, Losina, Mantov, Chotěšov, Stod*. Na tomto shromáždění se mluvilo jen česky, já jsem rozuměl jen jednomu. Když mi dali do ruky džbán a peníze, rozuměl jsem, že mám od Bendů přinést pivo.

Počítal jsem, ještě schází 12 členů rodiny

Co mi paměť dosahuje, byla na pouti k obědu vždy polévka z játrových knedlíčků a zelí s hejnem vyšlejškovaných hus. Na plotně jsem vždy obdivoval ty obrovské, snad prádelní hrnce, ve kterých babička vařila. Akce „Stodská pouť“, se vždy účastnilo cca 28 hladových, kteří našli po dobu konání této akce útulek u svých v okolí bydlicích sourozenců. Na pouťové atrakce jsme to neměli daleko, byly shromážděny na place před domem prarodičů.

Mému stodskému dědovi říkali sousedé Přestický kanec. Pocházel z Přestic, odkud se do Stoda přistěhoval. Jeho maminka pocházela až z Újezda u Zbiroha. Jak je svět malý. Moje stodská babi byla rozená Šilháčková a pocházela z rodiny Procházek z Hlohovčice. Toto uvádím proto, že Hlohovčice byly asi pupkem světa. Konopíkové Ludmily tam mají kořeny a manžel Evy též.

Zima trvala vždy nekonečně dlouho, její konec pro nás přinášel radovánky zcela jiného druhu. Nastalo plutí na ledových krách. Pokud už byla řeka volná, nacházeli jsme vždy dosti ledu přimrzlého u břehu, který nám po odsekání posloužil stejně jako vor. Když na to vzpomínám zjišťuji, že to byla nebezpečná zábava. Než jsme kru od břehu uvolnili, vysekal se přibližně uprostřed otvor, v kterém byl zasunut kůl, na brzdění. Osádka byla vyzbrojena dlouhými bidly pro odrážení a řízení směru plavby. Obvyčejně se nám povedlo doplout a zakotvit v nějaké zátoce, kde nebyl zběsilý proud. Nejhorší plavba, kterou jsme absolvovali, musím popsat. Kra s námi nabrala příliš velkou rychlost, brzdař dostal povel „brzdi“. Kůl brzdy musel narazit na velký kámen na dně, následovala rána a naše plavidlo se rozlomilo na tři, různě veliké kusy. Dva kamarádi to měli blíž na Mantovský břeh, kam doplávali a mazali domů. Já měl blíže Chotětovský břeh, na kterém jsem našel záchranu. Byl jsem na tom ale daleko hůře, než zbytek posádky. Čekala

mě 1.5 km dlouhá cesta k železničnímu mostu, po kterém jsem mohl přejít na domovský břeh. V polovině cesty už se ze mě stal ledový muž, šatstvo bylo zcela promrzlé, když mě maminka svlékala, lámalo se šatstvo jako překližka. Musel jsem vypít hrnec šípkového čaje a hupky do peřin. Jakmile jsem se prohřál a navrátil se do mě život, už jsem řekl mamince, „podívej se co dělají kluci a řekni jim, že za chvíli přijdu“. Máma byla na mrtvici a jen řekla, z postele se dnes už nehneš, to ti říkám.

Březen 1942

Vzpomínám jak nám naše řeka jarní tání vždy předem dala na vědomí. V noci se ozývaly hromové rány od řeky, jak led praskal. Moje první cesta ráno po probuzení, vedla vždy k řece, zkontrolovat její stav. Vyčištění řeky od ledu, trvalo vždy několik dnů i týdnů. Nejhorší jarní tání probíhalo po kruté zimě v roce 1942 a to 19. března. Síla ledu dosahovala 50cm. Když se ledy daly do pohybu, nastala nevídaná podívaná. Tunové kry se jak hrací karty nasouvaly na sebe, tyčily se do výše, praskaly. Mantovský most jim stál v cestě, tam se ledy nakupily. Čumilů tam bylo jako při procesí na Křížový vrch. Starší lidé vydávaly prognózy, většina se přikláněla k tomu, že obec o most přijde. Do školy jsme chodili přes železniční most u nás na Husím vrchu. V Mantově byl most pro veškerý provoz uzavřen. Veškerá doprava se konala objížďkou přes Stod. Tlak na most nakonec polevil tím, že i pod mostem došlo k zatarasení řeky, kam oko dohlédlo byly jen ledy a ledy. Voda se vylévala z koryta řeky a začala zaplavovat spodní část Mantova, ale hlavně Chotěšov. Mantovská silnice v Chotěšově, vedoucí od mostu až na náves, byla zatopena 40ti až 50ti cm vody, domy až po okna ve vodě. Z oken lidé vystupovali do lodí a zajišťovali si tak své potřeby. Lidé se nastěhovali na půdy. Byly obrovské škody na domech, plotech a okolních loukách, které byly zaneseny pískem a bahnem. Nad nevídanými přírodními jevy nakonec zvítězily lidské vynálezy, dynamitové nálože. Ledový zátaras se dal do pohybu směrem na Dobřany. Mantovský most jakoby zázrakem přežil a mohl nám nadále

sloužit. Za řekou se nacházející veliký ostrov, zmizel též pod vodou a byl z velké části pokryt ledovými krami. Byly nakupeny na sobě, po šikmých krách se dalo krásně po zadku klouzat. Co bylo udivující a nádherné? Ty kry se tam zachovaly až do května, kdy okolní příroda už hýřila množstvím květů, sytou zelení a zářivých barev. Co jsem na nich obdivoval nejvíce? Kry obsahovaly kameny o různých velikostech. Tyto kameny o různých velikostech, získali v průhledném prostředí od sluníčka teplo a tak se v tom mohutném ledu počaly posouvat. Jejich bludné cesty ale nebyly přímočaré, vytvořily v tom ledu bizarní tvary kanálů, kterých jsem se nemohl při pozorování nabažít. Vznikaly umělecké výtvořky, zralé k obdivování na výstavách. Popsaná povodeň se už v našem kraji, nikdy neopakovala.

Při jarním tání nám naše řeka přinášela častokrát i materiál na topení. Celá léta jsme měli na dvorku připraveni dlouhé, hasičské háky, k vytažení celých stromů, nebo kmenů, z vody. Jeden rok jsme ale připlouvající klády nestačili vytahovat. Voda nám totiž přinesla celou lávku pro pěší ze Stoda, která tam vedla přes řeku u tělocvičny. Nadílka byla prostě nad naše síly.

30. září 1938 byla podepsaná tzv. Mnichovská dohoda a následně vyhlášená mobilizace zálohy. O tom jsem samozřejmě tehdy nic nevěděl. Přeci jen si mlhavě pomatuji nervozitu u rodičů při odchodu otce do armády a následně radost a ulehčení, když se otec vrátil. Jeho uniforma se odložila a já si pomatuji, že jsem kabát nosil, přepásaný opaskem a dělal šaškoviny. Největší radost jsem ale měl z ovinovaček nohou, ty se mě hrozně líbily. Těmto událostem brzo následoval březen r. 1939.

Otec

Tenkrát jsem samozřejmě též nic nevěděl o tom, jak nám Německo, Polsko a Maďarsko zmenšili republiku. Ale pomatuji si, jak jsem častěji při hovorech rodičů od matky slýchal, „mám tu přeci svého mužského, ten tě zastane“. A netrvalo dlouho, tatínek se s námi loučil a sním další dva soudruzi z Mantavy. Odcházel na práci do Německa. Rozhodnutí to asi bylo správné, byl tam pěkně za bukem a rodiče si asi prvně v životě mohli založit sobě a nám spořitelní knížky a začít ukládat. Vzpomínali, ač válka, že to byla nejlepší léta jejich života. Za dva roky už se nám zaplnil dvůr obrovskou haldou cihel a rodiče plánovali po válce rozšíření našeho domečku. K přístavbě ale došlo až v roce 1954, za dost omezených podmínek. Ale zatím platila válečná pravidla. Východní fronta se dala do pohybu směrem k doupěti budovatele tisícileté říše a před ní se valila masa lidí z Pruska. Tito utečenci potřebovali ubytování a tak došlo i na naše cihly na dvoře. Jednoho dne je odvezli k šachtice a za velmi krátkou dobu tam stály dva domy, každý se dvěma byty a příslušenstvím. Domy zůstaly ale jen v hrubé stavbě a tak se nikdy neosídlily. Ani po válce se domy nedostavěly, někdo si je osvojil, rozebral a stavební materiál odvezl, neznámo kam. Jak byli naši odškodněni, nebo zdali vůbec, nevím. Když tenkrát táta odcházel do Německa, já jsem v té době už uměl něco uříznout, připevnit, naštípat dříví a před tím ho nařezat. Uměl jsem rozdělat oheň, látat a štepovat, žehlit a ušít na šicím stroji polštáře nebo domácí pantofle. Jezdil jsem na kole po příbuzných a známých, něco vyřídit, přivést nebo odevzdat. Přeci ale jsem jednou svůj úkol nesplnil. Jel jsem do Mantova pro mléko. U lesíka tehdy udělali zastávku cikáni. Měli vůz potažený plachtou přes dřevěné oblouky, vedle vozu žrala kobyłka slámu. Kobyłka se vyznačovala prapodivným tvarem. Její žebra byla vystouplá a potažena pergamenem, páteř tak prohnutá, že se pod jejím břichem nedalo prolézt a řekl bych, že měla hrozně smutné oči. Jejich cikánský baron mě chytil, prošacoval a vzal těch pár Feniků, co jsem měl na mléko. Ještě, že mi nechali mé kolo. Uháněl jsem domů a podal matce zprávu. Z mé maminky se v tom momentu stal generál. Vypjala prsa, šla pro motyčku, skočila na kolo a pravila, „pojd', něco uvidíš“. Na voze rozhrnula plachtu, cikánský baron už ji lezl vstříc, vytáhla ho ven, cikán ji strkal do ruky peníze. Nad jeho hlavou hrozivě trčela motyčka. Následovala ostrá výměna slov a máma řekla, pojd', jedem do Mantovy k Rollymu. Rolly byl důchodce, bývalý voják a obecní slouha. Vykonával důležitou funkci oznamovatele úředních zpráv obyvatelstvu. I na Husím vrchu měl své stanoviště a to u plotu Fantischů. Tam vždy zaujal postavení a začal bubnovat na malý bubínek, zavěšený na řemenu kolem krku. Pokud ho sousedé viděli přicházet, přidávali se k němu a tak na post přišel už vždy s doprovodem. Když někdo scházel, sousedé mu oznámili – Marič je ještě na poli a tak podobně. Rolly pak rozbalil rouru, řekl, na vědomí se dává a počal číst. Po služebním úkonu se ho dychtivě sousedé ptali, co je nového, přeci jen leccos věděl, přišel do styku s občany Mantova a starostou. Ale zpátky k cikánům. Maminka podala hlášení o incidentu. Pan Obecní slouha řekl „já se o to postarám, Marič“ a postaral. Za půl hodiny už bylo vidět, jak cikáni táhnou do nebe.

Vrátím se k mému tátovi. Táta byl vyučeným obuvníkem. Původně z něho měl být elektrikář, učil se elektrikářem v Rusově elektrárně ve Stodě, ale nedoučil se. V pokračovací škole si učitel všiml, že má na konci

tužky nevělečen porcelánový soklíček z objímky pojistek. Hned to oznámil jeho mistrovi a s otcem byl ukončen učební poměr. Dědovi se pak podařilo pro něj opatřit místo učení v Osvračíně u pana mistra obuvnického, pana Bufky. Tatínek se přes den učil řemeslu a po zbytek dne byl k dispozici paní mistrové pro různé domácí práce. Asi jako já, když jsem se učil na housle u pana mistra houslařského, pana Muhra. Po příchodu na hodinu, jsem našťípal dříví, nanosil toto dříví i uhlí do kuchyně a až poté přišel mistr a pokoušel se ze mne udělat Baganiniho. Ale zpátky k mému otci. Vždy mě zaujal jeho výuční list a k němu přiložené naučení, a tak bych ho chtěl zachovat pro příští zájemce. Cituji:

NAUČENÍ

Dnešní den, v kterém ze stavu učednického do tovaryšského přestupujete, má pro Vás důležitého významu a podává nám spolu příležitost, několik slov k Vám promluvit, jichžto k uvážení Vám doporučiti sobě za povinnost klademe.

Nastupujete dnes dráhu, která tvoří hranice mezi zcela závislým a svobodným téměř samostatným životem.

Tato svoboda jest právě to, čeho rozumným a užitečným způsobem použití máte.

Především nezapomínejte na boha a na povinnosti, jež k Němu, k sobě samému a k jiným zachovati máte.

Každé Vaše konání započínajte s myšlenkou na Něho a v protivenstvích hledejte jen v myšlence na Něho a ve vědomí přísně vykonané povinnosti útěchy a uspokojení.

Poněvadž z dorostlých tovaryšů dovední mistři a užiteční údové společnosti státi se mají, tedy jest to také povinností jednoho každého tovaryše, ze všech sil toho se domáhati; zláště musíte hleděti ve vyučeném řemesle co možná se zdokonalovati, uposlechněte rady Vašeho pana mistra a jeho dobrého příkladu následujte, špatných společností se varujte, užitek Vašeho pána ve všem na zřeteli mějte a dávejte mravným chováním učedníkům následování hodný příklad, čímž zajistě úcty od nich si vydobudete.

An Vaše vzdělání k prvním podmínkám Vašeho budoucího štěstí patří, nesmíte žádné příležitosti promeškati, to, čemu jste se ještě nenaučil neb se naučiti žádnou příležitost neměl, dohoniti; dobrá vůle a upomínka na nutnost požadavku toho budiž pohnutkou k jeho dasažení. Neomezujte se na jedno místo, nýbrž cestujte, učte se jiné lidi, jejich mravy a provozování řemesel znáti, upotřebte dobré z toho pro svůj život, nemyslete však, že dlouhé cestování bez práce výhodu nějakou Vám poskytovatí bude.

Pilností, poctivostí a dobrým chováním úctu svých spolubližních sobě získati, budiž vždy snahou Vaší; takto položíte základ k svému budoucímu štěstí a stanete se spolužitečným členem lidské společnosti.

A tak provodiž Vás Bůh na dráze povolání Vašeho.

Konec citátu.

Naučení doporučuji si přečíst alespoň dvakrát pro pochopení jeho obsahu.

Pozorný čtenář určitě postrádá ve shora uvedeném naučení slova „vytunelovat, rozkrást, nechat zbankrotovat, konkurenta zabít a hodit do orlické přehrady. Jak se doba změnila.

S tatínkovou řemeslem souvisely naše návštěvy Plzně, kde vždy nakupoval potřebné zboží a nářadí. Do Plzně mě bral vždy s sebou, cesta se vykonala buď vlakem, nebo na kole. Když na kole, tak na štangli. Když jsem z kola slezl, potřeboval jsem vždy určitý čas na rozchození, protože zadkové nervstvo bylo umrtveno. Do Plzně jsme vždy přijížděli po Přemyslově třídě, kde jsem obdivoval množství krámů po pravé straně. Dnes je celá tato strana zbouraná. Prvním našim cílem byla pokaždé restaurace „Anglický dvůr“ na dnešním Palackého náměstí. Dopřáli jsme si. Když proběhla cesta vlakem, bylo cílem našeho občerstvení restaurace I. třídy na Říšském nádraží. Bylo to tam nádherné. Samé závěsy z tlustých látek, číšníci jak ve filmu s bílým ubrouskem na předloktí, nešetřili poklonami. Dnešní stav budovy „Jižní předměstí“ toto ani vzdáleně nepřipomíná. Až po této akci, přišla na řadu příčina návštěvy Plzně, nákupy. Kupovala se dratev, podkůvky, texlíky, floky, smola a podobné věci. Doma jsem matce vše viděné dopodrobna vylíčil a táty se optal, „tatí, kdy pak zas pojedeme?“. Táta řekl, „tak to bude nějaký měsíc trvat, chlapče“.

Něco o mé rodné obci. Mantov patřil po staletí s dalšími desítkami vesnic, Chotětovskému klášteru. Lidé se živili zemědělstvím. Obrat nastal po roce 1800, kdy vzrostl význam celého okolí Plzně v souvislosti s bohatým výskytem černého uhlí. Mantov měl v roce 1850 276 obyvatel, ale již v roce 1900 1 037 obyvatelů a v roce 1930 1 207 a 138 domů. Popisné číslo 138 měl můj rodný dům. S těžbou uhlí v našem kraji, bylo spojeno i vybudování železnice Plzeň – Brod nad Lesy. Stavba začala roku 1860 a již za 17 měsíců, dne 14.10.1861, se konala slavnostní jízda ze Skvrňan do Brodu nad Lesy (Futh im Wald). Uhelny rampy dostaly stanice Nýřany, Stod a Staňkov. Mantov byl připojen na železnici až v roce 1865, v roce následném byla tato trať ze Stoda prodloužená na Bayerův důl ve Vstiši. Přes Radbůzu vedla trať po dřevěném mostě, který byl v roce 1879 nahrazen železným. V naší malé osadě se nacházeli doly Menzl a Radbůza, na Werku důl Herman a Dittrich, největší důl se nacházel na Metálce, nazván Austria, ve kterém se ve jmenované oblasti těžilo nejdéle a to až do roku 1920. Zasypaný důl Menzl se připomínal u našeho souseda po léta tím, že se neustále propadávala podlaha v jeho stodole a musela se dosypávat. Důl Radbůza se nacházel pod domkem rodiny Bäumlerů (dnes Švajcerů). 3 km dlouhou železniční dráhu uvádím proto, že se stala dějištěm mnohých našich hrátek.

Pišla doba, která nám podstatně změnila náš bezstarostný život. Mnoho našeho volného času nám zabrala školní docházka. Naše Volksschule (obecná škola) byla postavena roku 1895 a byla v tehdejším okrese Stříbro, největší školou v okrese. Školu navštěvovalo až 700 dětí, byla rozdělená na dívčí a chlapeckou, vyučovacím jazykem byla pouze němčina. Naši školu navštěvovaly děti z okolních vesniček, jako byly Týnec, Hoříkovice, Kotovice, Mantov a Losina. V obci Chotěšov se nacházela ještě další škola, nazývaná „Jubilejní“, protože její stavba byla dokončena v roce 1928, v roce 10tého výročí založení Československé republiky. Pro nás se ale nazývala Bürgerschule (měšťanská škola). Na obecnou školu nemám mnoho vzpomínek. Pomatuji si, že mě děti v první třídě hodně pro mé jméno zlobili. Několik jich opakovaně zanotovalo píseň „Fuchs du hast die Gans gestohlen...“ Po česku, „Liško ty jsi ukradla husu, dej ji zase sem, nebo půjdeme pro myslivce“

s puškou“, atd. Musela zakročit paní učitelka, která mě naučila rýmovanou říkanku, „co oslové říkají, mé uši neslyší“. A častěji mě při vyučování pochovala na svém klíně, na kterém pro její mohutné, nadměrné poprsí, moc místa nebylo. Jmenovala se Thurnwaldová. Nezapomenutelným pro mě zůstal náš ředitel, pan Schrott. Aby se pořádně rozčilil, nepotřeboval nikdy mimořádný popud. Na jazyku měl hned co s takovým Trottem mám dělat. Podobnými slovy se přiváděl do stále se narůstajícího vzteku, který opadl až po výkonu následného. Potrefeného žáka chytil za uši, tloukl mu hlavou o tabuli. Průběh se stále opakoval: napřed spadla křída, následovala houba, nakonec se zřítíla tabule a zakončení jeho svatovítského tance oznámilo zřícení stojanu tabule. Panu řediteli vždy hořela tvář, rudá barva se mu jen pomalu ztrácela z tváře. Hůř na tom byl ale trestaný chlapec. Ještě po cestě ze školy měl oteklá lupena, která mu hořela jak lucerničky na vykřičeném domě. Také jsme tam měli učitele, podobající se Igorovi Hnízdovi z filmu „Obecná škola“. Jmenoval se Wenig. Pan učitel Wenig měl krásně zastřiženého prosedivělého stojatého ježka. A hlavně rákosku. Tuto rákosku nepoužíval jak Igor Hnízdo tlčením do nastavené dlaně, ale na bití přes horní kotníky nastavené ruky. Bože můj, to byla bolest!!! Při výkonu sadistického trestu nám pracoval pud sebezáchovy, jak zasvištěla rákoska, ruka prostě, aniž by člověk chtěl, ucukla. V takovém případě jen řekl, „jednu přidáme“. Počet úderů nám vždy předem ohlašoval, jednu, dvě, tři. Jednoho dne se mu alespoň něco málo za jeho sadismus vrátilo. Přišel do třídy a řekl, „jak to, že je tu taková sibiř“?. Zašel ke kamnům, která nehořela. Koukl shora, otevřel spodní dvířka a začal roštovat. Čekal, nic se nedělo. Znovu otevřel horní dvířka, aby se podíval co se to s reaktorem děje. V tom to přišlo. Nashromážděné plyny v reaktoru za obrovské rány bouchly, vyšlehly plameny a saze a jemu rovnou do té jeho tlamy. Vlasy, obočí, řasy, mu hořely, byl černý jako bubák. My žáci jsme na pouhý zlomeček vteřiny vybuchly v hurónský smích. Každý si ale v zápětí uvědomil, jaký trest může následovat. Bubák vyběhl ze třídy a my se tiše, potichounku, popadali za břicho. Velkým rozdílem oproti dnešku, byl způsob našeho sezení v lavici. Po celou vyučovací hodinu jsme seděli opření o opěradlo lavice, s ručkami pěkně za zády zkříženými. Pouze na psaní jsme směli pokládat ruce na lavici. Důvody k takovému posedu byly hned dva. Jednak, abychom měli rovnou páteř a pak, abychom si nehráli pod lavicí s čuráčkem. Kousek pod naší obecní školou se nacházela protipožární nádrž, která se přes opakovaný zákaz ze strany učitelského sboru, využívala v zimě ke klouzání. Samozřejmě došlo i ke kolektivnímu propadu v ledu, volání už jsem nelezte, je nás tu dost a dost, nikdo z dětí nebral vážně. Něco jiného bylo, když se objevil učitel. Úprk na všechny strany připomínalo hození kamene mezi hejno vrabců. Před školou se nachází dosti velké prostranství, které se využívalo k různým setkáním.

s

Na protilehlém místě se nacházel pomník padlým vojákům z první světové války. Byl asi tak pět metrů vysoký. Až nahoře byla umístěna koule, na které seděla s roztaženými křídly velká orlice, drápy zaťaté do koule. Na čelní straně pomníku byla ještě umístěna plastika, s hlavou vojáka v přilbě.

Jak se časy mění. V roce 1919 pomník obětem I. světové války, 1945 pomník T.G.Masaryka, pomník americké armády osvoboditelce, 1950 zbouráno

Vše bylo bronzové. Těsně vedle školy vedla silnice od Stoda, směrem na Plzeň, oddělena od silnicí chodníkem. Na tomto prostranství jsme opakovaně zdravili projíždějící sudetoněmecké pohlaváry, vždy se zdviženou rukou a opakovaně jsme křičeli co nejhlasitěji Heil, Heil, Heil. Určitě z nás měli radost. Vlevo od školy se nacházely pozůstatky starého hřbitova, vedle kterého se nacházela úzká průchozí ulička do kláštera, lemovaná s obou stran velmi vysokou zdí. Další, velmi starý hřbitov se nacházel v těsném sousedství kostela, na strmé stráni, vedle klášterních

schodů, vedoucích na náves. Po hřbitůvkách už není ani památky. V roce 1944 naše třída přestoupila do měšťanské školy. Třídy tam byly krásně světlé, i tělocvična dobře vybavena. První třídu měšťanské školy jsme ale kvůli blížícímu se konci války a konci budování tisícileté nacistické Říše, nedokončili.

Vraťme se ale ze školy k našemu volnému času a jeho vyplnění. Přibýly nám jiné zábavy. Železniční trať směřující na Metálku se počala pomalu, ale jistě plnit odstavenými vagony. Mezi těmi vagóny byly i takové, které byly začleněny do vlakových souprav k jejich ochraně proti hloubkařům. Jednalo se o plošný vagón, na kterém se nacházel ochranný betonový kruh o síle asi 40cm, jehož průměr mírně přesahoval šířku vagónu. Uprostřed něho byl umístěn dvouhlavňový, 4cm FLAK (protiletadlové dělo). Dělo bylo funkční, jen jim nešlo pro zásah do otočného věnce otáčet. A tak se naše pozornost zaměřila na velké množství munice, která se nacházela v zásobnících. Chytli jsme municí za nábojnici a projektilem tloukli tak dlouho o kámen, až se tento uvolnil. Získali jsme svazek trubičkového střelného prachu, prach v prášku a úplně dole se ještě nacházela v krásném, hedvábném pytlíčku, počínová nálož. To byla zábava. Tyčkový prach jsme naskládali do řady, která končila u otevřené, plné nábojnice. Zalehli jsme za vršíčkem a zapálili. Následovala ohromná šupa, odborně jsme civěli na vytvořený kráter a zhodnotili. Ohromná zábava. Od Werku na Metálku se železniční trať dosti svažovala. Vybrali jsme si vagón, který měl ruční brzdu a vagón jsme za obrovské dřiny vytlačili na počátek svažování dráhy. K uvedení vagónu do pohybu jsme používali pajcr. Jeden byl u pajcru, druhý na druhém kole klínem zaaretoval dosažený posun. Ke střídání docházelo do kolečka. Jeden pajcrem dosažený posun vagónu, měřil v průměru 5cm. Pro uražení dráhy dlouhé 400m, bylo třeba 8.000 pákových pohybů. To se nám to spalo, po takové práci. Po dosažení startovací polohy, jsme vždy odpočívali. Pak jsme se konečně rozhlíželi, zdali nepojede něco po silnici (naše jízda vedla přes silnici). Uvolnila se brzda a vagón se pomaloučku, polehoučku, rozjížděl. Za silnicí už přicházel největší spád a vagón začal nabývat zběsilou rychlost. Konec ukrutné jízdy byl až u brány do bývalé Metálky, po mohutném brzdění. Celý areál Metálky byl za války využit ke skladování leteckých motorů. Nacházelo se tam tolik všelijakých leteckých motorů, že se každý divil, kdo to mohl a kde, vyrobit. Daleko pitomější zábava byla, rozebírání akumulátorů z osobních vagónů. Akumulátory obsahovaly skleněné trubičky o přibližném průměru asi 10mm. Hodily se nám po vymytí jako foukačky, ke střelbě bezinkami. Když jsme se ráno sešli k odchodu do školy, měli jsme všichni odulé a rozežrané pysky, i holky. Rodiče jen kroutili hlavami a říkali, bože, bože, copak nás ještě všechno nečeká.

Válka pokračovala a náš Husí vrch to též pocítil. Když se spojenecké bombardéry vracely z plánovaného náletu na Škodovy závody, který se ale z mě neznámých důvodů neuskutečnil, shazovali letadla svůj náklad v prostoru od Dobřan, Vodního Újezdu až po náš Husí vrch. Já jsem tento nálet prožil se svou sestřenicí v Mantově. Výbuchy pum nám spíše připomínaly palbu z kulometu, následovaly po sobě v hrozně krátkých intervalech. Sestřenice mě strhla k zemi pod okno, okno bylo dokořán a tak se ani nemohlo rozbít. Báli jsme se. Pumy dopadly od Dobřan kolem Vodního Újezda do luk, Mantov byl zásahy ušetřen a krátery po pumách

začaly opět za Mantovem a končily v naší osadě. Pumy nezasáhli žádný dům, padly ale těsně vedle domů. Zda to byl úmysl letců, se nikdo už nedoví. Poměrně častokrát jsme takové bombardovací svazy pozorovaly. Z počátku většinou v noci, později už normálně za dne. Ve dne se letadla v po sobě jdoucích formacích na nebi blýskala jak drahokamy, v noci jsme je mohli spatřit v záři světlometů. V noci bombardéry shazovaly stovky alumíniových svazků, které měly svým šustěním rušit odposlouchávací přístroje. Jeden takový odposlouchávací přístroj nám posloužil po válce k našim hrátkám. Skládal se z robustního podstavce, na kterém byla otočně umístěna nástavba, skládající se ze čtyř mušlí, větší než my, podobných lidskému uchu. Jak celá nástavba, tak i mušle, se lehounce a tiše nechaly obsluhou otáčet a naklápět do všech možných směrů. V ohnisku mušlí se nacházely zvukovody, které byly napojeny na snímače zvuku, mikrofony. Padesát metrů od odposlouchávacího přístroje, stál světlomet, který byl nejvýkonnější z celého našeho okolí. Jeho světlo bylo na rozdíl od ostatních zářivě bílé. Kolem těchto zařízení byly nakupeny zemní valy k jejich ochraně před nálety. K základně ještě patřila elektrocentrála k zásobení základny proudem. Zařízení pracovalo následně. Obsluha na odposlouchávacím přístroji měla na uších obrovská sluchátka, otáčením přístroje ve všech možných osách vyhledávala nejsilnější zvuk z letících letadel. Zjištěné souřadnice předala obsluze světlometu, ta je nastavila a rozsvítila světlomet. Ve svém světelném svazku měl letadla. Někdy světlomet provedl mírnou korekci. Po této akci se rozsvítily další světlometry a protiletadlová děla počala pálit. Protože takovým akcím vždy předcházelo kvílení sirén, byly jsme vzhůru a mohli toto divadlo v otevřeném amfiteátru pozorovat. Nikdy jsem nespatriil na nebi výbuch letadla, jen množství obláčků, po vybuchujících granátech. To ale neznamená, že letadla zasažena nebyla. Po válce jsme v kinech viděli, jak navracející se letadla byla samá díra.

K leteckým poplachům. V naší osadě byla zřízená noční služba k oznámení leteckých poplachů. Tato služba se každý den předávala jinému obyvateli osady. Moje teta měla doma hasičskou, dvojtónovou trubku, která byla k vyhlášení poplachů vhodná. Službu konající občan měl po zaznění sirény oběhnout Husí vrch a troubením vzbudit každého, kdo sirěnu neslyšel. Jednou nás matka volala, „děti, pojďte se podívat, to za to stojí“. Službu měl náš soused od naproti, pan Haala. Po silnici poskakoval jak tajtrlík, trubkou u huby ale netroubil, jen troubení napodoboval pusou. Byl tak nervózní, že mami řekla, „děti, ten bude mít určitě i plný kalhoty“. Po tomto vyhlášení poplachu se měli všichni občané přemístit, s napakovanou taškou nejdůležitějších osobních potřeb do kanálu pod silnicí v lesíku. Tato taška zůstala v rohu naší kuchyně zabalená až do konce války. Kanál pro tyto účely dostal na obou stranách ústí úpravu, v podobě ochranných valů z klád, proti tlakové vlně a střepinám. Když jsme tam s mami byli podruhé, rozhodla, že tam chodit nebudeme. Náš sklípek jsme zabezpečili výdřevou, udělali tam lavičku a další letecké poplachu už přečkali v něm. S sebou jsme vždy měli naše peřiny. Také mám ve svých vzpomínkách z tehdejší doby čistotu na naší půdě. Tam nesmělo být vůbec nic, pouze vědro s vodou, tyč, která měla na svém konci upevněný hadr. Ten hadr se měl po namočení do vody používat k uplácání plamenů. V každém domě byla též ruční stříkačka. Scházet nesměla bedýnka s pískem, který byl určen

k hašení zápalných pum. Popsaná výbava se pravidelně přísně kontrolovala, stejně jako zatemnění oken v noci. Na každou, byť malou šterbinku, bylo hned upozorněno. Musel být pořádek. Do této doby patří i následná skutečnost. Na Gansbergu byla naše rodina asi jediná, která vlastnila rádio. Až do doby dlouho po válce, neměla naše osada elektrický proud, rádio bylo na anodovou baterii, pro žhavení elektronek sloužil akumulátor. Akumulátor se musel každý měsíc odvézt do Chotěšovské elektrárny na nabíjení. To byla moje práce. Poslouchat rádio k nám chodili naši sousedé, mě to připomnělo setkání spiklenců, když se poslouchal Londýn. Pokud rádio vysílalo znělku BBC, bum, bum, bum, rádio se ihned ztlumilo. Sousedé dychtivě naslouchali nejnovějším zpráv z válečných událostí. U nás na Gansbergu nepamatují, že by někdo ze sousedů chodil v nějaké uniformě, nebo s hákovým křížem na rukávu, jak tomu bylo jinde. Myslím, že k tomu ani neměli důvod, osada měla 12 domů, do těchto domů, nebo rodin, se nenavrátili z války tři živitelé těchto rodin. V knize „Pražská zima“ od Madelaine Albrightové, jsem se dočetl, že čeští Němci měli v této době mnoho důvodů k nenávisti proti Čechům. Jeden z nich byl ten, že v době, kdy jejich manželé a synové leželi někde v blátě bez nohou nebo rukou, s vnitřnostmi vedle těla, měli Češi dobrou, dobře placenou práci. Jako příklad lze uvést pracující Škodových závodů v Plzni. Každou sobotu se ve škodovické jídelně konaly v 19.30 pestré večery, na kterých vystupovali herci, zpěváci a varietní umělci. Mezi nimi Vlasta Burian, Standa Procházka, Setleři, trio Lištičky, dechovka Jana Kirsche a škodovický jazzový orchestr Oldřicha Baboráka. Můžeme se jen divit, tyto zábavy se konaly až do dubna 1945, organizovala je Národní odborová ústředna zaměstnanecká.

Zpět k událostem v době války. Ve vzpomínkách mě zůstal jeden nálet. Po obrovských, déle trvajících detonacích, jsme vyšli na silnici před dům. Viděli jsme, jak vypadá peklo. Nad Dobřany plálo nebe a stále byly slyšet výbuchy. Té noci ze 16.ého na 17.ého dubna 1943, už bylo po spánku. Po čtvrté

hodině ráno, mamí udělala snídani. Rozednívalo se. Už po páté hodině jsem byl na pochodu k Dobřanům. Vůbec jsem nevěděl kam spatřené zařadit. Sem, tam, ještě odněkud vyběhl choromyslný. Některé pavilóny byly v troskách., stejně jako střed Dobřan. Na zdech všech pavilónů tekla hořel fosfor. Kolem dokola ležely svazky nevybuchlých zápalných bomb. Tyto zápalné bomby měli šestihranný tvar o průměru tak 50-60mm a byly svázané do svazků. Pokud někde hořely, nešly hasit vodou, jen se zahazovaly pískem nebo zeminou. Hasiči a lidé, kteří pomáhali, mě kárali a vyzývali, abych šel pryč. Já ale našel odloženou lopatu a hasil s nimi. Nemohl jsem oči od infernální podívané odvrátit. Snad po dvou hodinách jsem se počal vracet k domovu. V podpaží jsem svíral ocelovou střepinu pláště pumy, obalenou mým svetrem. Určitě vážila cca 5 kilo. Na střepině mě fascinoval její roztržený okraj, trhlé místo dvoucentimetrové oceli, s břity ostrými jak žiletky nebo jehel. Dnes se teprve pozastavuji nad tím, že mě tenkrát bylo devět let. Když mě maminka dovolila jít do Dobřan, kladla mě na srdce „už máš rozum, tak nikam nelez, kde to je nebezpečné“ a já chytil rozum až v padesáti letech. Důvodem k bombardování Dobřan měl snad být ten, že tam přijel vlak s německými vojáky, byl to prý ale jen sanitární vlak s raněnými vojáky.

Americké a britské hloubkaři nabývali na převaze. Už proti nim nebyla zbraň. Hlavně se zaměřili na silniční transporty a vlakovou přepravu. Jednou po ohlášení konce leteckého poplachu jsme vylézali z podzemí Chotěšovského kláštera a slyšeli letadlo a pak na nádraží v Chotěšově výstřely a následně syčet páru. Hned jsme se tam rozběhli a viděli prostřílenou lokomotivu, z které se valila oblaka páry. Lidé, kteří vlak opustili, se vraceli k vlaku a okukovali tu spoušť. Tam jsem viděl, jak střely hloubkařů umí prostřelit kolejnici, jako by byla z korku. Za nedlouho jsem podobné zažil při této příležitosti. S dědou Voráčkem jsme jeli na pole za les. Tu se objevil od Stoda hloubkař. Děda mě strhl pod vůz, kde myslel, že najdeme ochranu. Hloubkař se blížil velice nízko a měl nás určitě na mušce. Nevystřelil. Přelétnul nás a provedl krásnou obrátku ve výšce a pak na nás opět od Stoda nalétával. Dědeček mě vzal za ruku a vyběhli jsme před vůz. Děda vyndal z kapsy svůj bílý kapesník, který ale byl bílý někdy dávno před válkou a začal jím mávat. Než k nám Spitfire doletěl, zamával křídly. Viděl jsem jeho směřící se tvář a pak už jen těsně nad hlavou spodek letadla. Děda se najednou pokřížoval, na co při tom myslel, se mohu jen domýšlet. Naše návštěvy podzemí Chotěšovského kláštera se počaly množit. Přesuny z nedaleké měšťanské školy se děly vždy poklusem. Někdy jsme se vrátili ze sklepů kláštera, dosedli do lavic a zavěšená kolejnice na chodbě školy, se opět rozezvučela. Zase jsme dali ruce na bradavky prsou a úprkem zpět do kláštera. I když jsou pitomci mezi lidmi v převaze, našel se někdo chytrý, který vyučování ukončil a my nastoupily na prázdniny, trvající do konce války.

Na klášter mám ale i hezčí vzpomínky. Chodil jsem tam na angličtinu a se strejdou a tetou Hlousovémi do kostela. Řádové sestry se zabývaly i výchovou mladých dívek. Jejich pobyt v klášteře nebyl nijak laciný a tak tam chodili dívky z lepších rodin. V dochovaných zápisech o povolání otce je nejčastěji uvedeno: inspektor, učitel, hoteliér, účetní, profesor, správce statku, nebo zámku, ředitel záložny, cukrovaru, továrník, statkář, důstojník, lékárník, ale i anglický lord, atd. Tyto chovanky se učily kromě obvyklých předmětů, hlavně jazyky. Anglicky, česky, německy, francouzsky. Klášterní škola nebyla veřejnoprávní a tak skládali chovanky zkoušky ve Stodské škole, ale i na německé univerzitě v Praze. Vše bylo na vysoké úrovni, chovanky se mohli učit i zpěvu, tance, kostelního zpěvu, nebo hře na klavír a housle. S kamarádem jsme měli možnost chovanky pozorovat při ručních pracích, v zahradě u altánku. V klášterní zahradě rostly ovocné stromy s nevídaně dobrým ovocem. I když byla klášterní zeď vysoká, dalo se najít místo, na kterém se mohlo po stromě na zeď vylézt a po dalším stromě slézt do zahrady. Po natrhání jablek, jsme se věnovali průzkumu. Velmi blízko, využívající křoviny jako kryt, jsme se k chovankám přiblížili po břiše a pozorovali je při práci. Některé vyšívaly látku na rámu napjatou, některé háčkovaly. Pletly i normální ponožky. V paměti mám jejich zářivě bílé, čisté oblečení. A to ještě neexistoval Persil, nebo Weiser Riese. Řádová sestra měla v ruce knihu a předčítala jim jazykem, který jsem neznal. Na druhé straně kláštera, u kostela, se nacházely zděné bazénky. Některé měly na okraji lavičky k posezení a máchání nohou ve vodě. Většinou ale sestry bazénky používaly k pochůzkám ve vodě. Některý bazének byl vysypán středně velkými kameny. Sestry byly při tomto brouzdání normálně oblečeny, jen dlouhou sukni si vykasaly nad kolena a držely ručkami. Chotětovský klášter působil na mě vždy svým kouzlem, ale i tajemstvím. Vypravovalo se, že byl klášter propojen s křížovým vrchem podzemní chodbou. Což ale byla asi pěkná volovina. Když obyvatelé u Kellerbergu (Sklepní vrch) si kopali ve stráních protiletecké kryty, objevili kousek chodby, která byla po pěti metrech zavalená. S klášterem je spojeno mnoho pověstí, ale i potvrzených zpráv o pokladech. „Prager Zeitung“ z roku 1859 npř. přinesl zprávu o zajímavém nálezu nádeníka v Chotěšově. Měl po babičce starý kufr, ve kterém bylo dvojité dno, našel pod ním skříňku z nejlepšího zlata, v ní obrázek ve zlatém rámečku a dále ozdobený křížek čtrnácti diamanty a rubínem. Za prodané věci utržil 900 Zlatých. Krásná knížka „CHOTĚŠOV a jeho dominantu“, vydaná v roce 2002 obcí Chotěšov, obsahuje mnoho takových zajímavostí.

Zmíním se o prázdninách strávených v Lipsku. Ve válečných letech jsem si tam prázdniny užil celkem třikrát. Bydlel jsem tam buď u své tety, která měla dva, semnou staré syny, nebo u tatínka v Podelwitz. Tatínek pracoval v obci Rackwitz, ve velké továrně na lehké kovy (Leichtmetallfabrik Rackwitz). Tyto dvě obce byly prakticky svojí zástavbou propojeny. Delší dobu svých prázdnin jsem ale strávil u tety v Lipsku. Při prvním pobytu jsem se jak vesnický buran pořádku divil dosud nevídanému. Chtěl jsem opakovaně na bratrancích, aby mě zavedli na Lipské Hlavní nádraží, které mělo 38 nástupišť. Nástupiště nebyla průjezdná. Vlakové soupravy tam zajížděly a opačným směrem po výstupu a nástupu cestujících zas vyjížděly. Pořád se tam něco dělo.

Bratřenci se nudili a dělali nátlak, abych už šel. Nevídaná tam byla i zoologická zahrada, asi největší svého druhu v Evropě. Nic podobného jsem dosud neviděl. Mohli jsme se tam fotografovat s tygrem ležícím přes kolena, nebo třeba s obrovským orlem. Na cestě do Zoo jsme míjeli dům, který měl v otevřeném okně papouška. Při míjení na nás křičel „kluci, vy prasata“. Vracel jsem se, abych to slyšel opakovaně. Můj velký obdiv patřil i obrovskému pomníku „Völkerschlachtdenkmal“ (Pomník bitvy národů). Tento pomník připomíná první masovou bitvu v dějinách lidstva v roce 1813. Této bitvy se zúčastnilo 500tisíc vojáků různých národností z celé Evropy. Padlo tam 120tisíc vojáků. Postaven byl v letech 1898 až 1913. Návštěvu u pomníku mě připomíná i fotografie. Nové bylo i chování mého strejdy, Richarda. Tento strýc pracoval v bance, zda jako vrátný, nebo ředitel, nevím. Podle nádhery jeho zlatých manžetových knoflíků, ale spíše jako generální ředitel. Měl vyholenou, lesklou lebku a obrovské břicho. Jednou s námi byl na vycházce. Když k nám naproti přicházela mladá slečna, strejda se hrozně upšoukl a volal za slečnou, „slečno, že se nestydíte“. Červená i za ušima, uháněla co jí nohy stačily. Bratřenci se smáli. Kdybych dnes měl zhodnotit jeho výkon, řekl bych, že byl přímo úměrný velikosti jeho kotle, ve kterém se pšouk vyvinul. V Lipsku bylo pořád co obdivovat. Třeba obchodní domy, obchody s hračkami, ve kterých bylo tolik mechanických hraček, až zrak přecházel a těžko se od nich člověk mohl odvrátit. Něco mě teta koupila, když jsem se doma pochlubil, opakoval se údiv u mých kamarádů. Vše bylo jiné při mých posledních prázdninách u táty. Vybombardovaná teta s bratřenci už bydlela v té době u dědy Fuchsů ve Stodě. Trosky jedné řady domů v ulici Fichtenstraße, kde měla teta svůj čtyřpokojevý byt, pokrývaly silnici. Tatínek mě z Lipska do Podelwitz vozil vždy na kole, bylo to nějakých 20km. Po cestě jsme míjeli veliké letiště. Letadla tam stála ve vyrovnaných řadách a byla vyrobena z papundeklu, opatřený krycím, zeleným nátěrem. Trup a křídla byla podepřená hranolovým dřevem. Měly být lákadlem pro spojenecké bombardéry. Táta mě řekl, že tam nikdy nespadla puma, na pravé letiště, vzdálené cca 10km od této atrapy, ale opakovaně.

Stalo se o 55 let později. Při našem pobytu v Saalbachu (Rakousko), jsme seděli s Lidunkou před cukrárnou v Hinterglemmu. K našemu stolu přisedli starší, německy mluvící manželé. Po chvíli se on zeptal, „češi, češi?“. Řekl jsem ano, odkud pak jste vy? On řekl z Rackwitzu u Lipska. Když jsem mu počal o Rackwitzu vypravovat, spadla mu sanice. Když jsem zmínil i papundeklové letiště, kroutili oba jen hlavami. Paní Schönbrodovou, u které táta bydlel, ale neznali. Paní Schönbrodová byla hodná domácí. Měli v domě též krámk, koloniál. S mým tatínkem to ale asi neměla lehké. S tatínkem tam byli ještě dva Mantovští soudruzi, pan Wartlík a pan Zwicker. Poslední mě jednou chtěl přivézt do rozpaků a řekl, „ten tvůj táta je pěkný ptáček, co ten naší paní domácí vyvedl. Samozřejmě jsem byl zvědavý. Copak? No, on ji naučil cestovat do neznáma. Řekl jsem mu, to ještě neznám. Tak mě to vyličil. Paní domácí byla též neznalá tohoto cestování, chtěla toto cestování stejně jako já ale poznat. Tak ji zavázali šátkem oči. Od kredence ke stolu, oknu, židli, klice ke dveřím natáhli nit, jejíž konec si můj sprostý otec přidržel u svěrače. Paní domácí dali prst na niť a že musí po niti dojet až na neznámý konec, kde ji bude čekat velké překvapení. Paní pečlivě

sledovala niť, nikde z cesty do neznáma prý nesjela a skončila v prd...prádelně, do které prý ještě opakovaně strčila. Jak na cestu do neznáma po sundání šátku reagovala paní domácí, na to jsem už ani nebyl zvědavý. Moje poslední cesta za tatínkem na prázdniny, byla provázena velkými těžkostmi. Vlaky byly tak plné, že hodně lidí se do vlaku vůbec nemohlo dostat. Tak i já s maminkou při přestupování v Plauen (Plavno). Uprostřed vagónu koukali z okna vojáci, jeden volal, „halo, paní, s tím chlapcem, pojd'te sem, my vás vytáhneme!“ Tak se stalo. První jsem byl oknem vtažen já. Měl jsem strach, aby vlak neodjel bez mé mámy, ale následovala mě, hurá. Popsat prostředí ve vagónu, je velice snadné. Každý určitě někdy otevřel krabičku sardinek, přesně tak jsme ve vagónu byli natěsnaný my. Olej tam ale samozřejmě nebyl.

Válka se blížila svému konci. Ze západu bylo slyšet dunění blížící se fronty. Někdy vprostřed dubna, jsem se po ránu vydal do našeho bunkru ve stráni pod naší zahradou. Otevřu a v koutku se krčila hubená postavička v hadrech. Ani jsem neměl strach a tak mu říkám, co tu děláš? On jenom několikrát opakoval „kartošky, kartošky“. Řekl jsem mu, že je přinesu, pokyvuje hlavou. Vběhl jsem do domu a ve sklepě nabral plné kapsy brambor. Brambory jsem mu dal a on je začal, tak jak byly špinavé kousat. Chvilí jsem s ním pobyl a šel domů. Jak přišla matka, hned jsem jí vše vylíčil. Ona, proč jsi mu nedal chleba, pro boha? Ukrojila dva silné krajíce a já běžel do bunkru. Nikdo už tam nebyl. Dne 13. dubna 1945 přijel do Stoda na nádraží tak zvaný vlak smrti. Nacházelo se v něm kolem 4.000 vězňů z koncentračního tábora Buchenwald. Stodská kronika uvádí, že se podařilo čtyřem vězňům uprchnout, že ale byli opět zadrženi. Jaký osud měl vězeň z našeho bunkru, mi není známo. V háji umučených ve Stodě, našlo svůj poslední odpočinek 241 z těchto vězňů.

Dne 25. dubna 1945 se pro nás opakovala podívaná, jako při bombardování města Dobrušky. Nebe nad Plzní se rozsvítilo, bylo tam jako ve dne. Bombardovaly se tehdejší Herman Göring Werke (Škodovy závody) v Plzni a přilehlé letiště na Borech. Angličané na tento nálet předem upozorňovali radiem

na stanici BBC, volá Londýn, aby osazenstvo Škodových závodů mohlo závod opustit. Na závody bylo svrženo 526 tun bomb, které zničily 50% Škodových závodů. Když jsem v roce 1949 nastoupil do Škodových závodů, bylo ještě pořád několik závodů v troskách. Přicházely ale další nemilé zážitky. Americká armáda už obsadila Stodo a u nás na Husím vrchu německá armáda počala budovat obranné postavení, táhnoucí se od řeky až k železniční trati. Když k našemu domu přitáhli protitankové dělo a vysadili jedno pole naší hradby, aby ho tam umístili, šel jsem pro maminku. Máma si asi spletla velícího důstojníka německé armády s cikánským baronem od lesíka a začala mu nadávat. Tentokrát ale bez motýčky. Co blbnete, válka přeci už skončila, vy jste asi jediný, který to neví. Postačí jeden výstřel a američané nám srovnají se zemí náš domeček. To opravdu nevidíte, že už je po válce?. Maminka asi mluvila dost přesvědčivě, protože vojáci dostali povel dělo odtáhnout, hradbu zavěsili, vytržené plaňky přibíli. Za nějakou dobu velící důstojník na mě volal. Když jsem k němu přistoupil, pravil, „chlapče, nechceš to naše auto“? Samozřejmě, že jsem ho chtěl. Tak otevři vrata, vojáci ti ho zatlačí na dvůr. Za chvíli jsem vrata zavíral za autem a počal nabytý majetek

prohlížet. Bylo tam krásné chromované nářadí, skříňka první pomoci, která obsahovala kromě obvaziva i různé operační nástroje. Největší radost jsem ale měl z periskopového dalekohledu. Vše jsem začal ukrývat na k tomu vhodná místa. Pak ale přišla matka, která musela zas mít poslední slovo. Já se z tebe jednou zblázním, to nevidíš, že hloubkaři poznají vojenské auto? Vše nám tu rozstřílí, i s námi. Koukej, ať je to auto pryč. Zavola jsem svoji jednotku, na startér vycouval ze vrat a pomocí kamarádů jsme auto zatlačili na šachtičku k Bäumlernům. Tam bylo pouze den, jak se kolona americké armády přesunula kolem nás do Mantova, už byl Opel, opět u nás na dvoře.

Přišel 6. květen 1945 a od Stoda se začala valit kolona amerických vozidel a tanků. Moje maminka a sestra byli vykloněni z oken naší ložnice a pozorovali amíky. Já jsem zaujal daleko výhodnější pozici pod okny, v zahrádce. Amíci házeli mámě a sestře čokolády, žvýkačky i nějaká balená svačinka přiletěla, v které bylo tolik dobrot, od konzerv až po vafle. Mámě a sestře se podařilo jen občas něco zachytit, já jsem byl vrchním sběratelem. Později, jsem se ale bratrsky dělil. Najednou se kolona zastavila, tankisté zavřeli poklopy a vojáci seskočili z Jeepů a zalehli ve strouze. Jedno družstvo vojáků se příkrčeně vydalo směrem k železniční trati. Za chvíli se vraceli s několika odzbrojenými německými vojáky, kteří zřejmě byli zalehlí ve strouhách kolem trati. Poklopy tanků se otevřely a celá kolona se dala do pohybu směr Mantov. Večer se nic nedělo a tak mě máma pustila na průzkum do Mantova, co dělají prarodiče. Tam bylo vše v pořádku. U hasičské zbrojnice bylo uspořádaně odloženo spousta zbraní. Od pušek, samopalů až po kulomety i to protitankové dělo z naší zahrádky. Motal jsem se kolem hromady a vyhlížel něco k osvojení. To ale přišlo až později. Velká část amerických vojáků se utábořila v klášteře, kde byl shromážděn i vozový park. Pomatuji se, že si vojáci nikdy od nikoho nevzali, nebo nenapili vody. Vodu pro jejich potřebu si radši brali z řeky. Na raz, dva, postavili bazén z nepromokavé celtoviny, přistavili filtr, čerpadlo, vhodili do řeky savec a načerpali bazén plný vody. Přišel nějaký chemik, který naházal do vody nějaký prášek a pilulky a kuchaři už brali tuto vodu na vaření, ale i pití. Jednou se stalo, že vojákům nešlo nahodit čerpadlo. Se strejdou Honzou jsme jim dali najevo, že jim to spravíme. Na čerpadle byly zapečené písty ve válci a pístní kroužky. Vyčistit a vyleštit nedalo velkou práci. Při odevzdání čerpadla na nás samozřejmě čekala odměna, něco k jídlu, ke kouření a pořádně těžká skříňka s nářadím, kterou mám ještě dnes ve sklepě. Jak dny ubíhali, získal jsem i přítele jménem Jimi. Mluvil obstojně německy, takže jsme se mohli i domluvit. Přijel k nám vždy džípem, s kterým ale neparkoval na silnici, ale frajersky s ním vždy zajel do silniční škarpy. Džíp tam stál nakloněn, jakoby se jednalo o bouračku. Jimi dostal vždy napít kozího mléka, které mu chutnalo. Pak jsme šli na obhlídku mého revíru. Jednou jsem mu ukazoval na protilehlém břehu pod křovím štiku, pořád opakuji fiš, fiš, a on pořád yes, yes, viděl ale kulové. Sundal jsem mu s ramene karabinu, namířil jsem před štiku, znalý lomu paprsků ve vodě, následovala rána. Když viděl, jak se ten macek vymrštil a zůstal na místě, mohl se zbláznit radostí. Nikdy jsem rychleji nebyl dole v řece pro úlovek. Za hodinu už byla hostina, máma jí usmažila na másle a Jimi dělal, jakoby nikdy nic lepšího nejedl. Druhý den přijel a volal, „Buddy go fire away“, což znamenalo, hochu jdeme

střílet. Šli jsme k džípu. Tam měl připravené dvě krabice od kulometných pásů, plné volně nasypaných nábojů. Protože znal můj arzenál zbraní, tak pro mě přinesl do mé německé armádní pistole náboje ráže 9mm, on měl plnou plechovku do svého Coltu. Šli jsme k řece do lomu, on tam postavil do přiměřené vzdálenosti dvě baterie, dnes nazývané buřty a počala palba. Můj buřt stále poskakoval po terénu a jemu jen, když pán bůh nebyl zrovna doma. Užili jsme si tolik legrace, že jsme to střílení, ještě několikrát opakovali. Zřejmě namlsaný smaženou štikou, přišel jednoho dne Jimi a přivedl ještě dva kamarády. Ověšení byli ručními granáty. Dva granáty hodili pod námi do díry. Hladina řeky byla bílá od ryb. Ale co se nestalo. Ti velcí kapři se z hladiny počali ztrácet, na hladině zůstal pouze potěr. S kamarádem jsme skočili do vody a nohama nahmatávali velké ryby. Našli jsme jich požehnaně a tak si Jimi s kamarády v košíku úlověk hned odnesli. Asi pro jejich kuchaře. V naší řece měli kapři jiný tvar, než kapr, jak ho prodávají v krámě. My jsme je nazývali „talířáci“ pro jejich tvar. Byli hnedle kulatého tvaru, poměrně štíhlí a s malou hlavičkou.

Jako zvědavé dítě jsem ale pořád pokukoval po džípu, už jsem ho chtěl také prohnat. Moje první jízda ale nedopadla dobře. Džíp stál u plotu vzadu u železničního mostu. Okoukané jsem měl startování, tak jsem ho nahodil, zařadil rychlost a potvora se na truc rozjela dozadu. Jenomže tam stál Pepík Gittnerů, kterého jsem přimáčknu na plot a zranil. Džíp ale jel a jel a plaňky s plotu lítali. Zastavila mě kuna. Kluci američtí, co seděli u Hesse vyskočili, přiběhli smějíce se. Vyndali lékárníčku a ošetřili Pepíkovi roztrženou nohu. Zasypali penicilinem. Naložili ho a oba nás odvezli domů. Pepíkovi jsem za čas řekl. „To máš za to, že jsi nechtěl nasednout, ale jen kibicoval co mám zmačknout“. Za týden, čtrnáct dnů už jsem ale s džípem frčel ke Stodu, na tachometru 60, čemuž dnes nemůžu sám věřit, vždyť to byly míle. Hodně nás kluky zaměstnávalo sbírání špačků z cigaret. Dávali jsme je našim sousedům. Při tom jsme poznali, že není amík, jako amík. Některý nás po očku pozoroval, zapálil dramíčko, udělal tři tahy a cigaretu odhodil. Když jsem po cigaretě udělal šipku, byl on rychlejší. Než jsem cigáro mohl uchopit, on ho rozšlápl botou. Nejhorší bylo, že se při tom vůbec neusmál. Jednou stál kousek od naší chaloupky velitelský džíp s důstojníky. Na džípu měli pevně na stojanu dalekohled periskop, s čočkami obrovských průměrů. Jeden mě viděl a volal „Helou boy, come here“. Tak jsem tam šel, jak srna vyskočil na džíp a oni hned, abych se podíval. Tak jsem kukadla přimáčknu na okuláry a viděl prapodivné. Jako přímo před očima jsem viděl dvě bílá stehna zvednutá do výše jak otevřené závory, mezi nimi lidský zadek. Bylo to živé, protože se to hýbalo. Pochopil jsem a odskočil od periskopu a skokem z džípu. Tři důstojníci se tak smáli, až se zajíkali, dva z nich se mlátili do stehů jak posedlí. Po určitém čase přišel se Jimi rozloučit. Dal mi nějakou knížečku, o čem byla, nebo kam asi přišla, to si vůbec nepamatuji. Noví vojáci, kteří nastoupili na místo frontáků, se s nikým moc nevybavovali. Na uniformě měli také jiné označení. Ti první měli, jak si pomatují, na rukávu tříbarevný trojúhelník s nápisem The Thundering Herd, znamenalo to hřmící, nebo hromové stádo. Jeden zážitek mám též, jakoby se udál na divokém západě. V Mantově na návsi, před Grubrovo hospodou, se prali dva opilí „amíci“, byl na ně opravdu drastický pohled. V tom přijel od Chotěšova džíp s označením MP (Militari Polic). Smykem zatočili pod hasičskou zbrojnicí a

jeden MPIák, aniž by čekal na zastavení džípu, z něho skočil, tasil kolt a od boku vystřelil tři rány do futra dveří nad hlavami dvou se peroucích vojáků. Bylo po pranicí. Dostali želízka, nasedli jak beránci do džípu a odjeli. Díry po kulkách jsem ukazoval známým a líčil jim kovbojské střílení od boku.

Přišla jiná zábava. V Mantově se objevili cizí lidé, kteří měli na rukávu červenou pásku a na pásce napsáno REVOLUČNÍ GARDA. Jak Chotětovští vypravovali, věnovali nejvíce pozornosti Klášteru, asi tam něco tušili a také našli. Já jsem jim též padl do oka kvůli mému autu Opel. Přinesli si benzin, nastartovali ho a odjeli. Asi za dva dny se vrátili, abych jim vydal, to co ve voze bylo. V dřevníku našli rezervní kolo, které zabavili. Dalekohled periskop nenašli. Máma ale dostala strach a nařídila mi, hodit dalekohled i s prázdnou skřínkou první pomoci do řeky. Vojenský kabát rozpárala, že se látka bude na něco hodit. RG ale přišli ještě jednou, a provedli důkladnější kontrolu našeho stavení, co čekali, že najdou nevím. Štěstí bylo, že nenašli můj zbrojní arzenál, o kterém nevěděla ani moje maminka.

Situace se po válce počala normalizovat a tak nastal i konec našemu lenošení. Hej holá, škola nás volá. Nenastoupili jsme ale ani do naší obecné školy, ani do měšťanské školy. Připravili nám jednu velkou místnost v Chotětovské mateřské škole, kam se nás vešlo velmi mnoho. Vyučovací předmět byl pouze jeden a to, český jazyk. Vyučujícím byl pan učitel Josef Čapek a nastaly nám krušné chvíle. Moc nám toho ale asi nenaučil. Když nás konečně přemístili do Měšťanské školy a skončila pro nás vlastně druhá třída měšťanky, měl jsem na vysvědčení místo známek napsáno „pro neznalost vyučovacího jazyka neklasifikováno“. Hned první týden prázdnin jsem se musel rozloučit s kamarády a cestoval jsem na prázdninový pobyt do Zlína k strýci a tetě. Kromě nich, mě tam uvítala ale i o 8 let starší sestřenice a o 6 let starší bratranec. Rád na ty prázdniny vzpomínám. Baťovci tam měli sportovní hřiště, hráli jsme tenis a byla tam dobrá parta, blbli jsme do noci. Příští prázdniny jsem zase trávil v Bučících u Čáslavi, kde jsem měl kromě mladšího bratrance ještě dvě hezké kamarádky. S nimi jsem také poznal dosud nepoznané, bylo to o něčem jiném, než při hraní se na doktora na usedlosti prarodičů v Mantově.

Tomu ale předcházeli nejsmutnější události v mém životě, odsun Němců a loučení se s babi a dědou. Odsun se netýkal lidí, kteří nevlastnili nějaký majetek. Tito Němci většinou pracovali jako havíři na dolech v Týnci nebo Zbůchu a bydleli v tak zvaných kasárnách v Mantově a na Werku. Odsunuti byli všichni, kteří vlastnili dům nebo zemědělskou usedlost. Majetek jim byl zkonfiskován. Mých prarodičů se odsun netýkal, byl tady ale statek s dobyt看em a stroji, o který měli přistěhovalci zájem. Můj strýc Honza se oženil s Němkou z Přehýšova. Po tomto sňatku strejda přijal německou národnost, byl na něj přepsán i veškerý majetek a prarodičům zůstalo pouze až do smrti užívací právo na výměnek. Bylo jim nabídnuto náhradní ubytování. Mohli si vybrat mezi domy po Němcích, co chtěli. Babi s dědou ale vychovávali strejdy Honzy dceru, které ve věku 2 let zemřela maminka na tuberkulózu a babi rozhodla, že tedy půjdou na ten odsun s ní. Rozhodnutí to bylo správné, protože strejda Honza krátce po odsunu začal laborovat též

s tuberkulózou a většinu svého života v Německu pobýval v sanatoriích. Moje sestřenice Helenka tak v ní měla potřebnou oporu. Jinak tomu ale bylo s dědečkem. Platnost pořekadla „starý strom nejde přesadit“, se v jeho případě zcela potvrdilo. V cizině pobyl necelý rok a už se stěhoval do těch svých „zelených hájů“. Na té jeho poslední cestě jsme ho ani nemohli doprovodit, cesta na západ se stala na desetiletí jednosměrnou. Před odsunem nastal v našem domečku čilý ruch. Známi, určení k odsunu, si k nám ukládali na půdu všelijaké věci, o kterých si mysleli, že mají pro ně velkou hodnotu. Bytové vybavení, ložní prádlo, kožichy. Naše půda se měnila ve skladiště. Tatam byl pořádek na půdě v době války. Když se moje sestra v roce 1948 vdávala a v krámech měli jen šuměnky, chtěla si něco osvojit. Máma jí nedala ani tkaničku. Hermína jak vědma přesvědčovala maminku, že si pro tyto věci stejně už nikdy nikdo nepřijde. A měla pravdu. Když se po deseti letech věci vynášely na velkou hromadu k řece spálit, vypadávaly z kožichů jak dlaň velké kusy a ubrusy, utěrky, povlečení, byly plesnivé, jak sýr Niva.

V Mantově a Chotěšově nastal mezitím čilý ruch. Přišli přistěhovalci z ukrajinské Volyně, Němci ze Slovenska, Řekové a hlavně Maďaři, kterých bylo nejvíce. Se zástupcem Obecního výboru, který měl obrovský svazek klíčů, obcházel stavení a vybírali. Když se do domů stěhovali, bylo vidět, že jsou chudí. Měli jen sítěnku. K Haalům naproti, se ale stěhovali movitější, vlastnili kromě aktovky i polštářek na otoman. Nastal všeobecný úpadek v celé vesnici. Stále častěji na plošinovém voze kolem našich oken vozily uhynulé krávy do stodské kafilérie. Došlo i na Grétu od Voráčků. Máma převoz pozorovala z okna a volala na mě, teď určitě vezli Grétu. Skočil jsem na kolo, dohonil plošinový vůz a viděl, že mamí měla pravdu. Na Grětě vystupovala žebírka, jazyk jí visel z tlamy. Našeho hnědáka a černého mrzáka se ujal jiný sedlák, u kterého na štěstí přežili.

U Voráčků: Schází výměnek, stáje, stodola

K Voráčkům se nastěhoval správce, který byl určitě vysokoškolsky vzdělaný. Pravděpodobně statik, stavař. Brzo poznal, jak dřívější tesaři plýtvali se dřevem a v krovu umístili mnoho trámů, které tam vlastně neměli uplatnění. Vyřezával je. Prvně spadl výměnek, stodola nějaký čas úpravám odolávala. Marně. Nakonec se u Voráčků zachovalo pouze přední stavení, které se až dnes, po 65ti letech dočkalo pořádného uživatele a rekonstrukce. U nás na Husím vrchu se nachází dům Mathiowetzů, který takové štěstí neměl. Stojí tam a vypadá přesně tak,

jak vypadal v roce 1945. Kdyby se bývalí majitelé vrátili, nepoznali by, že uplynulo od opuštění domu 65 let. Selské usedlosti ztratily po založení JZD svůj význam. Na jejich údržbu neměl nikdo peníze a pak to vyžadovalo také, světe div se, mnoho práce, které se přistěhovalci štítili. Když je lákali do ČSR, tak jim zřejmě slibovali, že tu na ně čeká bezpracný pozemský ráj. Usedlosti se měnily v ruiny, které lze ještě dnes obdivovat. Velká většina přistěhovalců tehdy vstoupila do Komunistické strany, z jakého přesvědčení, mi není známo. Snad věřili nějaký prospěch v budoucnosti. Otec někdy doma vypravoval, že na stranických schůzích se opakovala stále stejná témata a sice „ten kredenc, co máš doma, byl původně v mém baráku, polévkový servis měl být náš, tys ho z mého baráku vyfoukl, manželka chce, abys ho vrátil“, a tak dále. Jednou přišel otec ze schůze a ohlásil, že ze strany vystoupil, že mezi takové lumpy chodit nebude. Na mysl mi tenkrát nepřišlo, že tato věta za pár let, ovlivní můj život.

Daleko horší osud ale než naši vesničky Mantov, čekalo „německou“ Šumavu, lze ji přirovnat k zaniklým civilizacím v Peru nebo Malajsii. Gumování historické paměti je vlastní všem totalitním režimům, komunistickému pak zvlášť. V době, kdy po celé Evropě počala výstavba a odstraňování trosek, počala na Šumavě válka. V druhé polovině padesátých let, kdy končila éra stalinismu, se na Šumavě zintenzivňuje bourání pomocí kanónů, granátů a buldozerů, v kdysi obydlené krajině „německé“ Šumavy. V prvním poválečném desetiletí takto zaniklo 300 obcí, v letech 1955 – 1960 bylo srovnáno se zemí dalších 180 obcí. V roce 1960, v roce konání 2. celostátní spartakiády, bylo v pohraničí zlikvidováno 34 600 opuštěných objektů, mezi nimi kostely a kapličky. Konkrétně - po natočení filmu Divá Bára, byla v roce 1949 zlikvidována stará sklářská obec Hůrka, včetně barokního kostela svatého Vincence, v roce 1957 pak po nafilmování Švejka, staré Boletice. (Odstavec citace z knihy Petra Mikšíčka „Sudetská pouť“.) Totalitní režim ale nezapomněl na investování do hraničního pásma. Nestavěli se sice domy a divadla, ale drátěné ploty, dokonce tři za sebou. Nebyly určeny narušitelům našich hranic z kapitalistického tábora, ale pouze a jen pro občany Československého státu, kteří toužili po svobodnějším životě. V letech 1948 až 1989 zahynulo na těchto hranicích přes 266 našich občanů. Drátěný plot byl pod proudem 15kV, k tomuto patřila i minová pole.

Vrátím se ale ke vzpomínkám na naši krásnou měšťanskou školu. Vzpomínky jsou to většinou nádherné, vyjímaje druhé třídy Měšťanky. Tehdejší třídní učitel se jmenoval Dienstbier (Pivo služební) a přišel k nám z Dobřan, kde se nachází psychiatrická léčebna. Už se nikdy nedozvím, proč mě, jako jediného ze třídy neustále shazoval. Jednou mě nařídil, abych přinesl do školy svá vysvědčení. Když se tak stalo, rozložil je v ruce jak karty a obcházel všechny žáky, aby se podívali, co to mám za vysvědčení. Na nich se nacházeli v rámečku kolem dokola, hákové kříže. Následně pravil, co s takovými hakenkrajcy? Otevřel kamna a všechna moje vysvědčení skončila v kamnech. Spolužáci na to hleděli s otevřenými ústy, ty samé vysvědčení totiž měli i oni doma. Při kreslení a rýsování jsem měl vždy nejprecisnější výkresy a rysy. S nimi obcházel třídu a ukazoval spolužákům, jak prý vypadá ta německá „pünktlichkeit“ (přesnost). Německy pan učitel mluvil lépe než já a

vystupování měl jako nadčlověk. Nescházel kožený kabát. Přesným opakem k panu Dienstbierovi byla naše třídní učitelka, která mně všechno vynahradila. Byla mladoučká, samý úsměv, milá, líbezná a rozkošná. Naše vzájemné sblížení začalo nevině. Při geometrii mě poslala do kabinetu pro nějaké těleso. Vrátil jsem se s nepořízenou, že tam prostě požadované těleso není. Řekla mi, že jsem špatně koukal, že tam těleso určitě je. Vsadili jsme se, že výherce dostane políbení. Samozřejmě, že vyhrála slečna učitelka a já jsem ji v kabinetu předal její zaslouženou výhru. Byl jsem velmi troufalý a přidal k puse i obětí, podobné svěřací kazajce, které mě po chvilce vracela. Předávání výhry se nám tak líbilo, že jsme si výhry předávali každý den.

Změnil jsem se, realita ustoupila do pozadí, na její místo nastoupila zamilovanost. Vyučování prováděla naše slečna učitelka většinou od mé lavice. Měla při tom vždy zvláštní postoj. Velký trojúhelník opřela o lavici, část trojúhelníku s ostrým úhlem měla v rozkroku, na kterém se pomalounku, polehounku houpala. Zvláštní bylo, že spolužáci moje zážitky nikdy moc nekomentovali, jako by snad měli jinou sexuální orientaci, nebo snad záviděli. Jediné co jsem ztratil, byla náklonnost od některých dívek, mých spolužaček.

Nezapomněl jsem na svůj vstup do Chotětovského Sokola. Při přijetí do Sokola byl na jeho počátku přijímací ceremoniál, který se skládal z povinného řecko-římského zápasu s Chotětovským přeborníkem Honzou, alias medvěd. On měl opravdický dres zápasníků se znakem na prsou, já trenýrky, z kterých koukal brouk pytlík. Zaujali jsme postavení. Na povel vpřed, jsme na sebe jak draci vystartovali. Jeho objetí jsem se vyhnul podřepem, chytil ho za stehna, vyhodil do vzduchu a praštil s ním o zem. Trvání zápasu 2 vteřiny. Říkal jsem si, mám to za sebou. Jenže přišly reklamace, že prý mistr nebyl řádně připraven. Znovu jsme zaujali postavení, následoval povel vpřed. Uhnul jsem jeho kleštinám otočkou, dostal se mu za záda, nasadil dvojitého Nelsona a bylo opět po zápase. Byl jsem přijat. V Sokole se mi líbilo úplně všechno, cvičení, kázeň, cvičení před veřejností a hlavně oblečení. Nacvičovali jsme sestavu na všesokolský slet v roce 1947, absolvoval jsem všechna předcvičení, okrsková, župní, krajové a na všesokolský slet do Prahy, jsem se kvůli nemoci nedostal. Sokol neměl dlouhého trvání. Již v r. 1948 došlo na bázi Sokola ke sloučení všech tělovýchovných a sportovních organizací a v roce 1952 byl Sokol zrušen úplně, stejně jako v r. 1941 nacisty.

Ještě musím připomenout, že mými nejoblíbenějšími vyučovacími předměty byla chemie a fyzika. S panem učitelem Balákem jsme častokrát hodiny proseděli po škole u různých pokusů, které se týkaly zrovna probírané látky. Stejně jako já, se zajímal mladý pan učitel o poznatky z praxe. Předměty k pokusům jsem do školy nosil já, byly to vymontované součástky z leteckých motorů a jejich příslušenství, ze skladu leteckých motorů na Metálce v Mantově. Jednalo se o různé motory, relátka, měniče proudu, reostaty, transformátory a tak dále. Dokonce se nám stalo, že byla škola našim přičiněním bez proudu a školník nám nadával. Jednalo se o pokusy z fyziky. To samé se ale týkalo i předmětu chemie. Doma v dílně jsem měl laboratoř vybavenou stojany se zkumavkami, křivulemi, kyselinami, že alchymisté z doby Rudolfa II by mě záviděli. Moje pokusy byly ale vždy zaměřeny k nějakému

prospěchu. Spát mi nedaly ryby v řece pod zahradou. Vymyslel jsem pro jejich lov vodíkovou pumu. Do velikého demižónu jsem umístil zinkové plíšky, v nádobce kyselinu solnou. Demižón byl vybaven ještě dvěma elektrodami skrze těsnící uzávěr. Vše pevně utěsnil, podobně jako láhev šampusu. Demižón dostal odpovídající závaží dle zákona ...těleso ponořené do vody je nadlehčováno takovou silou, která se rovná váze vody tělesem vytlačené....., aby se potopil. Z úkrytu, byl přiveden pečlivě izolován, na elektrody demižónu kabel. K zapálení vodíkové směsi v lahvi posloužily dvě elektrody a dynamo s vysokonapěťovou cívkou, z leteckého motoru, které dávalo jiskru 2 cm dlouhou. Před vhozením demižónu do vody se tento obrátil, kyselina vytekla a počalo vyvíjení vodíku. S kamarádem jsme dlouze čekali na věci příští, napjatí jsme byli jak kšandy. Konečně jsme se domnívali, že bude výbušná náplň dostačující. Aby můj věrný pomocník měl nějakou radost, svěřil jsem mu odpálení. Zatočil klíčkou --- a nic, žádná detonace se nekonala. Točil jsem já, zas nic. Po chvíli jsme demižón vytáhli z vody a z bezpečné vzdálenosti pozorovali, jak v něm vesele přeskakují jiskry a nic. Počal jsem kleštěmi odmotávat drát z těsnění, krátce před dokončením těsnění vylétlo, asistent v tom momentu musel otočit klíčkou dynamu a následovala drba a na tři metry dlouhý plamenný

jazyk a nescházelo mnoho a asistent ulovil místo ryb, mne. Že můj asistent nebyl zcela spolehlivý, potvrdila následující událost. Napadlo mě, jak zbytečně na dně Radbuzy odpočívá periskopický dalekohled z mého reparačního Oplu. Sestrojil jsem potápěcí přístroj. Odšroubovaný filtr z plynové masky jsem upravil tak, aby na ten zbytek závitu šla upevnit hadice. Druhý konec hadice držel můj asistent Herbert nad vodou, abych mohl hlubokým vdechnutím a hlubokým výdechem, dostat se pod vodou ke pro život důležitému kyslíku. Nasadil jsem si masku, několikrát se nadechl a vydechl a šel jsem se závažím pod vodu. Hloubku 3 metrů jsem dosáhl na to tata. Sotva jsem po dně počal hledat, vdechl jsem mohutný proud vody, musel jsem odhodit závaží a v panice se dral vzhůru na hladinu. Ohnutý přes skalnatý břeh jsem lapal po vzduchu a kašlal a kašlal. Asistent mně něco povídal, já ho zpočátku vůbec nevnímal. Až později jsem pochopil, že šlápl na ostrou hranu kamene, upadl s hadicí v ruce do vody a pokoušel se tak moji dušičku uložit ve vodníkové hrnečku. Nezdar mě ale neodradil od mého záměru a tak jsem začal přemýšlet o tom, jak nespolehlivý lidský faktor vyčlenit z této akce. Brzo jsem na to přišel. Na nafouklou duši od auta jsem připevnil z prkének kříž, uprostřed vyvrtal otvor pro sací hadici. Hadici jsem prostrčil a důkladně upevnil. Akce „periskop“ se mohla opakovat. Znovu jsem šel do hlubin a lezl po dně jak brouk pytlík, a nic. Ať jsem hledal jak jsem chtěl, dalekohled jsem prostě nenašel.

Přibližně do té doby lze umístit následnou událost. Pošťačka přinesla tatínkovi dopis, jehož odesílatelem byly „LEICHTMETALWERKE Rackwitz“. V úvodu dopisu stálo, „Sehr geehrter Genosse“ (Vážený soudruhu) a další řádky dopisu obsahovaly žádost o návrat tatínka, s celou jeho rodinou do řad pracovníků závodu na lehké kovy v Rackwitzu. Ubytování a vše s tím související zajištěno, zaměstnání – politický pracovník. Oni ti soudruzi tenkrát samozřejmě nemohli vědět, že se s tatínka mezi tím stal horník, který mohl hrdě do světa vykřikovat „já jsem horník, kdo je víc?“ A pak

jsme tu přeci měli náš domeček. Tak se rodiče nad dopisem jen pousmáli a soudruzi v NDR dostali odmítavou odpověď.

V mém životě měl nastat zásadní obrat, volba zaměstnání. Seděli jsme před komisí, která se nás ptala, čím chceme být? Já chtěl být elektromechanikem, řekli mě, že budu soustružníkem. Můj dlouholetý asistent (budoucí ředitel velkého závodu), chtěl na střední školu. Řekli mu, že bude kovářem. Místo učení: Škodovy závody, Plzeň. Když jsme jako nová krev škodovky průvodem táhli městem na slavnostní přivítání do kolektivu škodováků, bylo nás 2100. Naše skupina skončila v kině ELEKTRA u obchodního domu ASO, jiná skupina do kina Hvězda a kam další skupina, ani už nevím. Protože byla v roce 1949 Škodovka chudokrevná, potřebovala řemeslníky, stanovili nám učební dobu na dva roky, skládající se z jednoho roku praktické výuky a jednoho roku Odborné pokračovací školy, která byla pod obchodním domem ASO. Na mne padla napřed škola a druhý rok, učení se řemeslu soustružník. Nastoupil jsem do oddělení Lokomotivka. Tam jsme provedli s kamarády odsouzení hodný čin. Náš všemi milovaný báťuška, generalissimus Josif Vissarionovič Stalin, (Džugašvili) měl mít zakrátko své 71 narozeniny a my, pracující L e n i n o v c i, jsme mu vyrobili malý dáreček v podobě parní, rychlíkové tríválcové lokomotivy (řada 387.016), která dostala honosný název „Přítel“. Dáreček už stál vyleštěn v antracitové barvě a byl připraven k přesunu k první bráně, kde se měla konat masové setkání pracujících Leninovců a předání dárečku. Lokomotiva byla ohromná krasavice, se vším všudy. Měli jsme odpolední směnu, místo k svačení jsme si vybrali vysoko na kotli a budce lokomotivy. Ke svačině byla bramborová kaše. Netrvalo dlouho a jeden z nás se pokusil kamarádovi zafláknout oko kaší. Jako na povel počala bitva a z našeho „Přítele“ byla flekatá žirafa. Kaši jsme utřeli, fleky zůstaly. Druhý den již na nás čekala vyšetřovací komise. Museli jsme vylicít průběh odsouzeníhodné události a poslechnout si návrhy k našemu potrestání. Jeden soudruh navrhoval nic moc nevyšetřovat, skutek sám říká vše a požadoval extrémní trest, rozvázat s námi ihned učební poměr. Jeden ho ale okřikl, „co pak tys nebyl nikdy mladý, vždyť je to klukovina“. Byli jsme pokáráni a odebrali se na naše pracoviště. Po cestě jsme nenápadně pokukovali po „Příteli“. Lakýrníci mu navrátili vysoký lesk. Po osvojení si základních znalostí řemesla soustružnického, jsem byl přeřazen do závodu Kovárny, dílna „Velká obrobna“, odkud jsem až po 42 letech šíření slávy Škodových závodů po celém světě, odešel a založil si firmu. Nepředbíhejme. Ve Velké obrobně jsem přišel do báječného kolektivu, přízeň kolegů jsem si ale musel napřed získat. Byl jsem zapojen do údernického hnutí, co se nikomu ze spolupracovníku moc nelíbilo. S údernickou knížkou jsem chodil nakupovat do obchodu se zbožím, které se do normálních krámů vůbec nedostalo a které bylo vyčleněno k nákupu pro velké makáče budovatele, kteří plnili normy jako nadlidé. Moje foto viselo v nadměrné velikosti nad vchodem do Hlavního nádraží v Plzni a moje Ludmilka se styděla kolem té fotografie chodit každý den z práce, jako kdyby někdo věděl, že patří ke mně. Chtěl jsem se přetvořit z hlupáka na vzdělance a udělat si strojní průmyslovku. První kádrování prováděl vrchní kádrovák závodu Kováren, soudruh Liška. Proběhlo úplně k mé spokojenosti, tatínek horník, já úderník, co dodat. Za čtrnáct dnů jsem byl ale opět soudruhem

Liškou zavolán na pohovor. Pravil, soudruhu Fuchsi, mám ještě nějakou otázku, tvůj otec vystoupil ve čtyřicátém sedmém ze strany, co mi k tomu můžeš říct? Řekl jsem, že nic. On pravil, tenkrát tě bylo 13 let, o takové věci se určitě v rodině mluvílo, to musíš pamatovat, vždyť to je závažné rozhodnutí. Naléhal a čekal na vysvětlení, tak jsem mu řekl, táta tenkrát řekl něco v tom smyslu, že mezi takové lumpy chodit nebude. On mi řekl, že tenkrát byla jiná doba, tak tě děkuji. Můj mistr v tom vyběhl z kanceláře, s. Liška odešel a on na mě, Richarde, ty jsi takový vůl, že jsem většího neviděl. Já tě měl za chytrého a ty tuto. Řekl jsem mu, to jsem si měl vymýšlet, nebo lhát? Tak to prostě bylo. Nikdo už mě nekontaktoval, do školy za určitou dobu nastoupil kolega.

Jinak tomu už bylo, když se o školu ucházela moje dcera, ta už dostala alespoň písemné vyrozumění o tom, že přijímací zkoušku úspěšně složila, že ale byly „přijati uchazeči, kteří lépe vyhověli přijímacím podmínkám“. Tečka. Všude kolem nás bylo vidět, že budujeme novou společnost. I ta mládež byla nová - Gottwaldova. Z každého místečka k nám promlouvala hesla, jako „kupředu, zpátky ni krok“ a hlavně „se Sovětským svazem na věčné časy“. Heslo nahradilo „pochválen buď Jezus Kristus, až na věky, amen. Překonaly jsme nacisty, kteří budovali tisíciletou říši, my až na věky. Nikdo jsme si neuměli představit, jak asi dlouho ta věčnost trvá. Dočkali jsme se a zjistili, že věčnost zas tak dlouhá není. Přicházeli politické procesy, po vzoru procesů konaných v Sovětském Svazu. Garnitura komunistů, která stála u zrodu budování naší nové společnosti, byla odstraňována. Dostala se jim možnost, naučit se z paměti několika stránkové, sebe sama obviňující přiznání, které pak recitovali před soudem, aby mohli dostat provaz. To byla doba pokládání lepenky na rýsovací desky. Když to někdo zpozoroval, každému oznamoval, „na rysplotnu dávají papundekl“. Netrvalo dlouho a mistři nás svolávali na mítink, účast byla vždy povinná a přísně kontrolovaná. Předsedové ROH a KSČ zaujali na plotně pozici a počalo čtení rezoluce ze shromáždění pracujících závodu Kováren. Byly jsme velice krutí soudci a požadovaly jsme pro členy spikleneckého centra, nebo členy jiných stran, ty nejtvrďší tresty. A zas a zas, jsme zvedali ruce a vyjadřovali náš souhlas. V duchu jsem si připomínal události před obecnou školou v Chotěšově a postrádal to „Heil“. Tuto etapu výstižně popsal někdejší komunista a spisovatel Arnošt Lustig, v interview spisovatelce Daně Emingerové. Cituji: „v nacistických táborech jsme prožili peklo a najednou přišli komunisti s příslibem spravedlivější společnosti, kde nebude rasismus ani zákony postrádající spravedlnost. Jenže když se zmocnili vlády, neuvěřitelně se zkurvili – řečeno jazykem předměstí. Nakonec začali požírat a popravovat sami sebe. Ty statečné a nezištné z lágru zavřeli do věznic a vše svaté a čisté, co sliboval komunismus, znesvětili a pošpinili na několik set let. Ulpělo na nich tolik krve a špíny, že si jejich pohrobci musí změnit jméno, aby je společnost mohla brát vážně“. Konec citátu.

Soudruh Slánský stál u zrodu budoucích procesů, které jej nakonec též pohltily. Pamatuji si slova, kterými ty události líčila manželka Rudolfa Slánského, jak prosila jejich přítele, prezidenta Gottwalda o milost pro manžela. Prožily s ním, jako jedna rodina, válku v Moskvě. S lítostí se nesetkala. Rudolf Slánský byl za deset let v novém procesu v plné míře zproštěn obžaloby. Vrátili mu čest, život ale ne. Milada Horáková, jedna

z nejčestnějších žen: Netvorové pro ni vymyslely nelidský trest. Na šibenici umírala celých 18 minut.

Přišel 1. červen 1953 a s ním měnová reforma. Ještě 36 hodin před vyhlášením měnové reformy ujišťoval tehdejší prezident Antonín Zápotocký, zvaný též Zápotonda nebo harmonikář, obyvatelstvo, že žádná reforma nebude, že naše měna je pevná a silná. Den před vyhlášením měnové reformy vyplatila Škodovka svým zaměstnancům dopředu navýšené zálohy a tím je zcela ožebračila. O co se jednalo?

Komunistické vedení prezentovalo reformu jako vítězství pracujícího lidu a úder buržoazii. Byla provedena bez souhlasu Mezinárodního měnového fondu a naši republika za to bylo ukončeno členství v této organizaci. Hotovost, ale jen do 300 Kčs, co lidé měli, se přepočítala v poměru 5:1, u ostatních výměn už to bylo v poměru 50 Kčs starých peněz za 1 Kčs nových peněz. Vklady u peněžních ústavů do 5 000 Kč 5:1, do 10 000 Kč 6,25:1, do 20 000 Kč 10:1, do 50 000 Kč 25:1 a vyšší obnosy 30:1. Lidé v tom viděli obrovskou krádež. POZOR! Členové KSČ měli lepší kurzy! Zaměstnanci Škodovky vybourali brány závodu a táhli společně se zaměstnanci z jiných závodů, úřadů a institucí na protestní shromáždění na Masarykovo náměstí. Po projevech se průvod vydal na plzeňské náměstí, kde okradení lidé plundrovali radnici, soudy atd. Spisy těchto úřadů byly dole na chodnících. Při následné protidemonstraci Lidových milic a komunistů, byl stržen před Obchodní školou pomník T. G. Masaryka a následně v hutích roztaven. Busty, sochy, pamětní desky našeho tatíčka Masaryka, se na dlouhou dobu, desetiletí, zcela vytratily z naší republiky. Při mém příchodu na noční směnu jsem spatřil u čtvrté brány obrovskou haldu pušek odzbrojené LM (Lidové milice). Pušky a samopaly, byly rozbité na „cimpr, campr“, bez pažeb, hlavně zbraní zprohýbané do nevídaných tvarů, dalo se jimi střílet za roh a já se divil, jaký zbrojní arzenál ta naše LM měla. Když jsem dorazil do našeho oddělení, vykukovala z okénka výdejny náradí zafačovaná hlava mistra Laštovky, velitele Lidových milic. Podle toho, jak byl vážen a uctíván, musel mít hodnost polního maršála. Byl jsem zvědavý, co se maršálovi mohlo stát a tak jsem o vysvětlení požádal svého mistra, člena LM. Ten se slovy „pro Krista pána, ale nikomu to neříkej“ a počal vypravovat. „Naše jednotka LM byla umístěna do Plachého ulice a měla za úkol zabránit protestujícímu průvodu se dostat do středu města. Vyčkávali jsme. Když se průvod začal řadit a jeho čelo se dávalo do pohybu, soudruh Laštovka zavelel vpřed, nikdo nesmí projít. Na povel ale nikdo nereagoval, soudruzi mu říkali, co blbneš, vždyť nás ušlapou! On opět prý zařval jak Napoleon, zammou vpřed, a zas se nikdo nepohnul. Tak prý hrdě prohlásil, tak je zastavím sám a vyrazil do středu Klatovské třídy, v ruce drímaje browning ráže 6,35. Křičel prý stát, stát, mířil na průvod. Z průvodu v tom vyletělo dobře mířené prkénko a trefilo polního maršála do hlavinky. Sesypal se a mezi námi se našli hrdinové, kteří tam vběhli a přinesli ho do bezpečí Plachého ulice“. Řekl jsem, pro boha, snad mu to nezanechá trvalé následky? Tolik k zafačované hlavě, moje zvědavost byla ukojena. Ačkoli jsem se já průvodu nezúčastnil, pouze stávky, byl jsem potrestán odnětím čtyř dnů dovolené a do osobní karty se mi zapsalo datum 1. 6. 1953, červeným inkoustem. Jen to, nic víc. Pokud se na zloděje a vrahy vztahovalo po určitých létech zahlazení trestů, tento zápis měl být na věčné časy a

upozorňovat tak příští vedoucí a funkcionáře, aby si na mě dali pozor. Přeci jsem se ale dočkal zahlazení, v roce 1968 zasáhla vyšší moc, našli se odvážlivci, kteří celou osobní kartotéku i s ocelovou skříní a mříží u dveří, hodili do žíhací pece, kde se vypařila.

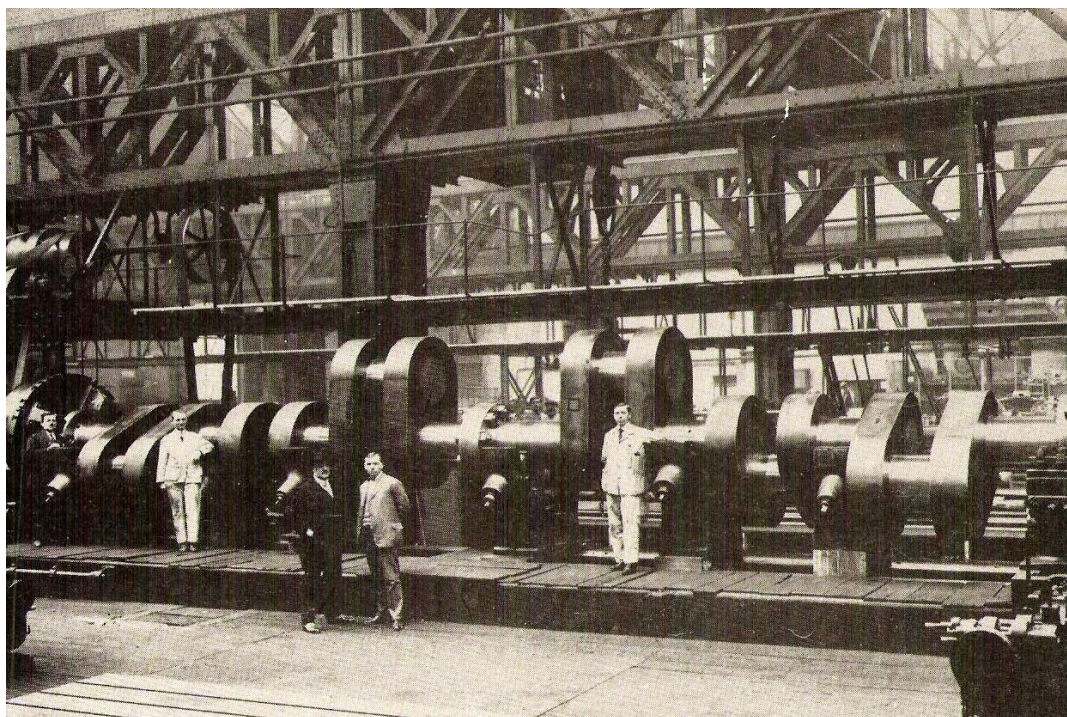
Rád vzpomínám na mnoho kolegů z Apretury II, s kterými jsme si vedle práce, užili i mnoho blbostí. Ti nejstarší mezi námi byli z trošku jiného těsta, než my mladší. Moc nám neporadili, říkali, nato musíš přijít sám. Na svém pracovišti jsem měl za zády pana Čermáka, který pamatoval pana rytíře Emila Škodu, někdy o něm vypravoval různé historky. Mě tenkrát připadal pan Čermák jako 90ti letý, tolik mu ale určitě nebylo. On, co pamatuji, opracovával mannesmanské válce, z tvrdé ocelolitin. Svinská práce, válce byly samý písek a nože se neustále tupily a ulamovali. Pan Čermák se naučil, s nožem si neustále povídat. Stál jsem mu za zády a slyšel jak noži povídá „já vím, že to máš těžký, už to máš jen kousek, tak už to nějak vydrž“, následovala rána, pan Čermák chvíli nadávaje chodil uličkou sem a tam, než se uklidnil a nůž vyndal a ubíral se do brusírny. On noži vypravoval i co ho čeká doma, co má v plánu a čeká ho. Ty jeho prosby, nadávky a sdělení kdyby se knižně vydaly, bylo by to pro řemeslníky čteníčko. Jednou jsem mu nabídl, že mu ty nože budu nabrousit. Odpověděl, hled' si svého. Přeci jen jsem mu dva nabrousil, on je okukoval a zhodnotil mou práci velmi negativně. Když s nožem ale zabral třísku a přešel celý povrch válce v přerušovaném řezu, řekl, člověče, ty asi nebudeš tak blbej, jak vypadáš. Nějakou dobu ale trvalo, než poněkud roztál a nastala mezi námi přátelská komunikace.

Zapomenout nelze na jeho zápisovou knížku. Byla veliká jak Satanova kronika. Jako kdyby byl hlavním účetním v obchodním domě B & B a ne soustružníkem u Škodů. A ty zápisy! Krasopisem napsané každé písmenko a číselko, že to byla radost pohledět. Než si se zápisovou knížkou sedl k provedení zápisů, provedl na sobě vždy důkladnou hygienickou očistu, že mohl nastoupit na operační sál. Jeho vrstevník, pan Černý, byl pravým opakem p. Čermáka. Hrozně si zakládal na tom, že to za první světové války dotáhl až na kaprála. Do nekonečna vypravoval válečné historky, předváděl nám pořadové kroky a obraty, ke kterým si sám vydával německé povely. Když dostal pochvalu, měl radost jak malé dítě. Zapomenout nelze na pana Františka Paška, zásadového člověka, který se do právě prožívané doby vůbec nehodil. Dovedl reklamovat výplatu pro 50 haléřů jen proto, aby děvčatům v účtárně mohl říci, že my dělníci nejsme žádní potomci. Na druhé straně si ale uměl vymýšlet takové legrace a pitomosti, až rozum zůstal stát. Jednou četl na vývěsce jména osob, pro poskytování potřebné první pomoci. Figurovalo tam též jméno paní Hamzové, úřednice zaměstnaneckých záležitostí. Při prvním kontaktu paní Hamzové řekl, já čekal, že tu budete v bílém plášti a vy nic. Ona se mu přiznala, že chtěla se seznamu vymazat, že při pohledu na krev omdlívá. Pan Pašek to zaznamenal a za dva dny si do dlaně namazal červenou vazelínu, druhou rukou dlaň svíral a pochodoval do zaměstnaneckých záležitostí. Mně se dělalo špatně, když jsem stav ruky viděl. Rozrazil dveře kanceláře a od dveří volal, „paní Hamzová, pomozte“. Poskytovatelka první pomoci se podívala a padla jak široká a dlouhá mezi stoly. Při pádu si dala pecku do hlavy, její bouli chodili obdivovat desítky čumilů a ona ji ochotně

ukazovala a nechala omakávat. I přes omluvu pana Paška trvalo dlouho, než se paní Hamzová této události mohla zasmát.

Poloskládaná zalomená hřídel 60 tun

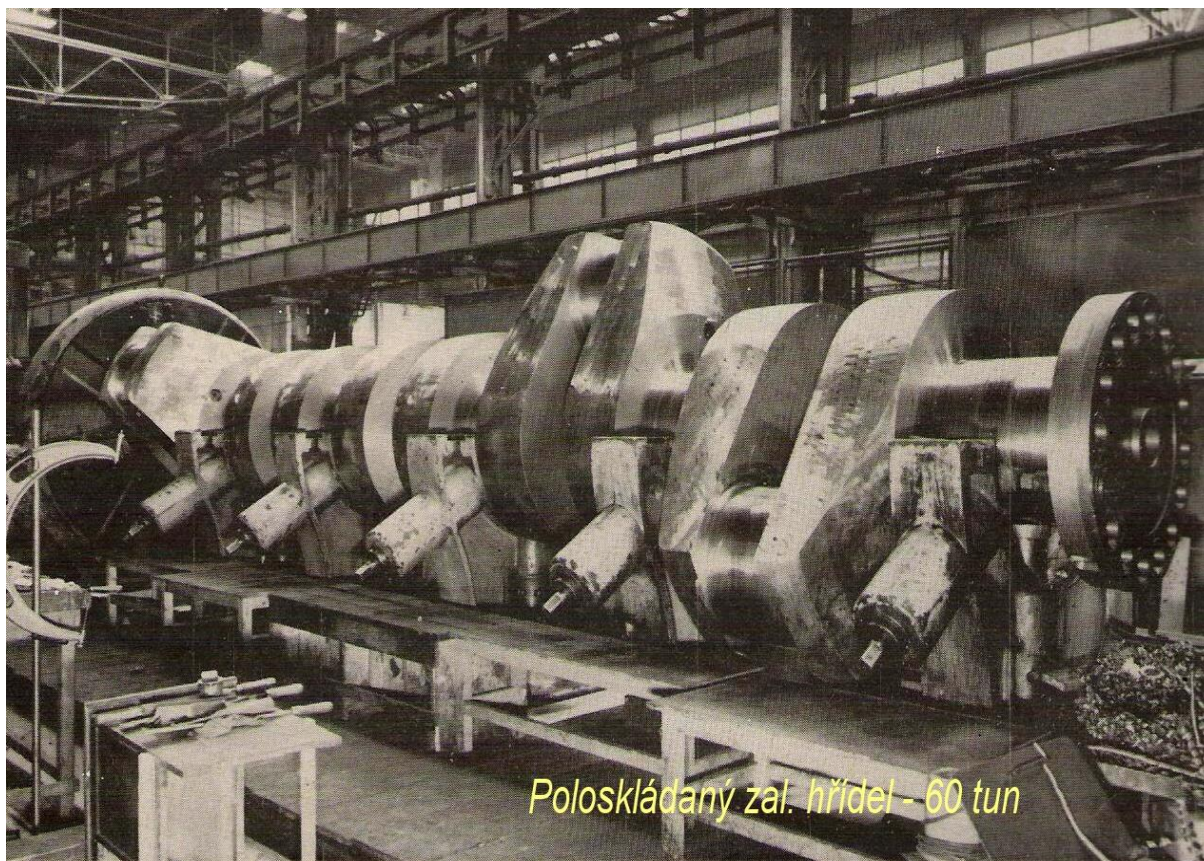
Apretura II v roce 1924

Zalomené hřídele se ve velkém měřítku vyráběly pro švýcarskou Firmu Schulzer, která je dodávala do celého světa

Horní válec 100 tun

Hlavní výrobní náplní oddělení Velká obrobna, byly zalomené hřídele, s váhou až do 60.000 kg. Ty nejmenší zalomené hřídele se postupem času pomalu přestaly vyrábět, přešlo se na sériovou výrobu hřídelů do sovětských ponorek (hřídele byly kalené plamenem, později nitridovány), pro ČKD Lokomotivka do našich lokomotiv, zalomené hřídele do stacionárních naftových motorů pro elektrocentrály (převážně pro arabské země), do lodních motorů a pak též excentrické hřídele pro lis. Kromě toho se u nás také obráběly turbínové hřídele a mohutné rotory pro generátory do našich největších elektráren (viz jadernou elektrárnu Temelín, ale též hydroelektrárnu Orlík). Jeden takový rotor po havárii v komořanské elektrárně k nám přivezli na materiálové zkoušky. Po rozkmitání soustrojí rotor praskl ve svém největším průměru (1200mm) a vyletěl z budovy elektrárny skrze zeď jako holubička, se svoji váhou 40 tun, do velké vzdálenosti. Prasklý rotor obdivovali poutníci snad z celé Škodovky. Vyrábělo se také dost lodních hřídelů, z jedné strany měli přírubu a z druhé kužel, pro upevnění hřídele lodního šroubu. Na všech těchto těžkých a složitých výrobcích, se podílel fortel a um kovářů z Velké kovárny. Škodováci prostě uměli.

Naši partě soustružníků, brusičů, horizontkářů a aparátníků, se po hodně let propojovala práce, se zábavou. Pravidelně a opakovaně se konaly tak zvané „zpívané“, nejčastěji v Druzdové, v hospodě na hřišti. Zbaštili jsme tam obrovské kvantum nutrií, kotle guláše, který nám obětavě vařil jednoruký houslista a kusy masa všeho druhu. Nikdy nescházela kapela, nebo alespoň harmonika. A zpívalo se, až se hory zelenaly. Těchto zpívaných se častokráte zúčastnili i naše drahé polovičky. Pravidelně a určitě, ale návštěv různých kulturních podniků,

ať to byly divadla, hudební skupiny, vystoupení různých herců nebo kapel a kaváren. V kulturním centru jsem měl jednu velmi milou a hodnou paní, krasavici, která nám zajišťovala vstupenky, na co jsem si přál a navíc většinou do první řady. Když na to vzpomínám, tak je mi hanbou, hanbou, že ta hodná duše ode mne nikdy nedostala ani kytíčku, nebo bonboniéru. Jak jsem mohl být takovým nezdvořilým pitomcem a podlehnout výchovnému trendu té doby, kdy se do divadla chodilo v kostkované košili? Žranice se konaly i na našich pracovištích, servírovaly se tlačanky, ovárek nebo vepřová kolena, vše se hojně prokládalo přiměřeným množstvím piva a štamprlíčkami. O kulturní vložky, se postarali jeřábnice, nebo já, když jsem ve svých projevech vzpomněl aktuálních příhod nebo situací, z našich pracovišť. O témata na projevy jsem nikdy neměl nouzi. Každý z nás měl svého důvěrníka mezi námi, kterému se svěřoval se svými problémy, jak doma, tak na pracovišti. Důvěrníci samozřejmě nebyli tak důvěryhodní jak se zdálo a tak se pikantnosti dostaly ke mně. Bylo o čem povídat a legrace byla veliká. Pomatuji, jak jednomu z nás se změnil dlouholetý pokojný rodinný život. Jeho manželka ho měla opustit na dlouhé čtyři týdny, dostala lázně do Karlových Varů. V práci se k té odluce opakovaně vracel, asi to těžce nesl. Když se manželčin odjezd už blížil, vypravoval, co všechno musí doma řešit. Kromě jiného, co bude po dobu její nepřítomnosti jíst. On prý ji pravil, „mámo, přeci víš, jak rád mám šunkofleky, tak mi je uděláš“. Ona na to pravila, Pepíčku, ráda je udělám, ale to máš tak na tři dny, co pak potom? Víš mámo, já jsem o tom přemýšlel a napadlo mě, že mi je uděláš do té dětské vaničky, dám ji do sklepa, tam vydrží a já si pak každý den kus uloupnu a máme to vyřešené! Podobných perliček bylo nepřeberné množství. Pepíček byl houslista virtuóz, nikdy nescházel na našich veselících v Druzdové a jinde. Po své pravici měl vždy Vejprnického harmonikáře, a když jsme mu vypláceli odměnu, byl vždy hrozně šťastný, říkali jsme si, škoda že nevidíme jeho tvář, když doma maminkě dělal stojku. Protože byl Pepan takový umělec, angažoval jsem ho též s harmonikářem na svoji veselku. To bylo legrace, jak se na něj někdo podíval, už šel smíchy do kolen. Pepan jakmile skřípl housle pod bradou, zkřivil držku takovým způsobem, že se na něj nikdo nemohl dívat, aniž by smíchem neupustil kapku do kalhot. V přestávce koncertu Pepan ke mně přišel a povídá, „Ríšo, já jsem takový vůl, já jsem zas něco provedl“. Já, prosím Tě, co pak jsi mohl provést špatného. „Představ si, že jsem tvé sestře řekl, Vy jste asi Ríšovo maminka, že. Bylo na ni vidět, že je našťvaná! A opravdu, Hermínka za chvíli ke mně přišla a povídá, ten tvůj kamarád mě teda našťval, blbec.

Kromě party výrobních dělníků, existovala ještě nadřazená zájmová organizace, ČSVTS. Popsat prožité zážitky ze zájezdů ČSVTS v těchto „Vzpomínkách“ vůbec nelze. To by vydalo na samostatnou knížku. Jsem přesvědčen o tom, že se takový kolektiv v dnešní uspěchané době už nikdy a nikde nemůže v nějakém podniku utvořit.

Krátce se musím zmínit o Mantovské partě, se kterou jsem navštěvoval kulturní podniky a hlavně taneční zábavy v širokém okolí. Nejčastěji jsme se zúčastnili tanečních čajů ve Stodu a to v hotelu Praha, což bylo podmíněno tím, že jsme tu měli všichni vyhlídnutou dívčinu. V hotelu

Praha tenkrát hrával taneční orchestr pana Raunera a do tanečního kroku nám plakali saxofony a tancovalo se s tváří na tváři a s pravou rukou na zadečku tanečnice. Byla to paráda. Všichni jsme byli slušně oblečení, ve dvouřadovém saku a v límečku bílé košile většinou motýlka. K dobrému tónu o přestávkách mezi tanečky, patřilo kouřit doutník. Jen já jsem dával přednost veržínku, kvůli přípravě na kouření. Ze slámky veržínka se musela odborně vytáhnout výztuha, protáhnout viržínko několikrát pod nosem, zdali má tu správnou, požadovanou vůni a pak pomalu zapálit a bafat. Při této frajeřině byl z nás na tom vždy nejhůře bratr mého asistenta, Toník. Těžko obřad kouření a pití zvládal, bylo mu špatně. Jednou vykonával vyprazdňovací akt na WC, opřen rukama o stěnu, na kterou páni zaměřovali svůj proud. Stěna neměla jako dnes krásné obkladačky, nýbrž mnohaletou vrstvu téru, která se každoročně obnovovala a na kterou se kamarád přilepil. Když jsme jej od stěny odtrhli, zůstaly mu na každé ruce černé placky, velké jak činely. Protože jsme se jimi nechtěli špinit, hrozně to smrdělo, odvedli jsme Toníka domů, uložili do postele. Ruce s činely mu leželi na krásně bílém povlečení. Když ho ráno jeho maminka spatřila, mohla se zbláznit a já, jako kdybych zato mohl, dostal hrozně vynadáno.

Taneční čaje, konané ve Stodu byly vždy kulturní události. Balkón sálu byl velice hojně obsazován maminkami a babičkami na parketu se točících děvčat. Na čajích získaly téma k rozhovorům na celý následný týden. Na náměstí probírali kdo s kým a vydávaly se prognózy, zdali z toho bude déletrvající vztah, nebo ne. Na čaje jsme také hodně jezdili do Nýřan do Sokolovny, kde hrával orchestr K. Brejchy. Děvčata jsme tam ale museli přivést, místní chachaři nám nedali u domácích děvčat šanci. Naše parta čítala pět všehoschopných mládenců. Pepík, Herbert, Pedro, Toník a já. Tři z nich získali svatbou po vojně trvalé bydliště ve Stodu. Po ukončení čajů a doprovodu křehotinek k jejich domovům, následovala vždy cesta domů, do Mantova. Po celé cestě se vždy zpívalo. Oblíbená byla písnička „Červená růžičko...“ která měla nespočítané sloh a pak písnička pro hloupý – Šífonér, almara“. Tato píseň měla pouze tyto dvě slova, která se stále opakovala, pouze se slova střídala v pořadí. Cesta nám trvala tak 40 minut a píseň po celou uvedenou dobu zněla. Od roku 1954 jsem měl motorku ČZ 150 a tak nám odpadl pochod. Ale přibyla jiná starost. Stalo se, že jsem se s tandemistou zakecal, a když jsem zrak vrátil k pozorování silnice, bylo již pozdě. V pravoúhlé zatáčce jsem nabral hromádku šterku, která odstartovala náš let do zoraného pole. Let to byl nekonečný. Když jsme se postavili na nohy, zjistil jsem, že mám pravou ruku dlouhou až ke kotníku, pod ramenem jsem nahmatal jen šlachy, kost scházela. Kamarád Herbert si stěžoval, že má naraženou kostrč. V plzeňské nemocnici mi vrátili ruku kam patří a dostal jsem na 5 týdnů celý sádrový krunýř. Po narukování na vojnu házeli kamarádi kriketovým míčkem 70m a já pouhé 3m, smáli se mi. Spolujezdec měl též dlouhotrvající potíže, nemohl sedět na zadku. Vyzvání k posezení ve vlaku musel odmítat, cestoval ve stoje.

Život vojenský, život veselý.

Říjen roku 1954 znamenal pro náš ročník velké, strastiplné loučení se, s civilem. Měli jsme se naučit další řemeslo a to, vojenské. Tomuto

narukování předcházet o rok dříve assent (odvod). Před odvodní komisí nás provázel tajemník obecního úřadu, jak bylo zvykem již za císaře pána. Důležitým členem odvodní komise byl lékař. Lékařská prohlídka se vyznačovala hlavně koukáním dovnitř. Do zadku a do pusy. Před komisí jsme pochodovali jako východní Němci na nudipláži, nazí. Když jeden náš bránc byl zrovna u pana doktora v předklonu, strčil mu jeden šikula mezi půlky zadku list papíru, který při narovnání skřípnul. Potrefený tak chodil po celou dobu prohlídky k našemu obveselení hrdě s kormidlem v zadku. Že odvodní komise svůj úkol neplnily, měli potvrdit pozdější odchody některých štátskriplů z naší posádky, do civilu.

A tak konečně nastal den „D“. Povolávací rozkaz už jsme měli my odvedenci nějaký čas doma. Stálo v něm, „dostavte se k nástupu vojenské služby dne 20. října 1954, v 10:00 hod na stadion ve Štruncových sadech. Branců se tam sešlo nepřehlédnutelný počet. Poddůstojníci z různých úvarů, z celé republiky, si nás vyvolávali a řadily do skupin. Akce probíhala poměrně dlouho, přeci jen se celý průvod počal po určité době formovat a začal náš přesun na Hlavní nádraží. Bylo nás jako much. Vedle celého průvodu pochodovali statečně naše lásky, smáli se, neplakali, to mělo přijít až při nástupu do přistavených vagónů. Moje Ludmilka příští odloučení nesla statečně. V ruce mávala při pochodu vesele sítěnkou, ve které byla bábovka, kterou mi za spolupráce s její maminkou Žandou, upekla. Protože vál tenkrát západní vítr, byla vůně bábovky cítit po celém Plzeňském prazdroji. Místo výkonu vojenské služby se přísně tajilo, když jsem se četaře zeptal, jak to v těch Drhovicích, kam míříme, vypadá, málem omdlel. Při rozjezdu vlaku pak přicházeli nefalšované slzy našich lásek, velké jak krokodýlí vejce. A nejen našich lásek, i mezi odvedenci slabších povah, se slzy objevily. Vedle mě stojícímu branci se kromě slz, dokonce objevila i nudlička, dlouhá jako oprat. V cílové stanici Padařov, nás čekali zeleně nalakované Tatry 111, byly jsme na vojně.

Narukovali jsme k strážnímu praporu 54. dělostřelecké základny a dozvěděli se, že našim úkolem bude po dobu dvou let, střežit muniční sklady. První, čím nás překvapili, bylo krmení, následovalo fasování výstroje a výzbroje. Pak přišlo balení civilu a jeho odevzdání k zaslání do našich domovů. Už nešlo couvnout. Naše ubikace byly dřevěné, každá rota měla k dispozici jeden barák. Vojna nám brzy ukázala svou nehezkou tvář, začal nám přijímač. Hopsa hejsa nás hnali přes hory a doly a potoky. Nikdo nebyl tak zdatný jak očekávali, někteří kašlali krev. Při sprintu na 100 metrů odpadl první voják, z cíle jsme ho odnesli rovnou na ošetřovnu, kde pobyl 2 měsíce. Diagnóza: přehodil si svalstvo. První měsíc vůbec nechodil, další měsíc se pomocí dvou berlí učil znovu chodit. Na rotu už nepřišel, rovnou si ho nechali jako písáře na praporu. Na první mráz padlo taktické cvičení, měli jsme za úkol zaujmout obranné postavení a zakopat se. Bylo mínus 18°C. Jedním úderem polní lopatkou se podařilo v matičce zemi vykopat díрку, ve které by se schovala půlka náprstku. Na zakopání byla stanovena určitá doba, ne moc dlouhá. Přišel povel „kopání ukončit“, velitel čtyř obcházel vojáky a hodnotil naše díla. Jen prohlásil, jste mrtvej, jste mrtvej, jste mrtvej. Mě se podařilo zalehnout za velkým kamenem, který se mi podařilo vypáčit. Po kameni zůstal dolík a ještě mě poskytoval úkryt. Mě řekl, vy žijete. Jediné

hezké pro nás byl odpolední odpočinek. Trval dvě hodiny, sotva jsme se přikryli, už jsme spali, kluci ve spánku vypadali, jako by už umřeli. Po přijímači se to ale změnilo. Chodili jsme obden do stráže a naši velitelé nás museli do stráže nasazovat odpočatí, abychom ubránili obrovský majetek před nepřítelem a nedělali jim mimořádné události. To ale neznamená, že taktická cvičení se nekonala. Jak se blížil žold, objevilo se na tabuli – koná se noční taktické cvičení, cíl cvičení, zaujmout na linii Meziříčí-Draženov postavení a krýt ústup ženijního praporu, který se stahuje na Tábor. Na linii našeho postavení musela být vždy alespoň jedna hospoda. Na konci cvičení jsme měli vždy několik raněných a pokaždé jednoho mrtvého, kterým byl velitel čety. Naši velitelé byli vždy Slováci, kteří se uměli, pokud to někdo platil, hrozně ožrat. Kluci si mysleli, že když jim zaplatí, vyplyne z toho pro ně určitý užitek. Chyba, chyboucí, druhý den nikdy nevěděli kde jsme byli a co jsme dělali. Když jsme mrtvého přivedli ke dveřím jeho domova a zaklepali, ozvalo se pokaždé „kokot zjebaný, čo ja s nim mám teraz robiť“ ?

Jak nám čas vojenský plynul, tvořila se nová přátelství a partičky. Zjistili jsme, jaké má kdo znalosti a přednosti. Život se nám jevil příjemnější se ziskem nových kamarádů. Z některých spolubojovníků se vyklubali umělci, znalých mnoha věcí. Jedním z nich byl Jirka Schejbal, dosud sedávající v koutku, s nikým moc nekomunikoval. Jako jediný znal písně, které nikdo, nikdy neslyšel. Např. píseň o Golémovi – přes dvacet slok, píseň - Mě Baronka ráda má a další. Všem se nám do paměti zapsala jeho hlášení ve spojitosti s vojínem Pikešem, kterého měl za zády přes uličku. Vojín Pikeš uměl načasovat upouštění tělesného přetlaku, kdy on chtěl. Ráno při ustlávání lůžka chytil deku oběma rukama a při úklonu těla vpřed a natažení deky na lůžko, vyšla rána. Ale pořádná. Následovalo hlášení vojína Schejbala, „Jeho excellence, vážený pane soudruhu desátníku, poslušně hlásím, že se vojín Pikeš opět usral“. Jeho excellence poté vydala rozkaz - vojín Pikeš za dveře. Vojín Pikeš kráčeje kolem Schejbala za dveře, skrz zuby procedil, „stejně tě jednou zabiju“. Ale nezabil. Ráno při ustlávání se událost opakovala a zas přišlo hlášení vojína Schejbala, „Jeho excellence, vážený pane soudruhu.....“. Vojín Pikeš, s titulem zasloužilý umělec v prdění, to uměl i jindy. Ráno při rozcvičce velitel čety zavelel „Póóózor!“ Rána! Velitel zařval, kdo to byl? Ticho. Kdo to byl? - Četo vpravo bok! Tři kolečka kolem cvičiště, poklusem klus! Po třech kolečkách následovalo opět, - kdo to byl? Ticho a zas vpravo bok----tři kolečka atd.

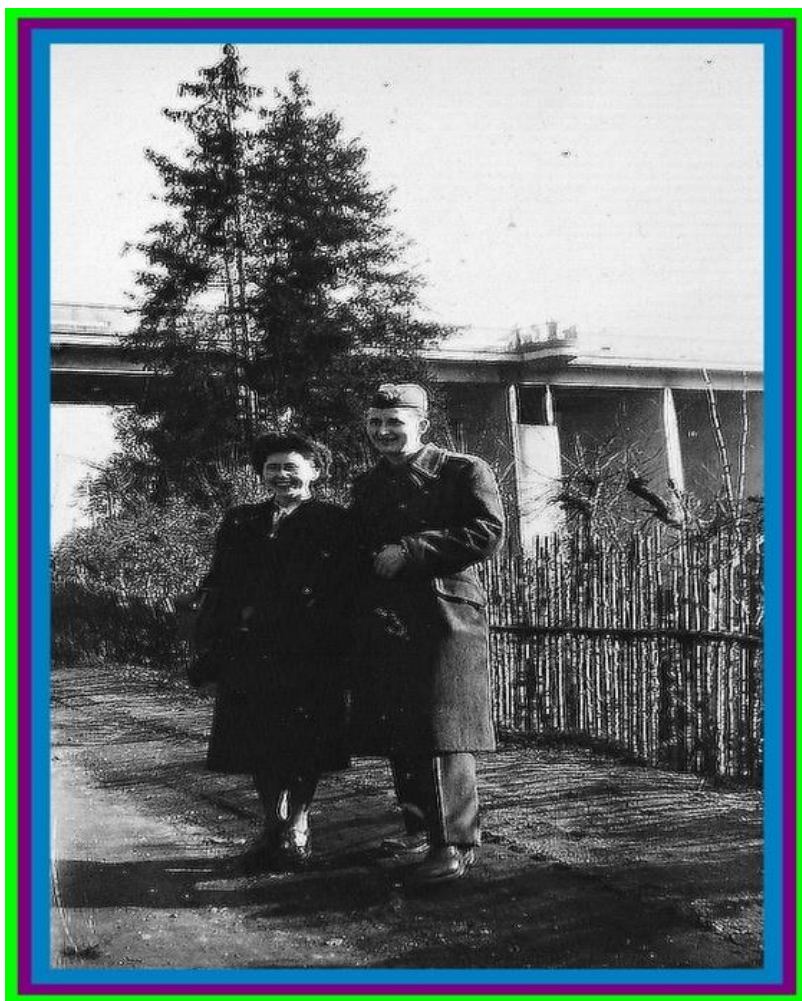
Před odchodem do stráže, se konalo každý den školení stráží. Při školení se stále opakovalo slovo ostražitost, ostražitost. Stále nám opakovali, jak kapitalistický, třídní nepřítel někde číhá na naše pochybení. Ukazovali nám hrůzostrašné fotografie z přepadení stráží u jiných útvarů, na kterých bylo vidět ocelovou strunou uříznuté hlavy strážníků. Když se v noci na stanovišti něco dělo a člověk si na to vzpomněl, svrbělo celé tělo. A že se dělo. Každé strážní stanoviště obsahovalo několik muničních skladů, a bylo dlouhé odtud až tam. Mezi jednotlivými stanovišti byla dostatečná mezera, abychom se my strážníci nemohli setkat na kecání. Toto se nedodržovalo, byli jsme rádi, když jsme se s kamarádem setkali a šeptem si o čemsi promluvili. Stalo se mi, že proti mně přicházela osoba, na povel „Stůj, kdo tam?“, osoba přeskočila strouhu a zmizela v lese. V tom momentu jsem mazal

k muničáku a přimáčkł se zády na zeď, abych měl alespoň krytá záda, vědom si toho, že strunu mě můžou nasadit jen zezadu. Ještě horší pocit jsem vždy zažil, když lasička chytla králíka. Králík řval a plakal tak hrozně, jako malé dítě. V takové chvíli se na mé husí pokožce, mohly strouhat brambory na vošouchy. Do malinová jsem hodil kámen, pláč ustal, ale za nedlouho se vše opakovalo. Úplně nejhorší bylo, když na vedlejším stanovišti kamarád (též stodský občan), zařval hromovým hlasem, „Stůj, kdo tam, stůj nebo střelím a následovaly krátké dávky ze samopalů. Střelba ustala, slyšel jsem, jak cvakl nově zasunutý zásobník a opět následovaly krátké dávky. Byl poplach, první byla na místě pohotovost ze strážnice č. I, během vteřin pohotovost ze strážnice č. II. S časovým odstupem přijela pohotovostní četa z kasáren. Zaujalo se ochranné postavení kolem ohrožených muničáků, zesílely se stráže na všech stanovištích. Psovodi s našimi věrnými čtyřnohými přáteli, ohledávali inkriminované místo, hledali se stopy. Začalo se rozednívat. Zjistilo se, že voják A. K. byl při střelbě zalehlý za terénní vyvýšeninou a dva zásobníky vyprázdnil do země této. Střelec opakovaně tvrdil, že se na jeho stanovišti nacházeli dva narušitelé prostoru, prostřížený plot opodál jeho tvrzení podporoval a časem událost vyšuměla. Vrátil jsem se k tomu mohutnému řevu při výzvě „stůj“. Řev jsme cvičili, neboť měl mít ohromující účinek na psychiku narušitele našeho prostoru. Pokud je dnes v televizi vidět zásah policejní jednotky rychlého nasazení a slyšíte jejich řev, tak ten právě přebírali od nás Drhovických vojáků. Do stráže se chodilo na 24 hodin, ve kterých se vždy střídaly – dvě hodiny stráže, dvě hodiny pohotovost a dvě hodiny spánku. Tento turnus se změnil jen jednou a to v zimě roku 1955. Navštívil nás děda mráz. Teploměr klesal a klesal. Na stupnici se ustálil po dobu 8 dnů na - 39°C. Vyfasovali jsme filcové boty a na sobě měli všechno vyfasované spodní prádlo. Dostali jsme takové huňaté beráncí kožichy, které nikdo z nás v životě neviděl. Stali jsme se neprůstřelní. Penisy se nám při pobytu na stanovišti vtáhli někam do břicha, kde měli teplo. Při čurání jsme naše ústrojí museli vytahovat, div jsme k tomu nepotřebovali vývrtku. Stejně tuto událost popisoval můj kamarád Jarda Bednář, který stejné prožil, když hrál vodní pólo na Radbuze u papírny. Ten ještě dodal, „to byla bolest“. Stráž na stanovišti se zkrátila na jednu hodinu, pak na půl hodiny. Výměna stráží se prováděla poklusem, aby se nám tělo zahřálo. Nejhuře na tom ale byly naše ručičky a nožičky, ty nezahřálo nic. Na strážnici ale bylo teploučko, rozpálená kamna do běla, mi připomínali kamínka u dědy Bauera v Mantově. Vše jsme přestáli a vrátili jsme se do normálu, to znamená 24 hodin stráže, 48 hodin v kasárnách. Nahoře popsané se opakovalo po celé dva roky. Byli kluci, kteří to neunesli. Popíšu jeden případ za všechny. Kontroloval se pořádek v nočních skřínkách a skřínkách výstroje. Jeden voják měl ve skříni pouze tričko, košili, půllitráky a onuce. Kde to všechno máš, ptám se, letní prádlo, zimní prádlo. Řekl, že v prádelně. Přinesla se zápisová kniha o věcech v prádelně, nic tam neměl. Uhodil jsem na něj a vidím, že se mu třese brada, že se asi rozbere. Vzal jsem ho stranou od čumilů a říkám mu, kamaráde, ty máš nějaký problém, vidí. Copak tě trápí. Tak z něj lezlo, že se opakovaně ve stráží strachy pokakával. Našli jsme v knize rozdělení stráží jeho několik posledních stanovišť a opravdu na každém něco zahrabáno, trenýrky, spodky letní, zimní atd. Veliteli čety jsem řekl, že

hned volám na vojenskou prokuraturu, nemůžeme čekat, až se zastřelí nebo zastřelí někoho z nás, on mě prosil, abych nikam nevolal, že to zařídí sám. A zařídil, do stráže se už nestavěl a za deset dnů se voják přišel rozloučit, vojna pro něj skončila. Podobný případ, s horším koncem, za krátko následoval. Vojín z naší čety se s nikým nekamarádil, držel se v ústraní, kde buď četl dopisy, nebo je psal. Byl ženatý. Jednoho dne ráno přišla na útvar zpráva, že se onen voják v noci zabil na motorce ČZ 150. Vyšetření prokázalo, že se jednalo o sebevraždu. Na T křižovatce v Táboře motorku rozjel co to šlo a narazil do protilehlé zdi domu. Z motorky nezbylo vůbec nic. S J. Obermajerem jsme hned po té zprávě mazali k sedlákovi, kde jsme měli přes zákaz svoje motorky. Moje ležela na hnoji, zřejmě mu nešla nastartovat, Jardovo scházela. Řekli jsme si máme průšvih. Nikdo z nás co tam byl motorizovaný nebyl ale potrestán. Dostali jsme opuštěčky a motorky odvezli domů, jen Jarda mašinu odvezl do šrotu. Když vyšetřovatelé prohledávali osobní věci dotyčného, našli balík dopisů od jeho manželky a jeden od kamaráda, který mu v dopisu sdělil, že u jeho manželky se střídají pánské návštěvy. Měli dvě malé děti.

Mít na vojně motocykl bylo terno, znamenalo to, být mobilní. Na plesy a zábavy jsme jezdili do vzdálených vesniček a městeček, kde tamní obyvatelstvo nevidělo vojáka od dob císaře pána. Podle toho se k nám taky chovali. Hostili nás a dali by první poslední. Vytáčeli jsme panímámy i lepší děvy. Chlapi nám nosili chlast, mámy je okřikovali, aby radši přinesli něco k snědku. Říkali nám, že máte hlad, vojáckové? Já jsem říkal a jaký, a jaký. Panímáma volala za tátou, přines tlačenku a ne abys přinesl 10dkg, vezmi alespoň 2 kila. Když jsme tlačenku zbaštili a ještě k tomu každý celou věku chleba, měli všichni radost a říkali, vojáckové, vy jste museli mít ale hlad. Následně jsme to ale vytancovali. Na takových akcích jsme odcházeli mezi posledními, propustky jsme si vypisovali

dle toho, jak se nám líbilo a dařilo. Motorka ale uměla i potrápiti. Plánoval jsem návštěvu Lidunky a kamarád mě nutil svoji motorku, JAWA 250, že prý budu doma dřív a pojedu jako pán. Ačkoli se mi nechtělo, přistoupil jsem na to. Domů jsem se řítíl jak František Šťastný. U zámku ve Lnářích jsem vyklopil zatáčku a ujel mi zadek. Kolo bylo prázdné. Ve strouze před školou zemědělského učiliště jsem začal s opravou. Když jsem vyndal duši z kola, měl jsem Jiříkovo vidění, duše byla tak obrovských rozměrů, že ji snad Arnošt ukořistil z nákladáku.

Nejmilejší návštěva v Drhovicích

Čarostřelec

Začala sisyfovská práce, zalepit nandat, napumpovat, ucházela - vyndat, zalepit, nandat, ucházela - vyndat atd. - do nekonečna. Na ruce se mi počal tvořit puchýř přes celou dlaň, který bolel jak sviňa. Nějaký kluci mě pozorovali, posléze přistoupili a pravili, „tady ve škole správce spravuje duše, zajdi si tam, on tě to dá do richtiku. Vzal jsem kolo a zazvonil u pana správce a on jak mě viděl hned začal, vy jste jenom na ježdění a něco si spravit, na to jste všichni leví. Odporoval jsem, že jsem na takové práce taky machr. Když počal duši vyndávat, pravil, „člověče to jsem ještě neviděl, to neumím ani já spravit“. Řekl jsem mu, že motorka je vypůjčená, abych se neshodil. On na to, uděláme s tím krátký proces. Dám tě svou duši, až se budeš vracet, tak mi ji vrátíš. Dal to dohromady a pravil „a můžeš jet až do Ameriky“. Poděkoval jsem a vyrazil co JAWA dala. Zběsilá jízda ale dlouho netrvala, hned v Kasejovicích přišla další pohroma. Kolo bouchlo, leknutím jsem přibrzdil. Motorku jsem dotlačil pod první lampu veřejného osvětlení a začal rozebírat. Když jsem měl duši vymontovanou, žasl jsem. Jak jsem přibrzdil a plášť se na ráfku protočil, trhl se ventilek a duše se roztrhla po celém obvodu na dvě půlky. Něco takového se nikdy nestalo a asi nikdy už nestane. Já, který si vždy věděl ve všem rady a radil i druhým, jsem byl s rozumem v koncích. Říkám si, andělíčku, můj strážníčku, kde pak tě dneska mám. Netrvalo dlouho a on se ozval. Měl pro tentokrát podobu staré babičky, která na mě z otevřeného okna volá, „vojáčku, vy jste nějakéj smutnej, co pak se vám stalo, nemůžu vám pomoci“? Jste hodná, babi, ale pomoci mi nemůžete, potřebuji duši do kola, víte. Babi k mému úžasu povídá, „počkejte chvílinku, něco hodím na sebe a půjdeme k Aničce, bydlí opodál naproti a prodává v domácích potřebách na náměstí, duše tam asi mají“. Na nedaleké radnici právě hodiny odbíjely jedenáctou a babi klepala na okno. K oknu přišla starší paní a babi jí povídá, Mařko, zavolej prosím Aničku, tady voják něco potřebuje koupit. Rozcuchaná Anička se objevila, já jsem jí sdělil mou potřebu a ona mi odpověděla, tu duši máme, hned jsem u Vás. Babi se rozloučila a já s Aničkou šel koupit o půlnoci duši. Duše jsem hned vzal dvě, abych měl jednu pro pana

správce ve Lnářích. Aničku jsem zahrnul takovými díky, že je má po 55 letech určitě ještě jak klenot uložené v mysli. Babi v okně mě sledovala dokud jsem neodjel. Mávala a já též. Arnoštova JAWA 250 ale musela být prokletá, při další jízdě na ní se mi ulomil zub na kolečku v převodovce, vůle mezi kolečkem a karterem byla tak mizivá, že vzpříčený zoubek vylomil v karteru díru 5x3cm. Pro dojezd jsem díru podložil gumou, na gumu dal plech a vše utáhl dřevěným klínem, opřeným o rám, díru jsem tak utěsnil. Při opravě jsem měl štěstí, našel jsem v opravnách ČSD na nádraží v Táboře machra, který uměl vařit hliník. Po opravě měl Arnošt motor jako nový.

Arnošta mě připomíná ještě jedna událost. Příprava do stráže skončila, čekali jsme na povel, „nástup do stráže“. Ke mně se připltl četař V. a začal si hrát s moji pistolí. Říkám mu, dej ji zpátky, je nabitá. On říká, počkej chvilku, já chci jen Arnoštovi ustřelit palec na noze. Události měli rychlý spád, natáhl pistoli, zamířil Arnoštovi na palec a vystřelil. Četař Arnošt zařval jak Tarzan a vylítl až k nízkému stropu. Kamarád mu stahoval pŕllitr. Bylo vidět, že mu kulka prolítla mezi velkým palcem a menším palcem. Očividně počali palce nabývat na objemu. Měl tenkrát po stráži a na delší dobu třech týdnů, nosil pouze bačkory a dělal dozorčího kuchyně. Palce nám pravidelně ukazoval, jak se barevně mění, připomínalo nám to podzimní barvy přírody. Četař V. dostal facku přes celou hubu, což ho hrozně rozesmálo. On byl odchovancem škodoväckých internátů a přiváděl nás neustále svými historkami a činy do úžasu. Klidně se řezal mezi prsty, a aby se mu to nezhojilo, opakovaně si ránu trhal. Nemusel na cvičení. I na zábavách nás měl čím překvapit. Tancoval jsem s nějakou krasavicí, on přistoupil a říká dívce, „slečno, vy máte tak krásné oči“, (slečna nasadila holywoodský úsměv) a on dodal, „já takový mít, tak se jimi koukám lidem jenom do prd....“. Tolik četař V.

Pomalu, ale jistě, se nám blížil konec vojenské služby. Každý jsme měli svůj metr, barevně ozdobený a každý den se slavnostně po večerce metr stříhal. Udělali jsme z této procedury slavnostní akt. Vznikl nový povel „nástup ke stříhání metru“ a následně hlášení, „máme to za ...“. Každodenní ústřížky se nezahazovaly, schovávaly se a vkládaly do dopisů našim láskám, aby i ony se mohly těšit z blížícího se konce naší odloučenosti. Hrozně jsme se těšili na očekávaný opuštěák pro přivezení civilu. Potvrdilo se ale řečení, že čím víc se těšíš, tím větší zažiješ zklamání. Na našem metru jsme odstříhli poslední políčko a nastalá realita nás donutila, koupit si nový metr. Rozkazem ministra národní obrany se nám prodloužila vojna o dva měsíce. Postižení jsme nebyli jenom my, ale ještě hůř ročník, který opustil vojenskou službu rok před námi. Byli povoláni opět do vojenské služby a dostalo se jim té cti, vykopat si na Slovensku u maďarských hranic okop. Po roce 1948 se nám Čechům a Slovákům totiž nevídaně rozrostla naše rodina o více než 300 milionů bratrů a sester. A jak už to ve velkých rodinách bývá, nedařilo se sjednotit zájmy tak velké rodiny a postavit všechny bratry a sestry na jednu stranu provazu, aby táhli jedním směrem. Již v roce 1953 se pokusili zaujmout postavení na druhém konci provazu naši němečtí bratři, v roce 1956 polští bratři a 25. října v témže roce požadovali maďarští bratři u OSN neutralitu po vzoru svých sousedů, Rakušanů a též vystoupení z Varšavské smlouvy. A to přeci náš tatínek, velký SSSR nemohl dovolit. 31. října rozhodl události v Maďarsku řešit vojenskou

silou a již 4. listopadu nastoupil s rákoskou. Zabil několik desítek tisíc maďarských bratrů, zbýval jim několik čtvrtí jejich hlavního města a nastolil opět pořádek. Již 11. listopadu přijel do Budapešti nový rudý náčelník, János Kadár na sovětském tanku. Tatra 613 nešlo použít pro velký nepořádek na ulicích. János Kadár se do dějin zapsal jako budovatel „**Gulášového socialismu**“. Následovala nám dobře známá normalizace a 230 tisíc politických procesů. Toliko v kostce k důvodu prodloužení naší vojenské služby. Během nastavené vojenské služby, se naše ostražitost ještě zvýšila, denní politická školení nám situaci osvětlila a ujistila nás, že stojíme na správné straně budovatelů nového socialistického zřízení

Protože se zatím nikomu nepodařilo zastavit čas, nestalo se tak ani v roce 1956. Den „D“ připadl na 21. prosince 1956 a mi jásali a plesali a hlavně se těšili na naše blízké doma. Něco v nás ale přec jen ten velký den zastínilo. Bylo to loučení se s nabytými kamarády, se kterými jsme po dva roky prožívali dobro i zlo. Objevili se i ty slzičky, jak popsáno už při loučení před dvěma lety na Hlavním nádraží v Plzni. Jen nudlička jako oprat' se žádná neobjevila, vždyť jsme byli zocelená chlapiska. Došlo na sliby, že si budeme psát, budeme se navštěvovat. Sliby, chyby. Civilní život a s ním spojené nové radosti a starosti nás pohltily a na slibované se dostalo pouze sporadicky. U mě se styky s bývalými spolubojovníky omezily na občasné zavolání telefonem.

Po dvou letech jsem v kruhu rodinném oslavil senzační Vánoce a hned dne 27. prosince nastoupil na vojenskou službu manželskou. Mým celoživotním partnerem se stala plukovnice Ludmilka, která celé dva roky vydržela čekat na svobodníka Richarda, s kterým doufala prožít ten celoživotní, pozemský ráj. Při prožití tohoto ráje nás za nedlouho počali provázet dva hodní mladší partneři, Richard a Evička. Náš tým se od té doby ale stále rozšiřuje, dokonce se už uplatnila předpona pra u vnučky. A všichni společně míříme stále kupředu, hledáme zatím nepoznaný ráj pozemský a lepší zítřek.

